

ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА 2020 :
РАБОТНИ МЕСТА И ПРОСПЕРИТЕТ ВО ЕВРОПСКА ПЕРСПЕКТИВА

Предлог

Октомври 2013

Овој проект е финансиран од Европската Унија

Содржина

Извршно резиме	3
1. Менување на брзините: Нов развоен пат за Европа	7
2. Зголемен број на работни места и просперитет – цел за регионот	10
3. Столбовите на новиот модел за развој	16
3.1. Интегриран раст	16
Димензија А „Зона на слободна трговија“	18
Димензија Б „Конкурентска економска средина“	19
Димензија В „Интеграција во глобалната економија“	19
3.2. Паметен раст	22
Димензија Г „Образование и способности“	24
Димензија Д „Истражување и развој и иновации“	25
Димензија Ѓ „Дигитално општество“	26
Димензија Е „Сектор култура и креација“	27
3.3. Одржлив раст	27
Димензија Ж „Енергија“	31
Димензија З „Транспорт“	32
Димензија С „Животна средина“	34
Димензија И „Конкурентност“	36
3.4. Инклузивен раст	37
Димензија Ј „Вработување“	39
Димензија К „Здравство“	41
3.5. Со добро владеење до раст	41
Димензија Л „Ефективни јавни услуги“	44
Димензија Љ „Спречување на корупција“	45
Димензија М „Правда“	
4. Исполнување на обврските од Стратегијата: Спроведување и владеење	49
4.1. Спроведување на стратегијата	49
4.2. Владеење и мониторинг	52
5. Со обединување на силите Југоисточна Европа ќе успее во своето закрепнување и во напредокот кон Европа	54
Анекс	57

Legend of Acronyms**Легенда на кратенки**

CEFTA - Central European Free Trade Agreement	ЦЕФТА - Договор за слободна трговија на земјите на Централна Европа
ECS - Energy Community Secretariat	СЕЗ - секретаријат на енергетска заедница
EDIF Western Balkans Enterprise Development and Innovation Facility (EDIF)	ЗБ ИРПИ- Инструмент за развој на претпријатијата и иновации
EFSE - EUROPEAN FUND FOR SOUTHEA European Fund for Southeast Europe	ЕФЈИЕ - Европски фонд за Југоисточна Европа
ERI SEE - Education Reform Initiative of SEE	ЈОИ-ИРО - Иницијатива за Реформа во образованието на ЈИЕ (ИРО-ЈИЕ)
e-SEE Electronic South East Europe Initiative	е-ЈИЕ- иницијатива за електронска ЈИЕ
GWP-M Global Water Management - Mediteranean	Глобално партнерство за вода – Медитеран
ISIS II	ИЗИС II - програмата за имплементација на Единствено европско небо
JSPA - Joint Service Provision Area	ЗЗОУ - Зона на заедничко обезбедување услуги
NALAS Network of Associations of Local Authorities in South East Europe	НАЛАС – Мрежа на Здруженијата на единиците на локална самоуправа
NGCI - Next Generation Competitivity Instrument	Иницијативата наречена Следна генерација конкурентност
OECD Organisatio fo Economic Cooperation and Development	ОЕСР - Организацијата за економска соработка и развој
RAI - Regional Anti-corruption Initiative	РАИ - регионална иницијатива против корупцијата
REC - Regional Environmental Centre	РЦЖС- Регионален центар за заштита на животната средина
RCC - Regional Cooperation Council	ЦРС- Совет за регионална соработка
ReSPA - Regional School of Public Administration	РеСПА – Регионална школ а за јавна администрација
RCC TFCS - Task Forulture and Society	СРС Наменска група за култура и општество
SEECCEL - Centre for Entrepreneurial Learning	ЈИЕ- ЦПУ - Центар за претприемничко учење
SEDRI - Sustainable Energy Development Initiative	регионална иницијатива за одржлив енергетски развој
SEEFCCA- Climat Change Adaptation Forum	ЈИЕ-ФАКП (Форум за адаптација кон климатските промени)
SEEHN Health Network	ЈИЕ-ЗМ Здравствена мрежа
SEEIC - South East Europe Investment Committee	ЈИЕ - КИ Комитет за инвестиции
SEETO - South East Europe Transport Observatory	ЈИЕ-ОТ Југоисточна Европа - Опсерваторија за транспорт
TWRM-transboundary water resources management	УПВР - управување со прекугранични водени ресурси
WBIF/EDIF EDIF Western Balkans Enterprise Development and Innovation Facility (EDIF)	СБИР-ИРИП Инвестциска рамка на Светска Банка – Инструмент за развој на претпријатијата и иновации
WISE- World Innovation Summit for Education	СИСО - Светски самит за образование и иновација

Извршно резиме

Стратегијата ЈИЕ 2020, изложена во овој документ, ја одразува заложбата на сите влади од Југоисточна Европа за прифаќање на пристапите на храбри политики кои се потребни за достигнување на нивоата на социоекономски раст, неопходен за подобрување на просперитетот на сите свои граѓани и за олеснување на конечната интеграција во ЕУ. Изминатите две децении Југоисточна Европа забележа голем напредок и многу значителни достигнувања, меѓутоа овој регион сè уште се соочува со сериозни предизвици. Стратегијата ЈИЕ 2020 покажува јасно препознавање од страна на владите во регионот дека со заедничка соработка во одредени области можат да се надминат дел од овие предизвици и да се забрза постигнувањето на нивните цели во клучни сектори.

Усвојувањето на Стратегијата ЈИЕ 2020 е значителен чекор во процесот на политичка и економска соработка што беше започнат од страна на земјите во регионот во 2011 година. Овој процес е инспириран од Стратегијата Европа 2020 на ЕУ и во однос на прашањата кои се застапени, но и во однос на концептот на забрзување на напредокот во областите од заеднички интерес преку подобра соработка. По барање на министрите за економија од регионот, во ноември 2012 година, националните влади, регионалните тела и соодветните иницијативи се вклучија во процесот на соработка под покровителство на Советот за регионална соработка (RCC) за подготовка на оваа стратегија. Водечките начела во нејзиното создавање се потребата за поттикнување на просперитетот и создавање работни места, како и нагласување на европската перспектива за иднината на регионот.

Стратегија за забрзување на напредокот со зајакнување на националните напори преку заеднички пристап...

Стратегијата следи модел на холистички развој за регионот и има за цел да ги поттикне долгорочните носители на раст во областите на: иновацијата, вештините и трговската интеграција. Исто како и Стратегијата Европа 2020, и оваа стратегија е концентрирана околу повеќе меѓусебно поврзани столбови на развој, односно:

- Интегриран раст - со промовирање на поврзаностите на регионалната трговија и инвестициите, како и политики кои се недискриминирачки, транспарентни и предвидливи.
- Паметен раст - со заложба за иновација и конкурентност на додадената вредност, а не на цената на работната сила.
- Одржлив раст - преку подигнување на нивото на конкурентност во приватниот сектор, развој на инфраструктурата, како и поеколошки и поенергетски-ефикасен раст.
- Инклузивен раст - со ставање поголем акцент на развојот на вештини, создавање вработувања и инклузивно учество на пазарот на работна сила, здравството и благосостојбата.
- Со добро владеење до раст - со зголемување на капацитетот на јавните администрации да се зајакне владеењето на правото и да се намали корупцијата, со цел создавање клима која го поттикнува работењето на бизнисите и обезбедување на јавните услуги кои се неопходни за економскиот развој.

Сите овие прашања се во центарот на социоекономските политики на секоја од земјите во ЈИЕ и исто така се неопходни елементи на процесот на пристапување кон ЕУ. Затоа, Стратегијата ЈИЕ 2020 во основа дава рамка која ќе им помага на владите во регионот да ги спроведуваат

нивните индивидуални развојни стратегии, вклучувајќи ги и нивните цели поврзани со пристапувањето кон ЕУ, со зацврстување на националните напори преку насочена регионална соработка за сите конкретни прашања кои ќе имаат придобивки од заедничкиот пристап. Во секој столб се идентификувани одреден број конкретни секторски димензии кои се погодни за регионална соработка, како и активности во рамките на тие димензии со кои се очекува да се придонесе за постигнување на главните цели кои се утврдени за секој столб во министерската изјава од ноември 2012 година (види ја табелата подолу).

Табела 1

Преглед на Стратегијата ЈИЕ 2020

Севкупни цели:	(i) зголемување на просечниот БДП по глава на жител во сооднос со просекот на ЕУ: од 36,4% на 44% во 2020 година. (ii) Зголемување на вкупната трговија на добра и услуги во ЈИЕ: од 94,4 милијарди евра на 209,5 милијарди евра во 2020 година. (iii) Намалување на трговскиот дефицит во ЈИЕ: од -15,7% (просечно во периодот од 2008 до 2010 година) на -12,3 од БДП во 2020 година. (креирање на 1 милион нови работни места во регионот на ЈИЕ)				
Столбови:	Интегриран раст	Паметен раст	Одржлив раст	Инклузивен раст	Со добро владеење до раст
Конкретни цели на столбовите:	(iv) Зголемување на регионалната трговија на добра внатре во ЈИЕ за повеќе од 140% (v) Зголемување на вкупните годишни приливи на директни странски инвестиции во регионот за најмалку 160%	(vi) Зголемување на БДП по глава на вработен жител за 32% (vii) Дополнување на работната сила со 300.000 високо квалификувани работници	(viii) Зголемување на нето-создадени претпријатија (нови бизниси годишно) од 30.107 на 33.760 (ix) Зголемување на извозот на добра и услуги од регионот по глава на жител од 1.780 евра на 4.250 евра	(x) Зголемување на вкупната стапка на вработеност, како процент од 15+ од популацијата, од 39,5% на 44,4%	(xi) Подобрување на ефикасноста на владите, мерено во согласност со Индексот на управување на Светска банка од 2,33 на 2,9 до 2020 година
Димензии	А. Слободна трговска област	Г. Образование и компетенции	Ж. Ефикасност на ресурси (Енергетика, транспорт, животна средина и природни ресурси)	С. Вработување (мобилност на работната сила, политики на пазарот на трудот и социјална економија)	Ј. Ефективни јавни услуги
	Б. Конкурентна економска средина	Д. Истражување и развој и иновација	З. Конкурентност	И. Здравство	К. Спречување на корупција
	В. Интеграција во глобалната економија	Ѓ. Дигитално општество			Л. Правда
		Е. Култура и креативни сектори			

Петте столбови се меѓусебно поврзани - дејствувањето во еден столб има изгледи да влијае на прашања во поголемиот дел од другите столбови. Ова посебно важи за столбот „Со добро управување до раст“. Клучните цели се идентификувани за секој од столбовите и се зацртани конкретните мерки што треба да се преземат, секаде каде што тоа е можно.

Соодветно изработен пристап, доградување на постојните заложби и идентификување нови амбиции

Некои од целите и мерките што се изложени во Стратегијата се веќе присутни во постојните регионални договори, како што се ЦЕФТА и Договорот за енергетска заедница. На тој начин Стратегијата дава добредојдена можност, во овие времиња исполнети со предизвици, да се засилат владините напори за постигнување на амбициозните заложби кои се веќе договорени. Во други области, Стратегијата дава можност за заедничко идентификување и следење на нови заложби кои ќе имаат корист од регионална соработка.

Пристапот на секој од столбовите е добро изработен, за да одговара на конкретните услови кои доминираат во таа област на политики. На тој начин, целите и мерките кои ќе се преземаат доста се разликуваат во различни столбови, нешто што, пред сè, зависи од посебната природа на таа област на политики, статусот на дотогашниот напредок и постоењето на регионални заложби и структури кои можат да ја забрзаат акцијата. Некои области на политики се наоѓаат во релативно созреана фаза, па така во тие области се утврдени конкретните цели, како и релевантните актери кои се одговорни за дизајнирање и спроведување на мерките. Дobar пример за тоа е димензијата што се однесува на трговската политика во рамките на столбот за интегриран раст, која профитира од постоењето на ЦЕФТА и разните структури на ова регионално тело во кое регионалните администрации се веќе активни, како на пр. Заедничкиот комитет, подкомитетите за нетарифни бариери и сл. Другите, пак, столбови и/или димензии се во рана фаза од својот развој, имаат недостиг од регионални договори и структури, па така целите и мерките се нормално понекокретни и бараат понатамошно елаборирање.

Максимизирање на оскудните човечки и финансиски ресурси

Стратегијата прави свесен напор за зајакнување во најголема можна мера на постојните регионални структури за спроведување на мерките, посебно затоа што националните администрации се веќе активно вклучени во нив. Таков е примерот со работните групи на Секретаријатот во рамките на Договорот за енергетска заедница. Овој пристап е скроен на тој начин што ја избегнува еволуцијата на повеќе паралелни (и веројатно дуплирани) структури и избегнува поставување уште поголеми барања на доволно ограничените човечки и финансиски ресурси во различни национални администрации. Стратегијата има предвидено координатори по димензии за олеснување на спроведувањето и тоа како што е веќе споменато, во случаите каде што веќе постојат регионални структури кои се именувани за тие улоги. Освен севкупните одговорности за координирање на Стратегијата, РСС ќе дејствува како координатор на регионалната димензија за тие димензии каде моментално има потреба од соодветно тело сè додека целите и мерките не се доволно елаборирани за да овозможат идентификување на најсоодветните структури и нивно создавање, доколку има таква потреба.

И повторно, за да се избегне дуплирање на напорите и за да се максимизираат недоволните ресурси, при опсежното мапирање се идентификувани голем број на веќе постоечки иницијативи и/или програми за асистенција, кои можат да обезбедат корисен придонес и поддршка за одредени димензии или мерки.

Централна улога на националните влади

Слично како истоимената ЕУ стратегија, Стратегијата ЈИЕ 2020 е намерно дизајнирана да го поддржи постигнувањето на заедничките национални цели преку регионална соработка. Тоа значи дека националните влади и нивните администрации се во центарот на процесот и ја носат главната одговорност за развивање и спроведување на соодветните цели и мерки, иако истите се поддржани, каде што тоа е соодветно, од страна на регионални структури и/или програми. Наредниот чекор за ЈИЕ 2020 е националните администрации јасно да ги

идентификуваат тие аспекти од нивните национални стратегии и програмите за развој кои можат да имаат придобивки од нивно спроведување преку ЈИЕ 2020 и да ја покажат нивната заложба за работење со релевантните структури, во согласност со меѓусебно договорениот пристап.

Пристапување кон ЕУ, нераздвојна компонента на ЈИЕ 2020

Бидејќи поддршката на процесот на пристапување кон ЕУ е централна за ЈИЕ 2020, Стратегијата има за цел да се надградува над разните ЕУ структури, договори и процеси кои се спроведуваат во регионот. Сите цели и мерки се релевантни и го дополнуваат процесот на пристапување кон ЕУ. Уште една вежба за мапирање, која беше спроведена како дел од развивањето на Стратегијата, ја илустрира јасната врска меѓу предложените мерки и релевантното поглавје од Европското законодавство (види табела А6). Намерата на ЕУ да го следи напредокот во рамките на ЈИЕ 2020, заедно со годишните извештаи за напредокот, ја потенцира важноста на Стратегијата за амбициите на регионот за интеграција во ЕУ, а посебно за исполнување на критериумите за економско пристапување. Стратегијата треба да послужи како поддршка за многуте цели и активности предвидени со скорешните стратешки документи за земјата, како и стратешкиот документ за повеќе земји за ИПА II и се очекува дека ќе биде препознати кога ќе се програмира помошта преку ИПА. ЕУ ја препознава важноста на стратегијата за подобрување на регионалната трговија и со тоа придонесува за нејзино закрепнување и одржлив раст.

Гарантирање на напредокот и релевантноста во динамична средина исполнета со предизвици

Имајќи ја предвид сложената, меѓусебно поврзаната и долгорочната природа на Стратегијата ЈИЕ 2020, како и динамичката политичка и економска средина во која ќе се работи, потребна е јасна структура на управување. Тоа ќе им овозможи на земјите да го следат напредокот паралелно и во рамките на сите посебни столбови и заедно, на соодветен начин, да ги приспособат целите и мерките според потребите. Структурата на управување го комбинира капацитетот на искористување на политичката поддршка на високо ниво, со обезбедување на секојдневно раководење и техничка поддршка. Мора да обезбеди соодветен прилив на навремени информации за сите актери што се вклучени, меѓу кои и надворешните поддржувачи. И повторно, филозофијата зад структурата на управувањето е заснована на зајакнување на постоечките структури, секаде каде што тоа е можно и избегнување на непотребни нивоа на управување.

Заклучок

Амбициозната природа на Стратегијата ЈИЕ 2020 ја одразува политичката волја на владите од ЈИЕ за преземање одлучен чекор кон создавање вибрантни економии и просперитетни општества во секоја земја од регионот. ЈИЕ 2020 има за цел да создаде шема на раст со многу работни места, со која ќе се подобри и ситуацијата на пазарот на трудот, но и ќе се придонесе за зголемување на животните стандарди. Стратегијата ќе ги зацврсти и напорите на земјите за напредување на нивниот пат за приклучување во ЕУ.

Поставена е високоамбициозна цел. Целите и мерките на политиките што се предвидени во Стратегијата треба да придонесат за создавање 1 милион нови работни места во текот на втората деценија од 21 век. Со здружени сили во достигнување на заедничките цели и обединети од заедничките европски вредности, Југоисточна Европа ќе успее.

ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА 2020: РАБОТНИ МЕСТА И ПРОСПЕРИТЕТ ВО ЕВРОПСКА ПЕРСПЕКТИВА

1. Менување на брзините: Нов развоен пат за Југоисточна Европа

Учејќи од минатото ...

Југоисточна Европа (ЈИЕ)¹ се наоѓа на важна крстосница на својот развоен пат. Во изминатите две децении, земјите од ЈИЕ постигнаа значаен напредок во својата економска и политичка трансформација, интегрирањето во глобалната економија и приближувањето кон Европа. Заживувањето на економскиот раст во земјите од Југоисточна Европа во текот на првата деценија по 2000 придонесе за подигнување на животниот стандард и подобрување на социјалната заштита. Во текот на оваа деценија, просечниот раст на БДП во Југоисточна Европа беше 3.4%, а тоа резултираше со покачување од 40% во вкупниот БДП на регионот во последната декада. Интензивниот раст беше поддршка во процесот на „фаќање чекор“, кој сè уште е во тек: Просечниот БДП по глава на жител во ЈИЕ регионот се покачи од 28.5%, од просекот на 27-те членки на ЕУ во 2000, на повеќе од 36% во 2010 година.²

Сепак, и покрај неоспорните достигнувања, Југоисточна Европа сè уште се соочува со сериозни предизвици. Глобалната економска и финансиска криза имаше силно влијание врз регионот, а нејзините последици се ниските стапки на раст, зголемување на јавниот долг и исклучително високите стапки на невработеност. Иако веќе е започнато економското заздравување, тоа сè уште е чувствително, а регионот и понатаму е силно изложен на слабостите во ЕУ, како главниот трговски партнер. Во просек, економиите на Југоисточна Европа и понатаму значително заостануваат зад развиените европски економии. Производните погони во најголем дел од Југоисточна Европа се главно застарени, со очајна потреба за крупни нови инвестиции, а слично важи и за јавната инфраструктура неопходна за нивно опслужување (патишта, вода, ИТ-мрежи). И додека сето тоа се подобрува, животниот стандард на голем дел од населението останува на незадоволително ниво. Просечната стапка на невработеност во регионот од 24% е меѓу највисоките во Европа. Напредокот кон членство во ЕУ е нерамномерен, а некои од земјите и понатаму се соочуваат со многу неизвесен и долг пат во правец на пристапување кон ЕУ.

Додека неодамнешната светска економска и финансиска криза предизвика уназаднување на некои од позитивните постигнувања од претходните години, многу од економските проблеми во регионот на ЈИЕ се хронични и во извесна мерка покажуваат субоптимални модели на развој. Пазарите во регионот функционираат на начин кој е далеку од ефикасен – како резултат од недовршената реформа од периодот на транзицијата кон функционална пазарна економија. Локалната обизнис-средина и понатаму е соочена со бројни пречки, а со тоа се намалува и нејзината атрактивност за инвестиции. Присутен е значаен потенцијал за понатамошно развивање на прекугранична економска соработка. Актуелниот модел на раст, кој доминираше во текот на првата деценија по 2000, го придвижуваше главно домашната потрошувачка, а тоа водеше кон неодржлив надворешен дефицит.

Станува јасно дека на Југоисточна Европа ѝ е потребно да ја „смени брзината“ – т.е. вистински

¹ За потребите на овој документ, регионалната работна дефиниција за „Југоисточна Европа“ ги вклучува Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово*, Црна Гора, Србија и ПЈРМакедонија.

* Оваа ознака не е во спротивност со позициите за статусот и е во согласност со Резолуцијата на ОН UNSCR 1244 и Мислењето на МСП за Косовската декларација за независност.

² Главните цели на Стратегијата, наведени во поднаслови, беа формулирани пред пристапувањето на Хрватска во ЕУ, на 1 јули 2013. Поради таа причина документот се повикува на 27 членки на ЕУ (ЕУ-27), а не на 28 (ЕУ-28).

да го промени моделот на раст – со забрзување на социјално-економската реформа, како и на мерките за модернизирање и повторно индустријализирање на сопствените економии, со создавање нови работни места и обезбедување подобар животен стандард за населението. Од своја страна, ова повикува на заеднички усогласени напори, како на национално, така и на регионално ниво со цел насочување на регионот кон нова развојна патека.

Оваа иницијатива доаѓа токму навреме, затоа што регионот заостанува зад развојот кој го бележи најголемиот дел од Европа, па затоа има потреба од побрза модернизација, институционална трансформација и одржлив економски развој. Во земјите на ЈИЕ сè посилно е и сфаќањето дека е потребна поблиска интеграција на само со ЕУ, туку и меѓусебна. Домашната стратегија за раст ќе има многу поголеми шанси за успех ако се вгради во системот на регионалната соработка во сите значајни области. Стратегијата е соработка на регионално ниво, сè цел да се пристапи кон ЕУ и да се забрза растот кој ќе донесе изобилство вработувања и развој.

... Југоисточна Европа има нова визија за иднината ...

Во 2010, Европската унија и нејзините држави-членки започнаа стратегија за одржлив раст за претстојечката деценија, т.н. „Стратегија Европа 2020“, која треба да ја оформи транзицијата кон одржлив развој и инклузивен раст. „Стратегијата Европа 2020“ се заснова на цели заеднички утврдени меѓу земјите-членки, на посветеноста на национално ниво за нивно спроведување, натамошно проширување и продлабочување на економската соработка и интеграција во Европа, заедно со цела серија нови и смели заеднички иницијативи.

Инспирирани од „Стратегијата Европа 2020“, економиите на Југоисточна Европа ги потврдија сопствените „Визии 2020“ на Министерската конференција „Градење на визијата за 2020 за Југоисточна Европа“, која ги собра министрите од ЈИЕ задолжени за економија, во седиштето на ОЕЦД во Париз. Визијата беше засилена во текот на 2012 год., кога министрите на ЈИЕ задолжени за економија повторно се состанаа за да ги усвојат 11-те регионални и 77-те национални главни цели и да конципираат сеопфатна агенда за соработка. Советот за регионална соработка го доби мандатот да ја развие „Стратегијата Југоисточна Европа 2020“ како регионален одглас на Европа 2020, а овој мандат беше потврден од процесот за соработка на министрите за надворешни работи на Југоисточна Европа, на нивната средба на 31 мај 2013 год. во Охрид.

„Стратегијата 2020“, претставена во овој документ е исход на консултативен процес на соработка меѓу земјите од регионот и спогодбите постигнати во рамките на тој процес.

... и сепфатна агенда за реформи ...

Надградувајќи го наученото од минатото, Југоисточна Европа продолжува на својот нов развоен пат, применувајќи сосема нов пристап, со цел да се справи со актуелните предизвици и во целост да ги искористи постоечките можности. „Стратегијата ЈИЕ 2020“ го истакнува овој нов пристап, кој има за цел да им даде нов поттик на економскиот развој и развојот во регионот и да придонесе за поголем просперитет, создавање повеќе работни места и градење посилни врски со ЕУ, засновани на поблиски интегративни врски и заеднички европски вредности.

ЈИЕ 2020 се фокусира на стимулирање на клучните долгорочни носители на развојот во регионот – иновацијата, вештини и трговска интеграција, со петте главни столба кои ја обликуваат нејзината основа: (i) интегриран, (ii) паметен, (iii) одржлив, (iv) инклузивен раст поткрепен со (v) добро владеење.

Реализирањето на целите на Стратегијата претставува спроведување на целисходна агенда за реформа на стратегиските политики како на национално ниво на секоја од земјите така и

регионално, што значи преземање и координирање заеднички проекти и согласност да се применуваат хармонизирани стратегиско-политички мерки и инструменти. Стратегијата предвидува дека земјите од ЈИЕ ќе преземат сериозни стратегиско-политички напори во горенаведените области. Низ целата координирана стратегиско-политичка реформа, како важна тема се провлекува онаа поврзана со напорите за подобрување на инвестициската клима и воспоставувањето средина погодна за водење бизнис.

Список на договорените заеднички стратегиско-политички мерки и соодветни инструменти се презентирани како Анекс кон Стратегијата (табела А4). Сите тие треба да бидат спроведени од земјите во ЈИЕ во наредните години.

... врз основа на заеднички вредности и напори за соработка ...

„Стратегијата ЈИЕ 2000“ утврдува визија за нов развоен пат за Југоисточна Европа, пат кој ќе го поттикне просперитетот и создавањето работни места во регионот, со истовремено нагласување на европската перспектива за иднината на регионот. Стратегијата:

- Го одразува гледиштето кое го споделуваат сите клучни засегнати страни во регионот, дека пристапот заснован на поблиска, продлабочена регионална соработка може да обезбеди позитивни решенија, корисни за сите партнери. Целите и инструментите на стратегијата отсликуваат заеднички регионален пристап, овие цели се дефинирани врз основа на националните приоритети потенцирани од секоја од земјите на ЈИЕ. Според тоа, Стратегијата има за цел интегрирање на националните и регионалните приоритети и мерки;
- Дава преглед на нова, системска парадигма на развојот, која ги потенцира главните столбови на идниот развој во регионот, а истовремено ги препознава врските и меѓузависноста на овие столбови како делови на единствен заеднички пристап. Таквата системска парадигма е од суштинско значење за концентрирањето, како на напорите во стратегиската политика, така и на расположивите ресурси за клучните правци на идниот развој;
- Ги зацврстува своите цели, резултати и мерки кон процесите на интегрирање и пристапување кон ЕУ и со тоа ги зајакнува европските перспективи на регионот. ЈИЕ 2020 има за цел да го продлабочи дијалогот со ЕУ и подобро да ги подготви државите за предизвиците што ги носи членството;
- Поставува конкретни, мерливи цели кои Југоситочна Европа како целина (како и секоја од земјите на ЈИЕ посебно) се обврзала да ги постигне, според визијата на програмата за 2020 год. Таа ги дефинира клучните стратегиско-политички мерки, инструменти и други практични чекори³ надградувајќи ги (онаму каде што тоа е релевантно) ги постоечките обврски и структури, забрзувајќи го напредувањето кон овие цели и воспоставувајќи јасна временска рамка за реализација;
- Препознава дека поблиска и посилна регионална соработка и координација ќе бидат клучен фактор за успешното спроведување на предвидените стратегиско-политички мерки и инструменти. Со натамошно јакнење на заедничките напори за реализација на

³ Во овој документ изразите „мерки“, „инструменти“ и „активности“ се користат за да се означат заеднички практични интервенции договорени меѓу земјите на ЈИЕ, а предвидени да се реализираат за време на спроведувањето на Стратегијата, во рамките на различните столбови и димензии. Поради фактот дека столбовите на Стратегијата се предвидени за различни фази на реализација, спроведувањето на конкретните активности во некои од столбовите може да почне веднаш, додека за други, со оглед на нивните почетни услови, предвидените интервенции само поставуваат пошироки цели. Поради хетерогеноста на интервенциите и тешкотијата за нивно карактеризирање под еден единствен поим, „ЈИЕ 2020“ користи повеќе термини, како „мерки“, „инструменти“ и „активности“.

националните и регионалните приоритети, земјите на ЈИЕ ќе создадат синергии и прелевање на позитивните ефекти, а со тоа и зголемување на целокупниот позитивен ефект на заедничките активности;

- Ги идентификува институциите што ќе бидат одговорни за спроведувањето и ги воспоставува механизмите за следење, како и процесот на спроведување. Во повеќето случаи се потпира на постоечките тела одговорни за регионална соработка и ја препознава нивната пресудна улога во спроведувањето на оваа Стратегија. Оваа Стратегија, исто така, ги идентификува и областите во кои натамошното јакнење на регионалните институционални структури би ја проширило регионалната соработка и би придонело за успешно реализирање на целите на Стратегијата.

„ЈИЕ 2020“ е стратегија наменета за регионот како целина, но таа, исто така, претставува поддршка за секоја од земјите на ЈИЕ посебно. Нејзините цели и инструменти се конципирани со цел да ги зајакнат активностите кои ќе значат поддршка за националните приоритети, кои им се заеднички на сите земји од ЈИЕ. Со оглед на природата на предвидените мерки, најголем дел од напорите за спроведување на Стратегијата ќе треба да бидат преземени на национално ниво. Со прифаќањето на Стратегијата, земјите на ЈИЕ покажуваат подготвеност да ги назначат потребните административни капацитети на национално ниво, институционална поддршка и финансиски ресурси кои се неопходни за нејзина успешна реализација.

Истовремено, со воспоставувањето перманентна оперативна платформа за регионална соработка, Стратегијата значајно ќе ги засили можностите за соработка и координиран дијалог со меѓународната заедница и нејзините тела, меѓу кои - ЕУ, Светската банка, КЕБС (OECD) и други. Со тоа, Стратегијата не само што ќе помогне во развивањето на капацитетот во регионот за функционирање во окружување во кое се присутни многубројни засегнати страни и за консолидирање на постоечките иницијативи кои доаѓаат од меѓународната заедница, туку и ќе воспостави окружување погодно за развивање на таков вид иницијативи.

2. Зголемен број работни места и просперитет – цел за регионот

Решавање на традиционалните и новите предизвици со обновена решителност...

„Стратегијата ЈИЕ 2020“ целокупниот акцент го става на решавање на некои од клучните – хронични социјални и економски проблеми во регионот. За своја главна цел, Стратегијата го утврдува постигнувањето на висок и одржлив економски развој преку поголема конкурентност. Постигнувањето посилна регионална соработка и интеграцијата со Европа треба да доведе до создавање повеќе работни места и до растечки просперитет во регионот. Во практиката тоа значи дека во периодот 2010-20, Стратегијата треба да овозможи да се постигнат следниве материјални социоекономски резултати (види поле 1. и Анекс табела А1):

- Југоисточна Европа треба да изнајде начин да го намали јазот со ЕУ во смисла на БДП по глава на жител; до крајот на 2020 тој треба да достигне 44% од просечното ниво на ЕУ-27⁴;
- Вкупниот трговски промет на Југоисточна Европа треба да се зголеми повеќе од двојно и да достигне 210 милијарди евра;
- Треба да се оствари премин на извозно ориентиран раст, што ќе помогне во намалувањето на вкупниот трговски дефицит на регионот и тоа на близу -12% од БДП ,

⁴ Заедно со Хрватска, инаку просекот е понизок

до крајот на 2020.

Постигнувањето на овие цели треба да придонесе за генерирање на 1 милион нови работни места во Југоисточна Европа до 2020 година.

Поле 1. Стратегија Југоисточна Европа 2020: Клучни главни цели (во споредба со 2010)
Зголемување на просечниот БДП по глава на жител во ЈИЕ, во споредба со просекот на ЕУ: од 36.4% на 44% до крајот на 2020
Поттик на вкупната трговија со стоки и услуги во ЈИЕ: од 94.4 милијарди евра на 209.5 милијарди евра до крајот на 2020
Намалување на трговскиот дефицит на ЈИЕ: од -15.7% (просекот во 2008-2010) на -12.3% од БДП до крајот на 2020)
(создавање 1 милион нови работни места во регионот на ЈИЕ)

Овие клучни цели се суштински составен дел од главните цели кои владите на земјите од ЈИЕ ги усогласија во текот на изготвувањето на „Стратегијата 2020“. За постигнување на стратешките цели на регионот како целина, секоја од земјите од ЈИЕ си постави амбициозни цели за сопствениот развоен пат (види Анекс, табели А2 и А3). Главните цели (распоредени како поднаслови во стратегијата) ги изразуваат очекуваните комбинирани резултати од целите, кои секоја од земјите се труди да ги постигне до завршувањето на оваа деценија. Оваа серија цели, исто така, ја одразува и заедничката визија на земјите од Југоисточна Европа за моделот на економски развој кој ќе се применува во овој период.

Главните утврдени цели (прикажани како поднаслови) ја отелотворуваат суштината на Стратегијата, чии главни стратешки резултати се постигнување на повеќе работни места и побрз напредок на регионот со натамошното отворање на економиите на земјите од ЈИЕ и напорите за усогласување со ЕУ. Тие го концентрираат вниманието на креаторите на политиката од Југоисточна Европа, како и на сите засегнати страни на релативно мала серија индикатори, а тоа ќе помогне во концентрирање на нивните напори. Целите се мерливи, тие се во рамките на конвенционалните статистички практики, овозможуваат лесно следење на напредокот во остварувањето на целите, заедно со цела серија дополнителни индикатори.

Главните цели на Стратегијата се поврзани и заемно се зајакнуваат. Успехот на стратегијата зависи од постигнувањето силен и одржлив економски развој во регионот (заснован на напредок и создавање работни места) и од постигнувањето напредок во фаќањето чекор со ЕУ. Значајно е и тоа дека перформансите на растот на земјите од Југоисточна Европа треба да се зголемат со постигнување на конкурентни придобивки, а Стратегијата предвидува премин кон извозно ориентиран раст. Оваа Стратегија 2020 јасно се насочува кон подобрувањето на конкурентноста на трговските стоки и услуги од земјите од Југоисточна Европа. Се очекува ова да предизвика значајно зголемување на трговскиот промет, додека истовремено извозно ориентираниот раст треба да придонесе за подобрување на трговскиот биланс.

... Југоисточна Европа се ориентира кон нов развоен модел ...

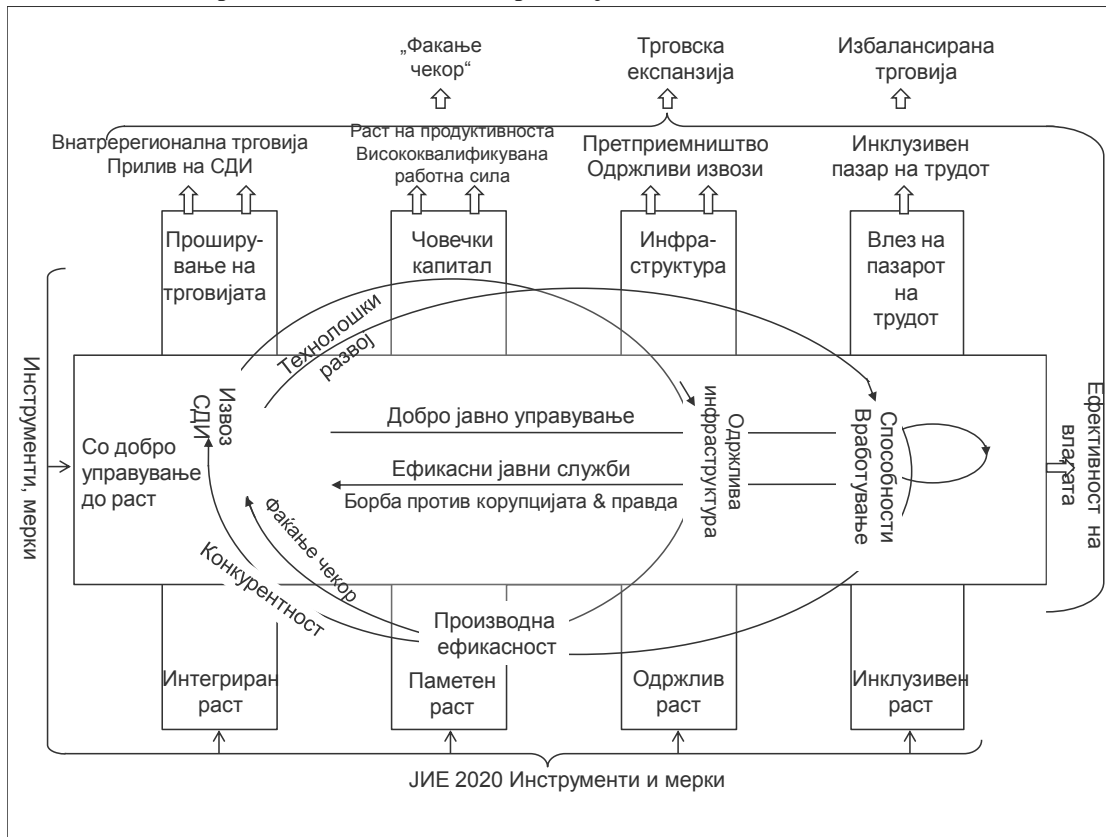
Стратегијата 2020 на земјите од ЈИЕ зацртува нов развоен пат за Југоисточна Европа. Со тоа се покажува нов, иновативен регионален пристап кој бара сеопфатен системски модел за развој на регионот на ЈИЕ, кој се концентрира на серија столбови на развојот: „Интегриран раст“, „Паметен раст“, „Одржлив раст“, „Инклузивен раст“ и „Со добро владеење до раст“.

Стратегијата бара начини да обезбеди хармонично коегзистирање на клучните аспекти на развојот, како што е прикажано и со логичкиот тек на процесот во дијаграм 1. Во наредните

делови од овој документ подетално се наведени петте столбови, нивните резултати, цели и мерки за реализација. Стратегијата содржи и план за активности во кој се вклучени голем број стратешко-политички мерки и практични чекори кои претстојат пред обемно изборно тело од засегнати страни.

Слика 1,

Логички тек на процесот на столбот: „Стратегијата ЈИЕ 2020“

Една од специфичните карактеристики на овој логички приказ е дека четири од столбовите („Интегриран развој“, „Паметен раст“, „Одржлив раст“ и „Инклузивен раст“) се презентирани вертикално, што покажува дека тие директно придонесуваат за развојот на клучните цели на Стратегијата. Петтиот столб, „Со добро владеење до раст“ е прикажан хоризонтално, бидејќи тоа е тема која се однесува на сите столбови, но истовремено и предуслов за постигнување на резултатите што се очекуваат од Стратегијата и за ефективно спроведување на стратешко-политичките мерки и инструменти на Стратегијата во сите нејзини столбови. За секој од столбовите, Стратегијата утврдува серија главни цели (наведени во поднаслови) и други стратегиски цели кои, од своја страна, придонесуваат за успешноста на главните цели.

Петте столба на Стратегијата се конципирани на начин да обезбедат модел на хармоничен раст во земјите од ЈИЕ. Моделот ги содржи следниве карактеристики:

- Натамошно интегрирање во европската и светската економија, преку учество во меѓународната распределба на трудот, засновани на подобрена конкурентност на меѓународен план. Заедно со натамошна општа трговска либерализација и продлабочување на регионалните трговски и инвестициски поврзувања, напоредно со модернизирана и развиена транспортна инфраструктура, треба да се постигне силен поттик на трговската размена од и кон регионот и да се поддржи извозно ориентиран модел на развој (столбот „Интегриран раст“);
- Промовирање на иноваторството и економијата заснована на знаења како главни

извори и фактори за раст и создавање работни места во дваесет и првиот век. Од своја страна, развојот заснован на знаења и иноваторство се базира на информациските и комуникациските технологии (ИКТ), а тие се единствено можни кога постои развој на човечкиот капитал. Тој, пак, произлегува од современото образование и личните способности (столбот „Паметен развој“);

- Одржливост на патот на стабилен развој. Развојниот модел кој е земен предвид треба да обезбеди енергичен и самоодржив раст. Истовремено, тој треба да биде усогласен со одржливоста на животната средина, да обезбеди модел на одржливо искористување на ресурсите, да помогне во придвижувањето кон добро развиена енергетска и транспортна инфраструктура и да ги прошири синергиите меѓу животната средина и економијата (столбот „Одржлив раст“);
- Постигнување напредок за сите, за да се обезбеди целокупната популација да ужива во придобивките од развојот и „фаќањето чекор“. Новиот развоен пат треба да избилува со вработувања, да нуди пристојни можности за вработивање за сите и, истовремено, да обезбедува услови во кои секој ќе може да ги добие потребните знаења и вештини за својата работа. Треба да обезбеди намалување на сиромаштијата, посилна социјална кохезија и подобро здравје и благосостојба (столбот „Инклузивен раст“);
- Значително зголемување на ефикасноста на јавниот сектор, особено по примерот на добри европски практики, како предуслов за севкупна продуктивна ефикасност на економијата. Воспоставувањето на окружување со транспарентни и ефикасни јавни служби, ослободено од измамнички практики, заедно со ефикасен и веродостоен правен систем, има директно позитивно влијание на бизнис-средината и инвестициската клима со што ќе се постигне силен поттик за идниот економски развој. Уверувањето дека владеењето на правото се почитува во целост ја зголемува довербата, а со тоа и инвестициите. Создавањето на такво окружување бара не само елиминирање на високите даноци на правните субјекти и редуцирање на дискриминаторската стратегија на цените на услугите од јавниот сектор за приватни субјекти, туку и обезбедување на сопствени приходи за локалните власти, заедно со предвидливите и адекватните трансфери, усогласени со принципите утврдени во Повелбата на ЕУ за локалната власт (столбот „Со добро управување до раст“).

За секој од столбовите, Стратегијата обезбедува серија стратегиско-политички мерки и инструменти. Ова е „контролната табла“ на Стратегијата, со помош на која владите од земјите од ЈИЕ (преку соодветно овластените агенции) ќе ги спроведуваат координираните реформи со кои треба да се постигнат целите на Стратегијата. Како што и претходно е споменато, суштинската природа на стратегиско-политичките мерки и инструменти е под влијание на специфичните карактеристики на стратегиските политики на посебните области, што ја одредува стапката на напредок досега, како и постоењето на регионалните обврски и структури. Притоа, кај некои од столбовите речиси веднаш можат да се преземат конкретни активности додека кај други - потребно е натамошно елаборирање за да се усогласат соодветните мерки, како и временските рокови.

... кој создава доблесни циклуси ...

Стратегијата има за цел да поттикне, како и да одржува серија стратегиски политики кои меѓусебно се зајакнуваат, а со тоа го забрзуваат и напредокот кон посакуваните цели. Некои од тие заемно поврзани стратегиски политики се илустрирани и во слика 1.

Либерализацијата и олеснувањето на трговијата треба да обезбедат поттик како за извозот, така и за странските директни инвестиции (СДИ). Добри извозни резултати, повеќе инвестиции и засилен влез на СДИ ќе ги подобрат, но и забрзаат интегративните поврзувања со ЕУ.

Зајакнувањето на инвестициските активности, напоредно со поголеми СДИ, ќе значи придонес на технолошката модернизација и општо унапредување на производната инфраструктура во регионот, а тоа ќе значи придонес за повисока вкупна производна ефикасност. Охрабрувањето на иноваторството, на развојот на вештините и економија заснована на знаења ќе бидат дополнување кон повисока производна ефикасност, а на тој начин ќе ѝ помогнат на економијата за побрз развој. Сето ова треба да помогне во забрзување на процесот на фаќање чекор со ЕУ и намалување на постоечкиот јаз меѓу приходите по глава на жител.

Поголема ефикасност во искористувањето на ресурсите и општото подобрување на екоефикасноста на економскиот развој – со помош на унапредениот транспорт, вода, состојбата со цврст отпад и енергетска инфраструктура – треба да обезбедат одржливост и на економскиот развој, а воедно и зачувување на животната средина. Со тоа ќе се подигне технолошката/додадената вредност во содржината на локално произведените добра и услуги, кои ќе ја засилат меѓународната конкурентност, а ќе донесе и повратно влијание во смисла на подобри развојни резултати. Поголемата конкурентност треба да го олесни преминот кон развоен модел заснован на извозот и на подобрувањето на надворешниот биланс со земјите на Југоисточна Европа. Интензивен и одржлив развој се темелот за растечки просперитет, животен стандард и општествена благосостојба. Во спрега со развојот на човечкиот капитал, таквиот модел на раст треба да резултира со повеќе работни места и да помогне да им се излезе во пресрет на новите растечки потреби на вработени кои ги поседуваат потребните знаења и вештини.

Доброто јавно владеење, како тема, се протега низ сите наведени столбови на развојот. Тоа е најважниот фактор за јакнење на атрактивноста на бизнис-средината, а со тоа се придонесува и за поголем број инвестиции и поголем прилив на СДИ. Борбата против корупцијата, исто така, е важна во создавањето на добро образовано општество и во промовирањето на иноваторството. Доброто управување е клучниот фактор во промовирањето на одржлив и еколошки модел на раст. Клучно влијание врз бизнисот и инвестициите има правниот систем кој за таа цел треба да биде предвидлив, навремен и спроведлив.

Една сеопфатна серија од стратегиско-политички мерки и практични чекори предвидени во Стратегијата, се потпира на постојните интегративни врски за воспоставување на синергии, позитивна повратна информација и доблесни кругови кои заемно се зајакнуваат и придонесуваат за колку што е можно поефективна и сеопфатна реализацијата на целите на Стратегијата.

... и ги консолидира напорите

Клучните инструменти за решавање на постоечките проблеми и за постигнување на целите на Стратегијата се наоѓаат во рацете на националните влади, со методите на целните реформи и стратегиско-политичките мерки. Значителни придобивки можат да се постигнат и со промовирање на соработката на хоризонтално ниво, преку субнационални влади, и тоа меѓу нив и приватниот сектор, која како таква се остварува на национално и на регионално ниво. Истовремено, присутен е голем, а сè уште неискористен потенцијал за поттикнување на растот и просперитетот во регионот, а тоа е преку здружување на силите во попродуктивна регионална соработка, вклучувајќи и внатререгионална трговија и заеднички напори на засегнатите страни. Ова може да се постигне само преку сеопфатни и добро обмислени заеднички напори, насочени кон клучните области на економскиот развој. Тоа е суштината на „Стратегијата 2020“ за земјите од ЈИЕ.

Природата на предвидените стратегиско-политички мерки и инструменти имплицира дека националните влади ќе бидат оние што ќе го преземат лидерството во конципирањето и во спроведувањето. Серијата инструменти на Стратегијата значи сеопфатна и координирана агенда за реформи која земјите на СЕЕ ќе ја реализираат до крајот на оваа деценија. Овие

стратегиско-политички мерки и инструменти ја рефлектираат политичката волја на владите на земјите од ЈИЕ за преземање решителен исчекор кон воспоставувањето на динамични економии и просперитетни општества во секоја земја од регионот.

Вака сеопфатна, агендата на „Стратегијата 2020“ наложува и директно инволвирање на дел од регионалните структури и на меѓународните засегнати страни. Регионалните структури ќе го олеснат директното учество на релевантните национални министерства, со јасни овластувања, со организирани консултативни процеси, структурирани влезни придонеси и гарантирана континуирана поддршка, вклучувајќи ја поддршката од највисоките политички нивоа. Во некои случаи регионалните тела се добро утврдени и имаат јасни овластувања засновани на меѓународни спогодби. Во други области, регионалните тела зависат од заемната добра волја и соработка. Во стратегиско-политичките области во кои нема оперативни регионални структури на кои би се потпреле, Советот за регионална соработка (RCC) ќе ги стави на располагање своите механизми за координација, за да собере предлози и да структурира процеси.

Спроведувањето и следењето на Стратегијата ќе бидат заедничка одговорност, за која ќе бидат заеднички задолжени владите на земјите од ЈИЕ и бројни регионални структури, како и придружните тела на овие структури, кои имаат одговорности во извесни сектори. Спроведувањето, како и следењето на ЈИЕ 2020, во најголем број случаи ќе бараат развиен механизам за утврдување на одговорностите за координација меѓу јавните институции на национално ниво и регионалните тела и структури. За да се обезбеди поефикасно управување и подобра координација, се предвидува поединечните влади на земјите од ЈИЕ да наменуваат национални координатори чија задача ќе биде да го надгледуваат процесот на спроведување на агендата на стратегиско-политичките реформи во својата земја и да го координираат спроведувањето на заедничките регионални мерки со координаторите од другите земји.

3. Столбовите на новиот модел за развој

3.1. Интегриран раст

Стратегијата цели кон поразвиена регионална трговија и инвестициски врски...

Земјите од Југоисточна Европа имаат постигнато значителен напредок во процесот на нивната интеграција во европската и глобалната економија, како и засилување на нивните заемни регионални врски. Од економската криза во 2008 година, Договорот за слободна трговија во Централна Европа (СЕФТА-ЦЕФТА) стана инструмент за обезбедување на отворени и достапни регионални пазари.⁵ Договорните страни на ЦЕФТА направија чекор напред кон продлабочување на регионалната соработка со тоа што успешно ги елиминираа тарифите за стоки и значително ја либерализираа трговијата со земјоделски производи. ЦЕФТА обезбеди амбициозна агенда, не само во однос на либерализацијата на трговијата со стоки и услуги, туку и во однос на олеснувањето на трговијата, елиминацијата на нетарифните бариери и други стратегиско-политички области како што се инвестициите, јавните набавки, заштитата на правата од интелектуална сопственост (ПИС), конкуренцијата и правилата за државна помош. Агендата што ја понуди договорот веќе се докажа како движечка сила во процесот на пристапување кон ЕУ за сите членки на ЦЕФТА.

Целта на Столбот – Интегриран раст е да се унапреди регионалната трговија, инвестициските врски и стратегиските политики кои се недискриминаторни, транспарентни, предвидливи и во можност да го засилат протокот на стоки, инвестиции, услуги и луѓе во рамките на регионот. Тоа, исто така, придонесува кон понатамошната интеграција на регионот во европската и глобалната економија преку засилено учество во меѓународните ланци на снабдување, засновано врз подобрена меѓународна конкурентност, поддржана со продлабочена регионална трговија и нови инвестиции.

Стратегијата поставува амбициозна цел за проширување, како на внатререгионалната трговија со стоки, така и на целокупниот проток на СДИ во регионот до 2020 година.

Поле 2.

Столб - Интегриран раст: Главни цели за 2020 година

(во однос на 2010 година)

Зголемување на внатререгионалната трговија со стоки во ЈИЕ за над 140%

Зголемување на целокупниот годишен проток на СДИ во регионот за најмалку 160%

... поддршка за извозно ориентиран раст, воден од СДИ во Југоисточна Европа

...

Овие цели се тесно поврзани со целокупните стратегиски цели кои, меѓу другото, предвидуваат дека вкупниот трговски промет (на стоки и услуги) ќе се зголеми за повеќе од два пати во текот на истиот период. Тие се важни темели на визијата заснована врз цврсто унапредување на

⁵ На 1 јули 2013 година заврши членството на Хрватска во ЦЕФТА, по нејзиното пристапување кон ЕУ. Во моментот ЦЕФТА има 7 членки од кои сите се учеснички во Стратегијата ЈИЕ 2020, со исклучок на Молдавија.

регионалната трговија и инвестициите во поддршка на економскиот раст и создавањето работни места во регионот.

Активностите за постигнување на договорените цели ќе се насочат кон отстранување на преостанатите внатререгионални трговски бариери, унапредување на решителната посветеност да се спроведат стратегиските политики чија цел е да се поддржи подобрувањето на условите за влезни СДИ, настојување да се воведат дополнителни мерки за олеснување на трговијата и засилување на слободното движење на стручната работна сила. За да се овозможи очекуваниот раст на внатререгионалната трговија и да се зголеми атрактивноста на регионот за инвестиции предуслов е да постојат координирани регионални напори и последователна национална имплементација.

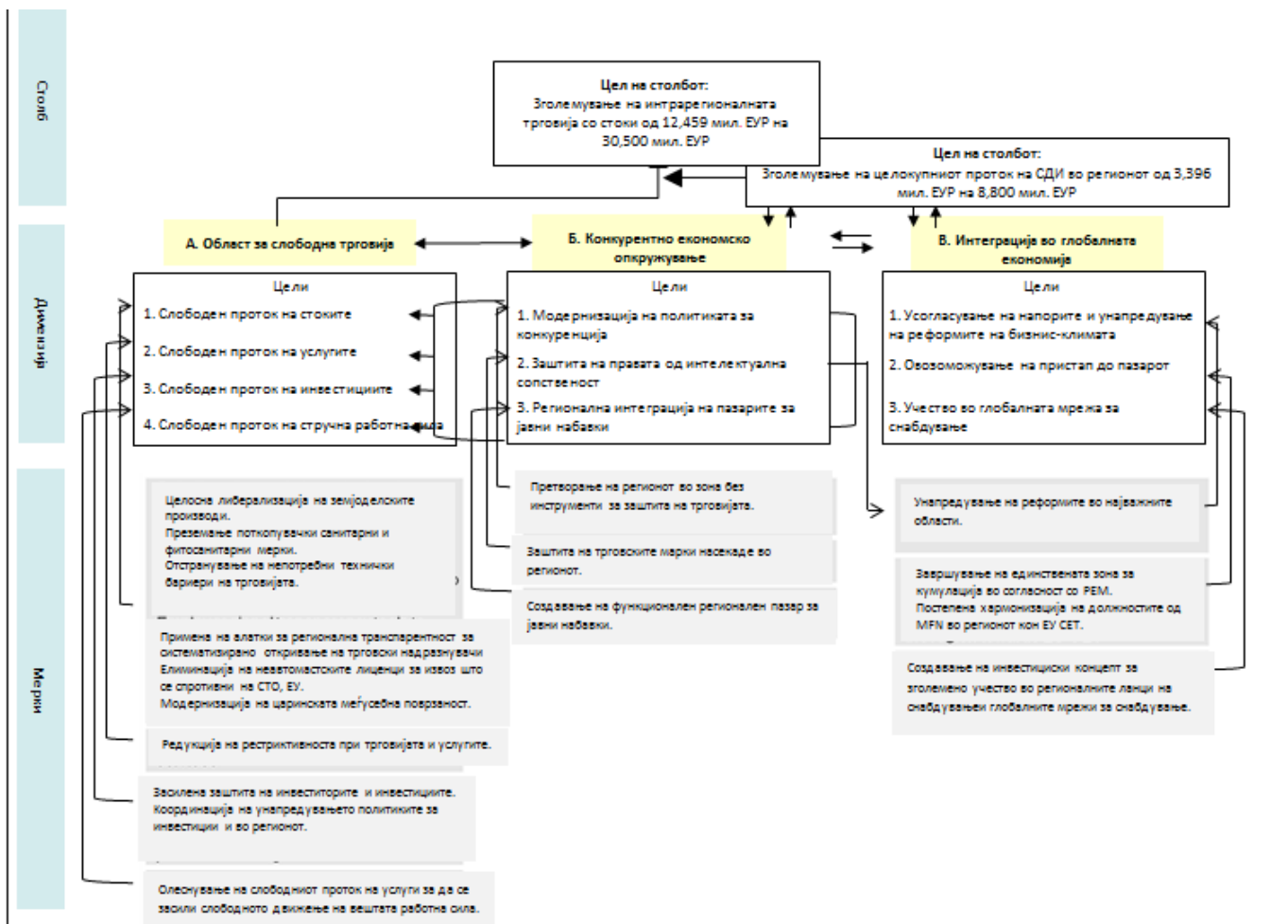
Веќе е постигнат значителен напредок во регионот на ЈИЕ во смисла на осигурување на слободниот проток на стоки. Тарифите и квотите веќе сосема се елиминирани за трговијата со индустриските производи и во значителна мера за трговијата со земјоделските производи. Целосна либерализација на трговијата со стоки се очекува да се постигне во 2014 година и потоа фокусот да се насочи кон либерализација на трговијата со услуги и кон олеснување на трговијата со производите со елиминација на нетарифните бариери и поедноставување на постапките поврзани со трговијата.

Клучна важност има засилувањето на конкурентото економско опкружување во регионот, за да се поддржи слободниот проток на стоки и услуги, како и да се изедначат условите за олеснување на протокот на СДИ. Главните проблеми од агендата за Интегриран раст што треба да се разгледаат се трговските аспекти на правилата за конкуренција, правата од интелектуална сопственост и јавните набавки. Оттука, тоа се областите каде забрзаното усогласување со правото на ЕУ и со меѓународните правила ќе има директно позитивно влијание, како врз унапредувањето на регионалната трговија, така и врз инвестициите.

Перспективата за Интегриран раст овозможува заеднички да се бараат можности надвор од регионалниот договор за слободна трговија и да се зголеми пазарниот пристап до регионалните постоечки и потенцијални дестинации за извоз. Со цел да се забрза понатамошната интеграција во глобалната економија, регионалната иницијатива ќе цели кон регионалните синџири на снабдување што имаат највисок потенцијал за учество во глобалната мрежа за снабдување.

Слика 2

Логички тек на процесот на столбот: Интегриран раст

... преку стратемиско-политичките напори во нивните клучни димензии

Димензија А „Зона на слободна трговија“

Со потпишувањето на договорот ЦЕФТА 2006, на 19 декември 2006 година, беше поставена сцената за воспоставување на зона за слободна трговија во Југоисточна Европа. Оттогаш, со укинувањето на тарифите и квотите, слободниот проток на индустриски стоки стана реалност. Беа вложени дополнителни напори за отстранување на преостанатите тарифи и квоти за трговијата со земјоделски производи до крајот на 2014 година. Покрај тоа, главните напори во рамките на димензијата за „Областа - слободна трговија“ ќе бидат насочени кон олеснување на трговијата и либерализацијата на трговијата со услуги меѓу договорните страни на ЦЕФТА.

СДИ се клучниот фактор за економската модернизација на Централна Европа и се очекува да играат улога со слична важност и во регионот на ЈИЕ. Со цел да се привлечат нови инвестиции, регионот, покрај воспоставувањето режим за слободни и отворени инвестиции, ќе ја зголеми својата конкурентност со олеснување на слободниот проток на факторите во производството (стоки, услуги и луѓе) и со унапредување на понатамошната интеграција на регионалните пазари.

ЈИЕ 2020 предвидува како што следува:

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата А „Област - слободна трговија“⁶

- Либерализација на трговијата со земјоделски производи со елиминација на тарифите и квотите;
- Елиминација на изобличувачките нетарифни (санитарни и фитосанитарни) бариери и технички бариери на трговијата кои не се неопходни;
- Олеснување на трговијата со употреба на алатки за транспарентност и поедноставување на трговиските постапки;
- Подобрување на царинската поврзаност по пат на воведување компјутеризирани методи во регионалната трговија;
- Либерализација на внатререгионалната трговија со услуги со намалување на рестриktivните мерки и политики;
- Олеснување на слободниот проток на инвестиции по пат на координација на политиките за инвестиции, промовирање на инвестициите и со подобрување на заштитата на инвеститорите и инвестициите;
- Олеснување на слободното движење на експерти, професионалци и стручна работна сила.

Поле 3.

Пример за активност: Олеснување на трговијата преку Овластени економски оператори (ОЕО). Концептот за Овластени економски оператори е релативно нов за царинските власти. Програмите за ОАО предвидуваат дозвола за разновидни поедноставувања на царинските постапки и особено олеснување на царинските контроли во однос на сигурноста и безбедноста. Според тоа, преку програмите за ОАО, царинските власти ќе можат да ги насочат нивните контроли кон поризични оператори и трансакции додека економските оператори што во трговијата функционираат во целосна согласност со царинските и другите релевантни закони и постапки што ќе ги уживаат поедноставувањата и олеснувањата. Концептот за ОАО е дел од Законот за царина на ЕУ, а транспозицијата на тие одредби во националното царинско право е услов во процесот за пристапување кон ЕУ. Заради тоа, поголемиот број договорни страни на ЦЕФТА веќе ги имаат транспонирано релевантните одредби од Царинскиот кодекс на ЕУ во нивното национално законодавство. Според тоа, таквиот хармонизиран напредок кон ЕУ им обезбедува на нашите земји цврста основа врз која може да се надградува програмата за ОАО од ЦЕФТА. Создавањето на програма за ОАО, според ЦЕФТА и во согласност со ЕУ, ќе помогне да се олесни регионалната трговија преку поедноставување на царинските постапки без да се наруши ефикасноста и да се попречат контролите за сигурност и безбедност. Олеснувањето на трговијата преку поедноставување на постапките не е само една од главните цели на Столбот - Интегриран раст од ЈИЕ 2020, туку и една од обврските што произлегува од ЦЕФТА.

За да се создаде програма за ОАО според ЦЕФТА потребни се бројни последователни национални и регионални акции. Како и секој друг заеднички, регионално признат договор, за програмата за ОАО според ЦЕФТА пред сè ќе треба да се направи хармонизација на релевантното законодавство помеѓу сите земји потписнички на договорот. Благодарение на процесот за пристапување кон ЕУ, првата фаза од хармонизацијата во однос на законодавството за ОАО во значителна мера е завршена во повеќето од земјите на ЦЕФТА. За отпочнување на спроведувањето на програмите за ОАО ќе биде потребно да се завршат неколку технички фази и да се усвојат процедурални упатства, особено за економските оператори што треба да се подготват за имплементацијата. Паралелно со тоа, договорните страни на ЦЕФТА може да се согласат во рамката на ЦЕФТА заемно да ги признаат ОАО на другите договорни страни на ЦЕФТА. Преку тој договор, земјите на ЦЕФТА не само што ќе ја унапредат регионалната трговија преку олеснување на трговијата, туку и, дополнително ќе се подготват за нивното пристапување кон ЕУ, кое бара секоја земја што пристапува за да ги признае сите ОАО во ЕУ уште првиот ден од пристапувањето.

⁶ Комплетен и детален преглед на политичките мерки и инструменти за ЈИЕ 2020 е даден во Анексот во табела А4.

Димензија Б „Конкурентна економска средина“

Оваа димензија се однесува на прашања во врска со олеснувањето на конкурентната економска средина преку засилување на синергиите меѓу трговијата и оние области што се најтесно поврзани со трговијата: правилата за конкуренција, јавните набавки и правата на интелектуална сопственост (ПИС).

Нацртот за акција во доменот на правилата за конкуренција вклучува претворање на регионот во зона без инструменти за заштита на трговијата откако ќе се заврши хармонизацијата со релевантното право на ЕУ. И во однос на трговските марки, како права од интелектуална сопственост најтесно поврзани со трговијата и инвестициите, треба да се заземе сличен пристап. Според тоа, акцијата ќе биде фокусирана на заштитата на трговските марки насекаде во регионот.

ЦЕФТА пропишува обрски за страните во однос на либерализацијата на нивните пазари за јавни набавки. Во 2010 година беа извршени соодветни измени на законите што пропишуваат ценовна недискриминација. Мора да се направат дополнителни напори за да се елиминираат потенцијалните бариери за влез на пазарот и да се спречат дискриминаторните практики.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Б „Конкурентна економска средина“

- Зајакнати правила за конкуренција што ќе создадат подрачје без одбрамбени трговски инструменти во регионот;
- Зајакната заштита на трговските марки насекаде во регионот;
- Создавање целосно либерализиран пазар за јавни набавки во регионот.

Димензија В „Интеграција во глобалната економија“

Зголемувањето на пристапот до пазарот е предуслов за успешна интеграција во светската економија. Европската унија (ЕУ) е најголемиот трговски партнер на сите земји во регионот. Други важни партнери се државите-членки на Европската асоцијација за слободна трговија (ЕФТА-ЕФТА), Турција и Русија. Договорните страни на ЦЕФТА во моментов имаат корист од кумулацијата на договорите за потекло со променлив опсег, во согласност со нивните постојни билатерални договори за слободна трговија. За да се постигнат амбициозните цели за трговијата и инвестициите, од клучна важност е да се зголеми пристапот до пазарите на сите водечки трговски партнери за сите земји во регионот.

Регионот е во процес на пристапување кон единствена зона на дијагонална кумулација што треба да се воспостави во согласност со Пан-евро-медитеранската конвенција (ПЕМ) во 2015 година. Откако ќе заврши процесот може да се создаде преференцијален пристап не само до постојните дестинации за извоз, туку и до другите пазари од таканаречениот ПЕМ регион. Со приближување на царинските стапки во согласност со принципот за најповластена нација во однос на заедничката надворешна тарифа на ЕУ, може да се постигне понатамошна интеграција во глобалната економија доколку тоа биде во интерес на односните економии во регионот.

Оваа Димензија, исто така, цели кон тоа да се стекнат придобивки од економиите на обемот и/или специјализација во регионот со што ќе се олесни учеството во глобалните синџири за снабдување. Ќе се вложат силни напори за координација на релевантните владини политики,

пр. трговската политика, проактивната индустриска политика, политиката за инвестиции итн.

Со отстранувањето на трговските и бариерите за инвестиции, со ефективна координација на релевантните владини политики и со здружување на напорите со столбот „Со добро управување до раст“, агендата за Интегриран раст во целост ќе придонесе кон значително подобрување на бизнис-климата во регионот.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата В „Интеграција во глобалната економија“

- Подобен пазарен пристап како резултат на пристапување кон единствена зона на дијагонална кумулација, во согласност со ПЕМ и хармонизација на давачките за најповластена нација во регионот во однос на ЕУ СЕТ;
- Воспоставување на концепт за инвестиции за да се зголеми учеството во регионалните синџири за снабдување и глобалните снабдувачки мрежи;
- Здружување на напорите за подобрување на деловната средина и унапредување на реформите за деловната клима.

3.2 Паметен раст

Југоисточна Европа има потенцијал да гради нова острица на конкурентноста...

Со цел да се обезбеди перспектива за долгорочен економски раст, во регионот се бараат начини развојниот пат да се промени кон поголема додадена вредност, да го смени правецот од евтината работна сила кон други извори на конкурентност. Паметниот раст треба да се негува во рамката на „економијата заснована на знаење“ - економија заснована врз производство, дистрибуција и употреба на знаењето и информациите. Потребни се неколку структурни елементи за таква трансформација на регионалните економии: инвестиции во истражување и иновации, во инфраструктури од знаење и информации, образование, обука, поддршка за креативните индустрии и нови менаџерски структури што се стожерни за поттикнување на паметниот раст. За производство и дистрибуција на ново знаење и за соодветни инвестиции во знаењето, од суштинско значење е да се направи трансформација на националните науки и системите за иновација во регионот во модерен модел на тројна спирала (соработка универзитети, влади, индустрии).

... водена од знаење и иновација и заснована врз човечкиот капитал

Главната цел на столбот за паметен раст е да се унапредат иновациите и да се негува раст во регионот кој се заснова на знаење. Тие се сметаат за главни извори на конкурентна предност и создавање додадена вредност во иднината. Со ЈИЕ 2020 како главна цел во овој столб се поставува зголемување од 32% на просечната продуктивност на работната сила во однос на 2010 година. Овој пораст на продуктивноста треба да биде придружуван со 18% пораст на бројот на висококвалификувани во редовите на работната сила (поле 4). Двете цели претставуваат поддршка на целокупните стратешки цели од Стратегијата на ЈИЕ 2020 и се логично поврзани со неа.

Поле 4.

Столб - Паметен раст: Главни цели за 2020 година (во однос на 2010 година)

Пораст на БДП за 32% по вработено лице
Зголемување на бројот на висококвалификувани во редовите на работната сила за 300.000

За да се постигнат тие цели, земјите од ЈИЕ ги идентификуваат клучните приоритетни активности кои се обврзаат да ги реализираат во четири главни стратешко-политички области. Во Стратегијата се истакнува дека иднината на регионот зависи од успехот на земјите од ЈИЕ да воспостават погодна средина и соодветни услови за поддршка на забрзаниот развој на економијата на знаење. Во ЈИЕ 2020, исто така, се идентификуваат сет на конкретни акции, инструменти и мерки што ќе ги преземат земјите со цел да ги остварат тие цели.

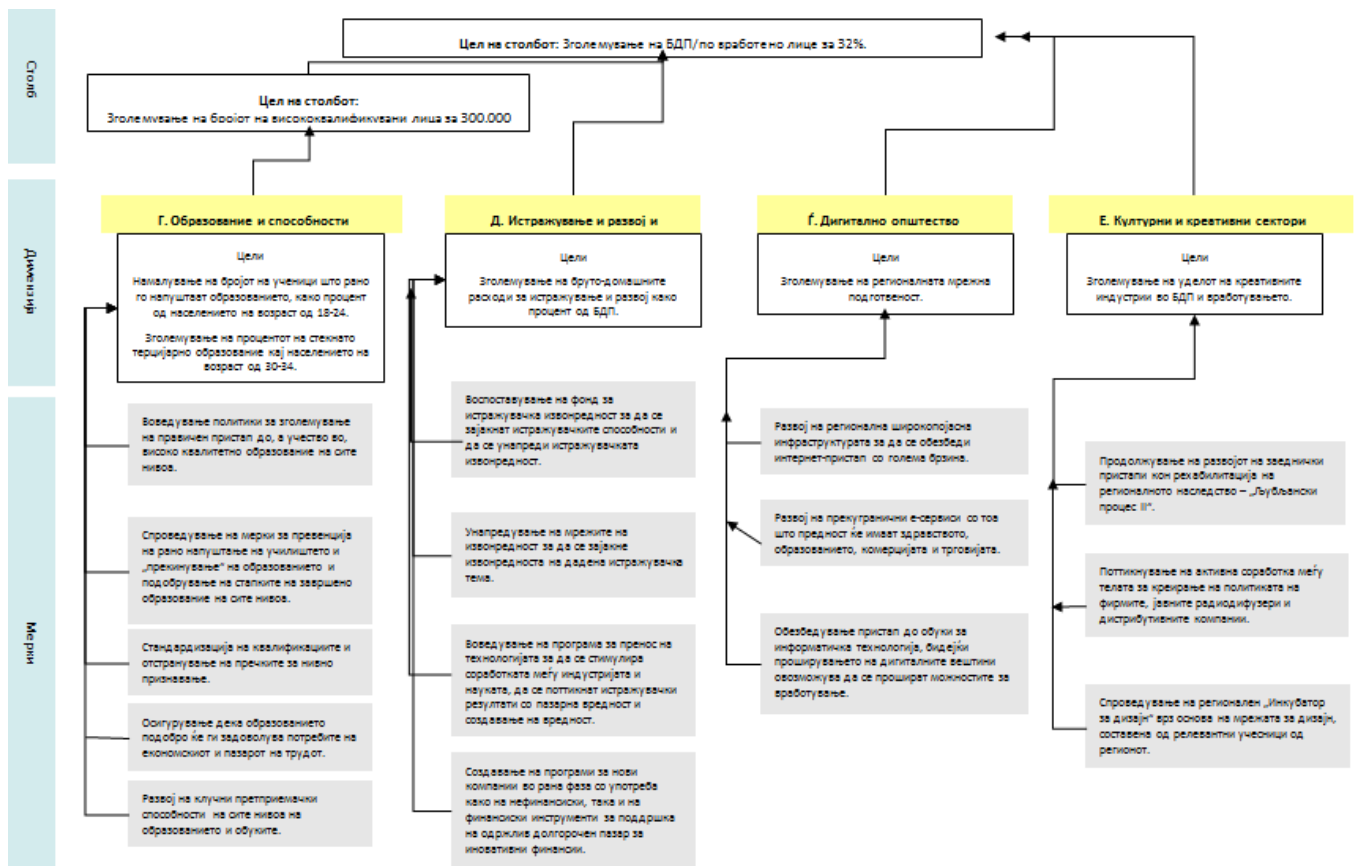
Четири стратешко-политички димензии се однесуваат на целите од столбот. Димензиите (i), „Истражување и развој и иновации“, (ii) „Дигитално општество“ и (iii) „Културни и креативни сектори“ придонесуваат кон зголемување на БДП по вработено лице, додека димензијата (iv) „Образование и способности“, исто така, се насочува и кон зголемување на уделот на висококвалификувани лица во регионот. Димензијата „Културни и креативни сектори“ ги поддржува и другите три димензии: креативноста мора да се разбере како влог во сите

димензии од паметниот раст. Со цел да се овозможи соодветно следење, предвидени се и специфични цели за секоја димензија. Тие цели или се квантитативни, како што е случајот со димензиите „Образование и способности“ и „Истражување и развој и иновација“, или квалитативни, како што е случајот со димензиите „Дигитално општество“ и „Културни и креативни сектори“.

На нивото на приоритети и мерки, исто така, постои интеракција меѓу различните димензии. Особено треба да се зајакнат врските меѓу образовните системи и пазарот на труд, заедно со заемните врски меѓу иновациите предводени од бизнисот, склоностите кон претприемништво и вештините за малите бизниси.

Покрај тоа, со воспоставување на ефективни политики за ангажирање на дијаспората, земјите можат да црпат од постојното искуство и знаење во рамките на заедниците од дијаспората што потекнуваат од регионот за да се зголеми пристапот до вештините и знаењето кои недостасуваат.

Слика 3
Логички тек на процесот на столбот: Паметен раст.,

Човечкиот капитал и иновативното претприемништво ги оформуваат темелите...

Димензијата Г „Образование и способности“

Димензијата цели кон подобрување на регионалната база на знаење и вештини и поставува специфични цели во два главни домена: намалување на бројот на ученици што рано го напуштаат образованието и зголемување на бројот на населението со стекнато терцијарно образование. Во однос на првиот домен, Стратегијата предвидува широк опсег на акции и мерки за развој на практични способности преку учење засновано врз работата, стандардизација на квалификациите и отстранување на пречките за нивно признавање и образование на наставниците. Во однос на вториот домен, се фокусира на зголемување на учеството во образованието на сите нивоа, спречување на раното напуштање на училиштето и прекинување на високото образование. Тие активности дополнително ќе бидат поткрепени со силниот форкус на претприемачкото учење и способности за мал бизнис.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Г „Образование и способности“

- Зголемување на правичен пристап до, и учество во, образование со висок квалитет на сите нивоа, заедно со мерки за непречено признавање на квалификациите во поддршка на мобилноста во ЈИЕ;
- Имплементација на мерки за превенција на рано напуштање на училиштето, прекинување на образованието и зголемување на стапките на завршено образование на сите нивоа, со што ќе се придонесе кон вклученоста и поддржувањето на учењето во текот на целиот живот;
- *Обезбедување образовните системи и системите за обуки подобро да ги задоволуваат потребите на економскиот и пазарот на труд (и ќе овозможат лица со релевантни вештини за пазарот на труд);*
- Воведување на развој на претприемачки клучни концепти на сите нивоа од образованието и обуките (наставен план, обуки за наставници, проценка).

Поле 5.

Примери за активност: Воспоставување на универзален систем за обезбедување на квалитетот во образованието во ЈИЕ.

Обезбедувањето на квалитетот мора да биде во согласност со политичките чија цел е да се зголемат квалитетот и привлечноста на образованието, но, исто така, со развојот поврзан со зголемената автономија на училиштата, воведување на нови пристапи за финансирање за кои е потребна поголема одговорност, разновидност меѓу обучувачите, меѓу кои и приватните, и развој на образование после средното образование. Сето тоа ги прави образовните системи сè поразновидни и покомплексни. Покрај тоа, образованието, исто така, ќе биде под сè поголем надзор од страна на различни учесници, партнери и клиенти.

Како последица на тоа, потребни се механизми и постапки за обезбедување на квалитетот со цел да се осигура дека системите се развиваат заедно со стратешките цели што се поставени во ЈИЕ 2020 и дека е возможно да се следи и да се процени напредокот и можните неуспеси со цел да се преземат корективни мерки. Тоа е причината зошто земјите од ЈИЕ треба да ги разгледаат неодамнешните случувања во ЕУ, особено препораките на Советот за Европската референтна рамка за обезбедување на квалитетот и сродните индикатори, алатки и постапки.

Иницијалната задача ќе биде да се направи преглед на целокупната ситуација во земјите од ЈИЕ, во

однос на следењето и евалуацијата на квалитетот на образованието. Во тој контекст, исто така, треба да се разгледа како се развива обезбедувањето на квалитетот во високото образование при примената на условите од болоњскиот процес. Прегледот би ги покривал индикаторите што се веќе во употреба или се достапни, во однос на оние што се развиени во ЕУ.

По целосно разгледување на постојните иницијативи во полето на обезбедување на квалитетот на образованието во земјите од ЈИЕ, треба да се воспостави универзален систем за обезбедување на квалитетот на образованието во ЈИЕ. Тој систем ќе се развие со цел да се зголеми квалитетот на образованието и на обуките на сите нивоа, на ниво на системот и на испорачувачите, со употреба на Заедничката рамка на ЕУ за обезбедување на квалитетот и подобрување на постапките за самопроценка. Покрај тоа, ќе бидат разработени и тествани договорените модели (меѓу кои индикаторите и постапките што се однесуваат на комбинацијата од соодветни постапки за самоевалуација и надворешна евалуација) во сите земји и со одреден број избрани институции и испорачувачи.

Димензија Д „Истражување и развој и иновација“

Со цел ефективно да се искористи регионалниот извор на знаење и да се ослободи неговиот иновативен потенцијал, земјите од ЈИЕ треба да инвестираат повеќе и подобро во истражување и иновации, при што приоритет ќе бидат инвестициите со директна можност за генерирање богатство од друг достапен економски капитал, што ќе придонесе кон создавање на „паметна специјализација“ на регионот. Тоа, пак, подразбира унапредување на институционалните и политичките реформи и преземање на стратешки инвестиции во четири области: (i) Подобрување на истражувачката извонредност и продуктивност со инвестиција во човечки капитал за истражување; селективно надградување и подобра употреба на достапната инфраструктура; одобрување на режимот за мотивација за истражување; и напредување во „Болоњскиот процес“ и понатамошна интеграција во Европската истражувачка област. (ii)

Олеснување на соработката меѓу индустријата и науката и преносот на технологијата со понатамошно изедначување на регулативата за управувањето со интелектуалната сопственост во јавните организации за истражување; развој на организации за пренос на технологии (како што се канцеларии за пренос на технологии), финансиска поддршка за соработка меѓу науката и индустријата и за развој на доказ за концепт; и градење на потесна, структурна соработка со деловната заедница по пат на унапредување на „активностите за пренос на знаењето“. (iii)

Унапредување на деловните иновации и нови иновативни компании по пат на подобрување на деловната средина, обезбедување на менторски услуги и финансиска поддршка во тек на целиот иновативен процес (од прототип до раст и експанзија) и гаранција за соодветно снабдување со паркови за технологија/наука и услуги за инкубација што може да ги вдомат и да ги поддржуваат младите фирми. (iv) Зајакнување на владеењето на политиките за национално истражување и иновација со постојано градење на капацитетите во клучните институции; реформирање на развојот на кариерата за зголемување на наградите за истражувачка извонредност, соработката меѓу индустријата и науката и преносот на технологиите; реформирање на управувањето со истражувачките институции за да се подобри перформансата; зголемување на транспарентноста, одговорноста и проценката на влијанието на политиките за истражување на иновации.

Во оваа област, ЈИЕ 2020 ги надградува напорите што веќе ги вложија земјите од ЈИЕ во развојот на заедничка Стратегија за истражување и развој на иновации. Инструментите што се овде забележани се извадени од заедничката Стратегија за истражување и развој и се ставени во поширокот контекст на ЈИЕ 2020. Регионалната Стратегија за истражување и развој за иновација во Западен Балкан вклучува воспоставување регионална платформа за истражување и иновација таканаречена WISE (Western Balkans Research and Innovation Strategy Exercise)

(Стратегија за истражување и развој на иновации во Западен Балкан). Таа платформа ќе ја унапреди регионалната соработка и ќе има задача регионалната Стратегија да се имплементира за истражување и развој на иновациите, при што истовремено ќе биде координатор за димезијата за истражување и развој од ЈИЕ 2020.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Д „Истражување и развој и иновации“

- Воспоставување на фондови за истражувачка извонредност за зајакнување на истражувачките способности и унапредување на истражувачката извонредност со обезбедување на стабилна, транспарентна поддршка заснована врз вредност на истражувањето;
- Унапредување на мрежите на извонредност за да се зајакне извонредноста на дадена истражувачка тема;
- Воведување на програма за пренос на технологијата за да се стимулира соработката меѓу индустријата и науката, да се поттикнат истражувачки резултати со пазарна вредност и создавање на вредност;
- Создавање на програми за нови компании во рана фаза со употреба, како на нефинансиски, така и на финансиски инструменти за поддршка на одржлив долгорочен пазар за иновативни финансии.

... заснована врз модерни информатички и комуникациски технологии...

Димезија Г „Дигитално општество“

Целокупната цел на димезијата „Дигитално општество“ е дополнително да се зголеми соработката за економски и социјален развој во Југоисточна Европа и да се искористи целиот потенцијал на информатичките и комуникациските технологии за да се поттикне иновативноста, економскиот раст, регионалната конкурентност и да се подобри квалитетот на животот.

Постојат опширни заеднички особини меѓу Агендата+ за е-ЈИЕ и приоритетите на ЕУ за градење на единствен дигитален пазар, брз и ултрабрз интернет-пристап, интероперабилност и стандарди, зголемување на довербата и безбедноста, истражувањето и иновацијата, зголемени дигитални вештини и писменост и проширување на придобивките од ИКТ за инклузија на повеќето маргинализирани слоеви во општеството.

Предложените приоритети и соодветните предложени акции можат да се гледаат како продолжување на Агендата за е-ЈИЕ Агентата+ за е-ЈИЕ. Според таа димезија се предвидени неколку главни акции: (i) поддршка на иновациите водени од ИКТ во јавниот сектор за понатамошна модернизација на јавната администрација, (ii) развој и зголемување на нивоата интерактивност и пристапност на електронските јавни услуги и онлајн достапност на интероперативни електронски јавни услуги на национално ниво и во целиот регион на ЈИЕ; (iii) развој на регионалната широкопојасна инфраструктура за да се обезбеди брз интернет-пристап за сите; (iv) унапредување на безбедноста на мрежата и заштита на податоците во регионот на ЈИЕ, (v) обука за ИКТ како за јавната администрација, така и за граѓаните и (vi) ИКТ за е-инклузија на маргинализираните групи (жени, лица со посебни потреби, руралните сиромашни лица, Ромите итн.) и пренос на know-how.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Г „Дигитално општество“

- Развој на регионална широкопојасна инфраструктура за да се обезбеди интернет-пристап со голема брзина;
- *Развој на прекугранични e-Сервиси со тоа што предност ќе имаат здравството, образованието, комерцијата и трговијата;*
- *Обезбедување на пристап до обуки за ИТ, бидејќи со стекнување на дигиталните вештини се прошируваат можностите за вработување.*

... и за унапредување на креативните индустрии

Димезија Е „Културни и креативни сектори“

Перцепцијата на културните и креативните сектори, како двигатели на развојот во Југоисточна Европа, е во многу рана фаза во целиот регион. Ако се земе предвид нивниот потенцијал како извор на раст, културните и креативните сектори треба да станат дел од националните политики и да добијат институционална поддршка. Треба да се зголеми чувството на сопственост во рамките на постојните национални или регионални организации и институции. Со оглед на комплексноста на културните и креативните сектори и различните нивоа на развој во земјите од Југоисточна Европа, од суштинско значење е да постои лоевита стратегија и холистички пристап на регионално ниво, со цел целосно да се искористи постојниот потенцијал.

За ефективен развој на културните и креативните сектори потребно е спроведување на голем број активности на различни нивоа, особено ако се имаат предвид специфичните потреби и бројот на елементи кои се вклучени во креативната економија. Југоисточна Европа, регион со неверојатно богато културно наследство кое долго време е жариште на талент и креативност - од кои двете се основните состојки за развој на културните и креативните сектори, може да има добивка од хармонизиран регионален пристап. Ако стратешки се негуваат креативните индустрии во Југоисточна Европа, тоа ќе помогне да се поттикне туризмот, растот на малите и средните претпријатија и претприемништвото, а во крајна линија ќе се подобри бизнис-атмосферата и климата во регионот. Димензијата на „културните и креативните сектори“, пред сè, игра клучна улога во создавање и промоција на регионален бренд.

Со Стратегијата ЈИЕ 2020 ќе се поддржат културните и креативни сектори, со што ќе им се овозможи да се зголеми нивниот придонес кон БДП и вработувањето. Како резултат на комплексноста на полето, од пресудно значење е фокусот да биде на мал број приоритетни сектори и активности.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Е „Културни и креативни сектори“

- Продолжување на развојот на заеднички пристапи кон рехабилитација на регионалното наследство – процесот Љубљана II;
- Поттикнување на активна соработка меѓу телата за креирање на политиката на фирмите, јавните радиодифузери и дистрибутивните компании;
- Имплементација на регионален инкубатор за дизајн, врз основа на мрежата за дизајн составена од релевантни учесници од регионот.

3.3 Одржлив раст

... За одржливиот раст е потребен одржлив и пристапен транспорт и енергетска инфраструктура, конкурентна економска база и ефикасна економија

во однос на ресурсите...

Напорите за регионална соработка за одржлив развој, интеграцијата на инфраструктурата и конкурентноста дадоа значителни резултати во текот на изминатата деценија. Енергетската заедница е основана за да помогне да се прошири внатрешна енергетска политика на ЕУ во земјите од регионот; Транспортната опсерваторија на Југоисточна Европа (СЕЕТО) е инструментална за идентификацијата на регионалните транспортни приоритети, а претстојниот Договор за транспорт во заедницата ќе помогне да се воспостави интегриран пазар за инфраструктура и транспорт; соработката во областа на конкурентноста преку регионални инструменти, како што е инвестицискиот комитет на Југоисточна Европа, помагаат да се отстранат бариерите за поблиска директна поврзаност меѓу економските оператори во регионот.

Столбот за Одржлив развој има за цел да ги зајакне растот и работните места по пат на поддршка на силна, разновидна и конкурентна економска основа, при што таа ќе стане подобро поврзана, поодржлива и поефикасна во однос на ресурсите. Заради природата на проблемите, како критична компонента од Стратегијата за ЈИЕ се појавија сложени интервенции за подобрување на ефикасноста, за надградба на инфраструктурите и за зголемување на конкурентноста. Регионот треба да постигне голем чекор напред во оваа област по пат на здружување на силите и колективни напори за соработка. Тие интервенции, исто така, мора да се координираат со потребата да се направат приспособувања кон влијанието на климатските промени, за кои, исто така, е потребно да се направи значителна политичка интервенција во однос на просторната организација, употребата на ресурси и инфраструктурата.

Поле 6.

Столб – Одржлив развој: Главни цели (во однос на 2010)

Зголемување на нето создавање на претпријатија (нови бизниси годишно) од 30.107 на 33.760
Зголемување на извозот на стоки и услуги од регионот, по глава на жител од 1,780 евра на 4,250 евра

Стратегијата поставува амбициозни цели што треба да се постигнат во столбот за Одржлив раст (поле 6). Тие се во согласност со сите цели од стратегијата и вклучуваат измерливи насоки за создавање претпријатија (+12%) и развојот на извозот по глава (2,3 пати). За другите специфични цели и насоки се дискутира во димензиите наведени долу.

Моментално, енергетската ефикасност, транспортната поврзаност и заштитата на животната средина варираат во однос на нивното ниво на развој во различни земји од регионот. Меѓусебната поврзаност на државите и пристапот до пристаништа не се соодветни за да се поддржи слободниот проток на стоките и луѓето. Ефикасното искористување на ресурсите продолжува да биде предизвик за Југоисточна Европа, и иако тоа делумно е резултат на специфичните карактеристики на економските структури во регионот, со новите еколошки стандарди и со подобро спроведување на постојните, заедно со инвестиции во подобро искористувањето на ресурсите, тој проблем може да почне да се решава.

Релативно мал број мали и средни претпријатија откриваат некои од главните предизвици кои ги оформуваат конкурентноста и претприемништвото и нивниот недостаток на иноваторство и интернационализација се опишани во Брошурата за мали бизниси на ЕУ. Фирмите имаат тенденција да бидат ориентирани кон локалниот пазар каде условите за конкуренција можат да не бидат целосно транспарентни. Кога стандардите за ефикасност на малите и средните претпријатија не се на нивото на конкурентните пазари и на финансиските институции, нивната продуктивност има тенденција да заостанува зад нивните потенцијални конкуренти. Со пренасочување кон меѓународна соработка и конкурентност би се зголемила нивната

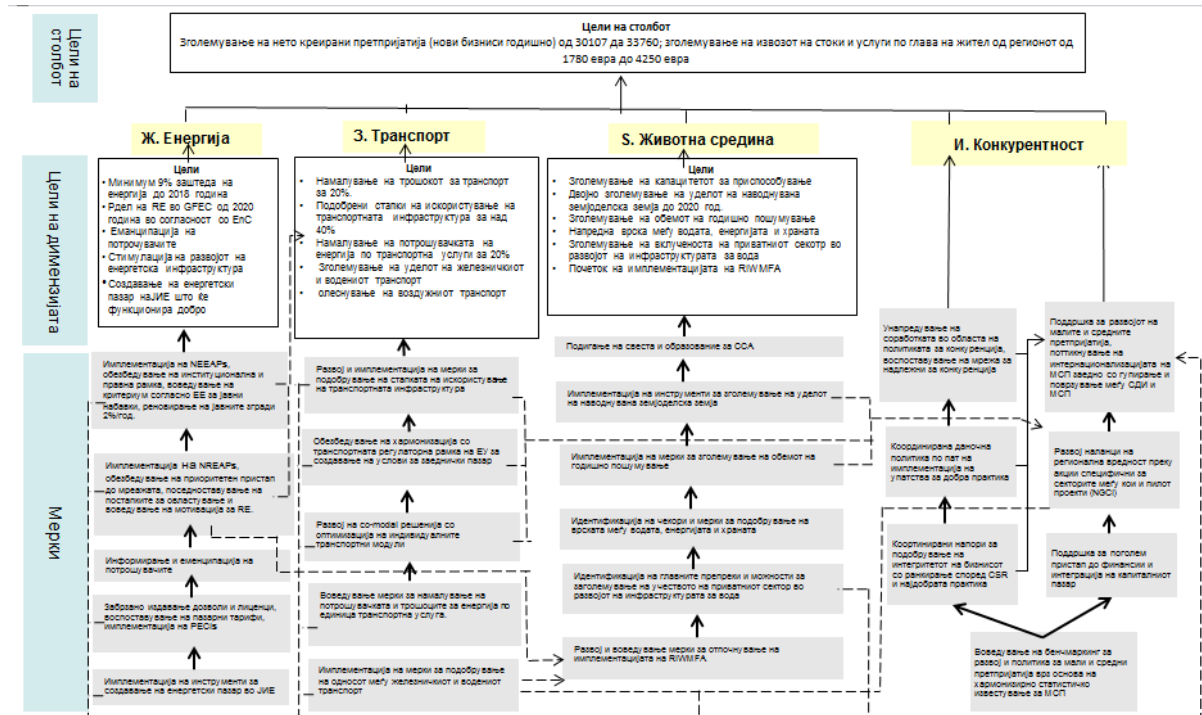
перформанса, какво во смисла на производството, така и во смисла на извозот, со што би се поткрепиле главните цели од Стратегијата за ЈИЕ 2020.

Конкурентноста може да се подобри ако се поддржи развојот на претпријатијата по пат на координирани правни, финансиски и политички рамки, како и по пат на засилени корпоративни врски. Некои од другите аспекти на конкурентноста се покриени во столбот за Интегриран раст (олеснување на трговијата, либерализација на трговијата и клима за инвестиции) и столбот за Паметен раст (политика за бизнис-иновации и образование). Одржливата и пристапна инфраструктура, како и транспортот и координираните правни и институционални рамки можат да помогнат дополнително да се подобри бизнис-средината за економските актери. Во релативно малиот и сегментиран географски простор од регионот на ЈИЕ, тие услови најдобро можат да се воспостават по пат на меѓународно координирана акција.

ЈИЕ 2020 ја одразува посветеноста на земјите да се справат со специфични прашања во однос на одржливоста...

Целите на столбот ќе се постигнат преку четири димензии (слика 4). Од трите димензии што се однесуваат на енергетиката, транспортот и животната средина, секоја вклучува главни мерки за да се намали енергетската интензивност, да се поддржи модернизацијата на транспортот, да се зголеми ефикасноста во однос на ресурсите и да се подобри животната средина на одржлив начин. Подобрувањето на вкупната енергетска ефикасност и намалувањето на трошоците за гориво по единица ќе влијаат врз транспортниот сектор и како последица на тоа ќе се намали трошокот за транспорт, а со тоа ќе се подобри интеграцијата на регионот во меѓународната економија и ќе се создадат услови за внатререгионална трговија. Заштедата на вкупната потрошувачка на енергија може да има значителни придобивки за животната средина. Бидејќи актуелниот регионален енергетски микс има поголем интензитет на јаглерод од европскиот просек, а исто така далеку е поинтензивен во однос на конвенционалните загадувачи, со секое намалување на вкупната употреба на енергија ќе се намалува и влијанието врз животната средина. Предвидените мерки значително ќе помогнат да се намали ризикот за животната средина и на тој начин ќе се зголеми растот на БДП. Со голем чекор напред во однос на ефикасноста на ресурсите ќе се поддржи конкурентноста со тоа што ќе се намалат трошоците за производството и неговите негативни еколошки и социјални/здравствени влијанија, како и со обезбедување на ефикасни транспортни капацитети и можности за нови бизниси.

Логички тек на процесот на столбот: Одржлив раст

... преку серија на координирани стратемиско-политички мерки

Четириите димензии на Одржливиот раст придонесуваат кон остварување на главните цели со управување на надворешните ризици на економските активности и со овозможување на економски раст и нови вработувања, како што следува:

Влијанија поврзани со штетните еколошки и климатски промени – ако продолжат емисиите од штетните загадувачи – многу е веројатно дека ќе го уништат човечкиот и природниот капитал во најпродуктивните и најгусто населените економски подрачја во регионот. Предвидените мали подобрувања во демографијата во регионот бараат значајни и брзи подобрувања во еколошките влијанија – како нешто што е предвидено и во контекстот на пристапувањето кон ЕУ. Интензитетот на јаглеродното загадување во регионот има потенцијал да го спречи развојот на конкурентноста и да ги зголеми ризиците од влијанијата на климатските промени врз здравјето и животната средина. Регионот е многу чувствителен на удари во сигурноста на обезбедувањето со енергија, а заедно со зависноста од побарувачката за енергија, поврзана со временските услови, може да ги сопре комерцијалните активности. Ова се ризици кои мора да се контролираат ако сака да му се даде шанса на економскиот развој предвиден со оваа Стратегија.

Подобрувањето на енергетската ефикасност во регионот, намалувањето на енергетската сиромаштија, подобро управување на побарувачката истовремено со подобро работење на постоечките хидроцентрали ќе имаат за резултат подобро интегрирање на регионот во европскиот енергетски пазар, а со тоа ќе се демонстрира севкупната остварливост на пазарната либерализација која ја предвидува Спогодбата за енергетска заедница. Според неа, трошокот за енергија за резиденцијалните и комерцијалните потрошувачи ќе се намали, ќе се постигне управување со ризиците по енергетската безбедност и ќе се зголеми конкурентноста на

локалната индустрија, како и потрошувачката на локални стоки и услуги.

Поради групирање на населението и на економските активности во урбаните подрачја природно е модалното префрлање на транспортот кон воден и железнички (а тука спаѓа и транспортот на индустриско дрво, храна, биомаса и течен природен гас), да се фокусира на нив. Со подобрувањето на севкупната ефикасност на транспортот се олеснува конкурентноста на индустриите засновани на дрво, биодиверзитет и преработка на храна, како и на нив сродните индустрии, што претставува конкурентска предност на регионот. Новите инсталации за греење и снабдување со енергија, базирани на обновливи енергии, ја олеснуваат економијата на обем кај железницата и водениот транспорт кое, за возврат, ја засилува трговијата и конкурентноста.

Транспортните системи ширум целиот свет доживуваат брзи промени. Глобализацијата создаде барања за стоки и услуги кои бараат подобрена инфраструктура и поефикасни транспортни системи, како основен предуслов за економски развој. Улогата на транспортот за економскиот развој обично се анализира во врска со пренесувањето на стоки и луѓе во државата и на меѓународни релации. Исто како што либерализацијата на трговијата може да отвори нови пазари за земјите во развој, ефикасните транспортни системи и патиштата можат да го зголемат обемот на трговијата и на движењето на луѓе, а со тоа да придонесат кон побрз развој. Соодветните транспортни трошоци, постојаноста и квалитетната услуга се суштинските фактори за подобрување на конкурентноста на извозот. Комодалноста и интегрирањето на индивидуалните начини на транспорт за вршење лесен транспорт ги зајакнува трговијата и конкурентноста.

Стратегијата „ЈИЕ 2020“ предвидува конкретни мерки и интервенции за секоја од овие четири димензии: енергија, транспорт, животна средина и конкурентност.

Димензија Ж „Енергија“

Снабденоста со енергија е ’рбетниот столб на секој економски развој, затоа нејзиниот недостаток или недостапноста стануваат пречка за економскиот развој. Југоисточна Европа, многу слично како и земјите членки на ЕУ, но и други земји ширум светот, во моментов се соочува со огромни предизвици во енергетскиот сектор. Потребата да се намали емисијата на јаглерод, а во исто време да се задоволи и растечкото ниво на потрошувачката на енергија, бара нови технолошки решенија, модернизација на енергетскиот сектор и сè повеќе подобар дијалог со соседите. Новите извори на енергија бараат воведување на нови соодветни пазарни механизми.

Перспективата за раст на земјите на регионот на Западен Балкан значително се влоши во текот на последните три години (2010-2013). Ова ги намалува фискалните маргини во буџетите на земјите, кои се неопходни за инвестиции во инфраструктурата, меѓу кои спаѓаат и инвестициите во енергетскиот сектор. Во такви услови, Југоисточна Европа, како дел од поголемиот европски пазар, ќе треба да ги утврди своите приоритети во енергетскиот сектор, со цел да може да го реализира својот развој до крајот на 2020, а истовремено да стане регион кој е ефикасен во искористувањето на ресурсите и економија со ниска емисија на јаглерод.

Земјите од регионот, како потписнички на Спогодбата за енергетска заедница 7, се обврзаа на реформи на енергетскиот пазар и на регионалната интеграција кои треба да се спроведат соодветно и навремено за да се постигнат нивните целосни придобивки: одржливи, безбедни, сигурни и достапни енергетски услуги.

ЈИЕ, како составен дел од Енергетската заедница, ја изготви својата прва стратегија до крајот на 2008, а таа беше прифатена на Министерскиот совет во 2012.

Енергетската стратегија, меѓу другото, развива и три сценарија: Првото - таканаречените „актуелни трендови“; второто сценарио „минимални инвестициски трошоци“ анализира што е

потребно за исполнување на минимумот за да во целост се одговри на потребите на потрошувачите; и конечно се разгледува и сценариото за ниска емисија и нејзина одржливост со претпоставка дека регионот напредува на патот на одржлив развој. За секое од сценаријата се пресметани инвестициските трошоците и трошоците на целокупниот енергетски систем на годишно ниво и тоа за 2020, 2025 и 2030 год.; утврдени се и целите и активностите, а останува предизвикот за нивно спроведување до зададениот рок – крајот на 2020; „ЈИЕ 2020“ има за цел да го поддржи спроведувањето на релевантните активности кои произлегуваат од Стратегијата за енергетска заедница.

Стратегијата „ЈИЕ 202“ исто така предвидува и други активности на регионалната соработка во делокругот енергија - како дополнување на Енергетската заедница, и тоа во насока на јакнење на соработката со парламентаците, намалување на емисиите на стакленички гасови и одржлив развој на енергетиката преку спроведување на регионална иницијатива за одржлив енергетски развој (SEDRI)

Следејќи го патот за одржлив развој на ЕУ, имајќи го предвид растечкиот притисок врз ресурсите и целите на енергетскиот сектор, „ЈИЕ 2020“ ги утврдува следниве:

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата Ж – „Енергија“

- *Развивање и спроведување на мерки за зголемување на ефикасното искористување на енергијата со постигнување на минимум 9% енергетска заштеда до крајот на 2018, во согласност со обврските од Енергетската заедница, преку усвојување на Директивата за услуги во енергетиката, во 2009⁷;*
- *Воспоставување на мерки за постигнување на национално утврдениот удел на обновливата енергија во бруто-финалната потрошувачка на енергија до крајот на 2020 во согласност со целите усвоени во 2012, спред Директивата за обновлива енергија⁸;*
- *Развивање на инструменти за информирање и едуцирање на потрошувачите за да се постигнат промени во однесувањето, кои ќе резултираат со штедливост и безбедност;*
- *Развивање на инструменти за создавање поволна инвестициска клима, кои ќе стимулираат развивање на енергетската инфраструктура;*
- *Развивање инструменти за создавање на функционален енергетски пазар на ЈИЕ кој ќе обезбеди сигурно снабдување по цена која ќе ја рефлектира цената на чинење, а сепак прифатлива; отстранување на субвенциите за енергетиката и нивна замена со сигурносни мрежи за ранливи потрошувачи;*
- *Надополнување на постоечката регионалан соработка во енергетиката.*

Димензија 3 „Транспорт“

Во делокругот на транспортот, „ЈИЕ 2020“ поставува амбициозни цели, меѓи кои: (i) намалување на трошокот на транспорт по единица за транспортна услуга за 20% и намалување на ТЕУ⁹ транспортните трошоци до просекот на Европа, (ii) подобрување на стапките на искористување на транспортната инфраструктура над 40% од дизајнираниот капацитет, (iii)

⁷ Спогодбата со која се воспоставува Енергетската заедница, стапува на сила на 30 јуни 2006

⁷ http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Regional_Energy_Strategy/strategy
Решение на Министерскиот совет (http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/ENERGY EFFICIENCY)

⁸ Решение на Министерскиот совет, октомври 2012 (<http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1766219.PDF>)

⁹ ТЕУ или единицата еквивалент на 20 стапки се однесува на волумен на товар, кој соодветствува со стандарден контејнер од 20 стапки.

поголема енергетска ефикасност со намалување на потрошувачката на енергија по единица за услуга транспорт за 20%, и (iv) зголемување на учеството на железничкиот/водениот транспорт до конкретно поставените цели кои земјите треба да си ги постават во националните планови за активности и олеснување на воздушниот транспорт.

Транспортната димензија на Стратегијата се заснова на обврските преземни од земјите во контекстот на Меморандумот за разбирање на регионалните транспортни мрежи од 2004 (сеопфатна мрежа на ЈИЕ-ОТ) и очекуваните обврски од претстојната спогодба за транспорт во заедницата, која има за цел да воспостави интегриран пазар за инфраструктура и транспорт и да ги прошири активностите во транспортот со регионот и со ЕУ.

Понатаму, Стратегијата се надоврзува со Единствено европско небо (ЕЕН) и Иницијативата за заедничко обезбедување на услуги (ИЗОУ), која во правец на содавање активни релации меѓу регионалните агенции за цивилно воздухопловство и Обезбедувачите на воздухопловни услуги и во согласност со клучните европски области за исполнување: безбедност, способности, животна средина и ценовна ефикасност.

Понатаму, во Стратегијата за транспорт се води сметка и за работата на Комисијата за реките Сава и Дунав и за Стратегијата на ЕУ за Дунавскиот регион, а предвидува и натамошно интегрирање на меѓумодални аспекти. Конечно, се фокусира на идните потреби на транспортот, со примена на современи можности за управување со транспортот и телекомуникации (како што е ГАЛИЛЕО). Интервенцијата во транспортот за крајна цел има да обезбеди материјална поддршка за зголемување на внатререгионалната трговија и нејзината интеграција во глобалната економија (предвидено во солбот „Интегриран раст“) со намалување на транспортните трошоци кои, засега, се најсериозната пречка за трговијата.

Развивањето на сеопфатна мрежа во рамките на ЈИЕ-ОТ, која ќе ги достигне ТЕН-Т стандардите со цел да привлече меѓународен сообраќај, а со тоа да ја зголеми и регионалната мобилност низ целата мрежа, останува како најважна цел на регионалната соработка во транспортот, која се реализира под закрила на ЈИЕ-ОТ. Сеопфатната мрежа на ЈИЕ-ОТ неодамна беше потврдена како ТЕН-Т сеопфатна мрежа во Југоисточна Европа. Понатаму, транспортната инфраструктура треба да се поддржи и со интегрирани системи за управување со сообраќајот. Оттаму, натамошното интегрирање на транспортниот систем на ЈИЕ во европскиот останува долгорочен приоритет за Регионот. Примената на пазарните правила во транспортот, отстранувањето на прекуграничните застои и нефизичките бариери за транспортот, заедно со зајакнувањето на правилата и практиките во делот на безбедност во сообраќајот, исто така се важни прашања за олеснување на транспортот.

Долгорочната цел на Стратегијата е да обезбеди транспортни услуги кои се достапни, сигурни и одржливи, а истовремено со тоа се придонесува за поконкурентна економија со ефикасно користење на ресурсите, заштита на животната средина и намалување на штетните емисии на гасови.

Клучни активности на Стратегијата во диманзијата 3 – „Транспорт“

- *Развивање и спроведување мерки за подобрување на искористеноста на транспортната инфраструктура на сеопфатната мрежа на ЈИЕ-ОТ со отстранување на физичките и нефизичките застои и непотребните технички бариери на граничните премини;*
- *Обезбедување на хармонизација со регулаторната рамка на ЕУ за транспорт, за создавање заеднички пазарни услови и безбедносни стандарди во регионот;*
- *Развивање на комодални решенија со оптимизирање на индивидуалните начини на транспорт и фокусирање на енергетски ефикасни и еколошки чисти методи на транспорт;*

- *Воведување на мерки за намалување на потрошувачката на енергија по единица за транспортна услуга;*
- *Воспоставување мерки за подобрување на соодносот со водениот и железничкиот транспорт, засилување на либерализацијата на железничките услуги и отворање на железничкиот пазар за конкуренција.;*
- *Засилување на активностите на авиотранспортот и регионална соработка во воздушниот сообраќај, спроведување на Иницијативата за зона на заедничко обезбедување услуги;*
- *Зголемување на користењето на Интелигентни транспортни системи во транспортниот сектор.*

Димензија 5 „Животна средина“

Значителната ранливост на регионот поради климатските промени и емисијата на конвенционални загадувачи бара сеопфатна акција за адаптирање кон климатските промени, со цел постигнување на општество и економија поотпорни на климатските промени. Општествено-заснованиот пристап за адаптација кон климатските промени има за цел да го забрза и да го олесни подигнувањето на адаптивните капацитети на регионот, да ја интензивира едукацијата и практичните активности кои водат до намалување на влијанијата од климатските промени, со посебен фокус на најслабо развиените заедници и најранливите целни групи. Земајќи ги предвид препознаените регионални приоритети во областите прехрана и туризам станува јасно дека мерките за адаптирање кон климатските промени поврзани со наводнувањето и пошумувањето ќе одиграат пресудна улога.

Земјоделските посеји, кои треба да се наводнуваат се фрагментирани, ги користат главно мали земјоделски производители како сопственици, местоположбата на водата за наводнување често е неповолна, а земјоделските производители не се обучени да користат современи системи за наводнување. Покрај потребните инвестиции, ова се основните причини за наводнување на само мали подрачја од земјоделското земјиште. Наводнувањето е важно не само за да го зголеми приносот, туку и за да го подобри квалитетот на земјоделските производи, со тоа се зголемува вработувањето и приходот преку извоз, но се зајакнува и сигурноста на снабдувањето со храна.

Адаптирањето кон променетите климатски услови бара да се обезбеди доволна количина вода за градење на системи за наводнување на земјоделско земјиште погодено за наводнување. Регионот, како амбициозен, но сепак изводлив план до крајот на 2020, планира двојно зголемување на наводнуваното земјоделско земјиште. Во таа смисла, треба да се заврши градењето на микроаккумуляции и локални системи за наводнување, но потребно е и осовременување/проширување на инфраструктурната мрежа онаму каде што постојат системи за наводнување, за водата да биде достапна за сите земјоделски производители. За да се осигура безбедно и евтино наводнување, потребна е и изградба на нисковолтажна електрична мрежа.

Од огромна важност е да почне да се врши мелиорација на опустошено земјиште и на нискостеблести шуми, да се засили повторното пошумувањето, како и пошумување на неискористено земјиште. Новите шуми дополнително ќе прочистуваат од јаглеродот, ќе го штитат теренот од ветер и ерозија, ќе ја подобруваат микроклимата, екосистемот и подземните води, ќе придонесуваат за зголемување на вработувањето и ќе создаваат бројни економски, еколошки и социјални придобивки.

Земјите на ЈИЕ во делокругот на управување со водените ресурси ја користат Рамковната директива на ЕУ за водите (EU WFD), како основен инструмент кој е транспониран во нивните

правни рамки, а се спроведува со различен успех. Спроведувањето на Директивата за водите во ЈИЕ донесува посебни предизвици поврзани со водата и управувањето со животната средина на национално ниво, вклучувајќи го и следново, но без ограничување на тоа: Тешкотии во изготвувањето и спроведувањето на планови за управување, недостаток на координација меѓу секторите надлежни заводостопанството, трошокот за инфраструктурата потребна за спроведување на мерките, немање дизајн, способности за спроведување и следење, фактот дека водните басени се шират преку државните граници, а тоа води до потребата за напредна соработка меѓу земјите со цел нивно добро управување.

Неодамна, ЕУ иницираше работа во делокругот на водата, енергијата и прехраната со примена на нексус-пристапот, како начин за управување со водените ресурси, но и средство за надминување на предизвиците поврзани со тоа. Тие се појавуваат поради тоа што меѓусебната поврзаност меѓу секторите водата, енергетика и прехрана не се измени предвид при изготвувањето на секторските планови од страна на соодветните институции.

Соодветно внимание треба да им се посвети на земјите во правец на нивното одржливо управување со водените ресурси, како и со одржливо производство на хидроелектрична енергија и производство на храна. Затоа треба да се истражи можниот интерес на ЕУ и/или меѓународните организации за помагање на земјите на ЈИЕ во спроведување на конкретните активности во таа смисла, на пр. мапирање на нексус на вода, енергија и храна во пилот-басени и воведување слични начини на работа при ревидирање на новните планови за управување со речни басени (во согласност со Директивата на ЕУ за водите, тие планови се ревидираат на циклуси од шест години). Економската комисија за Европа при ОН во моментот ја изготвува методологијата за мапирање на нексус со води, енергија, храна и нексус-енергија во прекуграничните басени. Исто така, потребно е да се процени нивото на спроведување на Директивата за водите на националните, како и на прекуграничните басени, да се утврди потребната помош за земјите во правец на напредување во спроведувањето и истражувањето на можностите за почнување политички процес под закрила на СРС, за проширување на соработката во ЈИЕ во областа на управување со прекугранични водени ресурси.

Од пресудна важност е да се прошири нивото на разбирање меѓу земјите на ЈИЕ за погодностите што може да ги донесе учеството на приватниот сектор во финансирањето на инфраструктурата поврзана со водата, заедно со можностите и предизвиците поврзани со тоа, да се оцени подготвеноста на земјите на ЈИЕ да соработуваат со приватниот сектор и да ги утврдат клучните застои, како и перспективи во процот, да ги споделат искуствата меѓу земјите и во врска со различните рамки за управување со водените ресурси.

Исходите од претходно споменатите активности во областа на интегрираното управување со водените ресурси ќе бидат важни влезни информации за изготвувањето на регионалниот Рамковен договор за Интегрално управување со водата (РРДИУВ). Овој договор – РРДИУВ, ќе се изготви и ќе се потпише по надградувањето со претходните процеси во регионот, меѓу кои спаѓаат Директивата на ЕУ за водите, Конвенцијата за водите на Економската комисија за Европа при ОН (UNECE) и оние на Унијата за Медитеранот (UfM), во консултација со земјите од регионот, и тоа со владини претставници, но и другите засегнати страни во секторите вода, животна средина, енергија и земјоделство. Притоа, спроведувањето ќе почне пред крајот на 2020.

Клучни активности на Стратегијата во димензија S – „Животна средина“

- *Зголемување на адаптивниот капацитет преку подигнување на свесноста и едукација за адаптација кон климатските промени;*
- *Развивање и примена на мерки за зголемување на делот на наводнувано земјоделско земјиште;*

- *Развивање и примена на мерки за зголемување на обемот на годишно пошумување;*
- *Идентификување на мерки неопходни за унапредување на водостопанството, енергетскиот сектор и прехранбениот сектор со нексус-пристап на национално, но и на прекугранични нивоа и истражување на можности за почнување на политички процес под раководство на Советот за регионална соработка за проширување на соработката во ЈИЕ во делот - управување со прекугранични водени ресурси;*
- *Проширување на нивото на разбирање, во земјите на ЈИЕ за тоа колку поволна средина може да претставува учеството на приватниот сектор во финансирањето на инфраструктурата во водостопанството и идентификување на клучните застои и перспективи во тој процес;*
- *Развивање и примена на мерки потребни за почнување со спроведувањето на Рамковен договор за регионално интегрирано водостопанство.*

... и зголемување на конкурентноста преку заеднички меѓународни активности

Димензија И „Конкурентност“

Димензијата „Конкурентност“ се состои од седум различни области кои бараат различни полиња на активност. На секое од нив му припаѓаат повеќе мерки што треба да се спроведат. Целите, иако и директно ги подржуваат целите на столбот, тие се и меѓусебно поврзани (слика 4). Регионалната координација во делот на корпоративна-општествена одговорност, конкурентната политика и даночната политика претставуваат поддршка за развивањето на политиката на МСП и пристапот до финансии. Поврзаните проекти имаат корист од овие подобрувања на стратегиската политика, а ќе додадат и нови димензии на политиката во регионалните активности, преку развивање проекти во три избрани економски активности. Сите овие активности се надополнуваат и надградуваат од регионалната координација на политиката за МСП, со цел интензивирање на соработката. Влијанието на мерките на политиката ќе се верификува со прегледи од колеги, кои ќе се засноваат на подобро прибирање на податоци.

Клучни активности на Стратегијата во димензија И – „Конкурентност“

- *Развивање на регионални активности за поддршка на развојот на МСП, вклучувајќи и формирање на кластери и поврзувања на релација СДИ-МСП;*
- *Зајакнување на регионалните синџири на вредност преку специфични секторски активности;*
- *Регионални активности за посилна поддршка за пристап до финансии;*
- *Оценувања од страна на колеги за развивањето на МСП и политиката, потпирајќи се на хармонизирана статистика за МСП;*
- *Поодобрување на бизнис-интегритетот преку координирани напори;*
- *Зајакнување на регионалните напори во делот на политиката на конкурентноста;*
- *Зајакнување на координацијата на политиката во делот на даночната политика.*

Пример за активност: Зголемување на регионалните ланци на вредност преку Иницијативата за конкурентност на следната генерација

Јакнењето на конкурентноста стана главен предизвик на Западниот Балкан. И покрај предностите на регионот во смисла на близина до европските пазари, економиите на Западниот Балкан се ранливи поради конкуренцијата од економиите со ниски плати. Ако се знае дека цената на трудот во регионот расте, станува сè потешко да се одржи конкурентноста. Дали ќе се избегна стапката на конкуренција зависна од цена ќе зависи од способноста на претпријатието за диверсификација и придвижување во активности со повисока додадена вредност, како на пр. во предпроизводна фаза (на пр. Истражување и развој и дизајн) или во постпроизводна фаза (на пр. дистрибуција и постпродажни услуги)

Иницијативата наречена Конкурентност на следната генерација (NGCI -КНСГ) е тригодишен проект поддржан од ЕУ, а го спроведува ОЕСР, со цел да ги идентификува и да изнајде решенија за некои од клучните бариери во развивањето на синџири на вредност во Западен Балкан. За почеток, иницијативата КНСГ своите напори ќе ги насочи на агропрехранбената индустрија и секторот туризам, а трет сектор ќе биде идентификуван во подоцнежна фаза.

Агропрехранбената индустрија и секторот туризам се важни извори на приход и на вработување, тоа се сектори во кои регионот има компаративна предност во споредба со многу земји во ЕУ. Притоа, овие сектори имаат голем број претпријатија ангажирани во активности на кластери (групи), што претставува можност за регионална соработка. Иницијативата КНСГ ќе организира секторски групи со комбинирано учество меѓу индустриите и владите со задача: идентификување на бариерите за активности со повисока додадена вредност, 2) ќе развие стратешко-политички реакции на тие бариери и 3) ќе идентификува практични, постепени пилот-активности за спроведување на најбитните потребните реакции. Методот на КНСГ од комбинирано јавно-приватно изнаоѓање реакции во секторот Конкурентност е инспириран од иницијативи на ЕУ, како онаа на Групата на високо ниво за конкурентност во агропрехранбената индустрија.

3.4 Инклузивен раст

ЈИЕ е подготвена да напредува од држави со ниско ниво на активности и социјално исклучување ...

Ниското ниво на вработување и на активности е хронична карактеристика на пазарите на трудот во регионот на ЈИЕ, а тоа особено се однесува на жените и на младите, заедно со високата и упорна стапка на невработеност. Според европските стандарди, невработеноста меѓу младите е исклучително висока, а уште повеќе се влоши во текот на економската и финансиската криза.¹⁰ Понатаму, долгорочната невработеност е главна карактеристика на пазарите на трудот во регионот повеќе од една деценија, која со себе носи директни последици во смисла на социјално исклучување и натамошно застарување на вештините. Невработеноста во неформалниот сектор е висока, се проценува дека таа достигнува меѓу 30%

¹⁰Во 2012, стапката на невработеност во Косово беше 35%, во Босна и Херцеговина-30%, во Србија-24% и во Црна Гора-20%. Само Хрватска и Албанија пријавија невработеност пониска од 20%. Истовремено, невработеноста меѓу младите беше меѓу 50-60% во Босна и Херцеговина, Косово и Србија околу 40% во Хрватска и Црна Гора.???? Долгорочната невработеност е присутна кај околу 80% во сите земји, освен Хрватска (66%).

* Оваа ознака не е во спротивност со позициите за статусот и е во согласност со Резолуцијата на ОН UNSCR 1244 и Мислењето на МСП за Косовската декларација за независност.

и 40%. Во регионот на ЈИЕ има значаен расчекор меѓу побарувачката и понудата на работна сила. Една од главните причини за вака неповолниот развој е недостатокот од вештини и способности. Понатаму, технолошкиот напредок создава побарувачка за високо ниво на вештини, а ова води до уште поголем јаз.

Покрај значајните промени во здравствената заштита, нееднаквости постојат не само меѓу земјите, туку и внатре, во земјите. Демографското стареење напредува, а тоа покрај на здравјето влијае и на системите за здравствена заштита. Товарот на предвидливите, непреносливите болести—кардиоваскуларните, дијабетесот, ракот, астмата, менталните нарушувања – се најголемиот предизвик за здравството во регионот. Емпириските докази покажуваат недостаток на стратегиски политики и ефективен пристап во промовирањето на здравствената заштита и реализирањето на рани интервенции за да се спречат и да се лечат болестите. Здравствените системи сè уште се неефикасни и неефективни. Здравствената мрежа на ЈИЕ утврди значаен број на заеднички слабости, како што е неадекватен пристап до здравствените услуги, немање континуитет и квалитет на здравствената грижа, неефикасност на менаџментот, недостаток на финансиска стабилност, неефикасно користење на ресурсите кои се на располагање во здравството, неефективна примарна и секундарна превентива и промовирање на здравствените услуги, слаби способности на работниците во здравството, високо ниво на внатрешна и надворешна миграција.

... до ситуација во која сите ги споделуваат благодетите од растот...

Целта на столбот „Инклузивен раст“ е да го зголеми вработувањето преку развивање на способностите, создавање работни места и учество на сите на пазарот на трудот, вклучувајќи ги и ранливите групи и малцинствата. Притоа, ова значи борба против сиромаштијата, модернизирање на пазарите на трудот и јакнење на образовните и системите на обука. Ако се сака да се обезбеди придобивка од растот, ќе бидат потребни напори за борба против сиромаштијата и за намалување на нееднаквостите во врска со здравјето.

Една од главните цели на столбот - Инклузивниот раст е зголемувањето на севкупната стапка на вработеност од 39.5% на 44.4% за регионот како целина, до крајот на 2020. (поле 5). Целта се заснова на најшироката можна дефиниција на вработувањето, во согласност со дефиницијата на Меѓународната организација на трудот (МОТ), која опфаќа лица на возраст од 15 год. па нагоре.

Поле 8.

Столб Инклузивен раст: 2020- главни цели

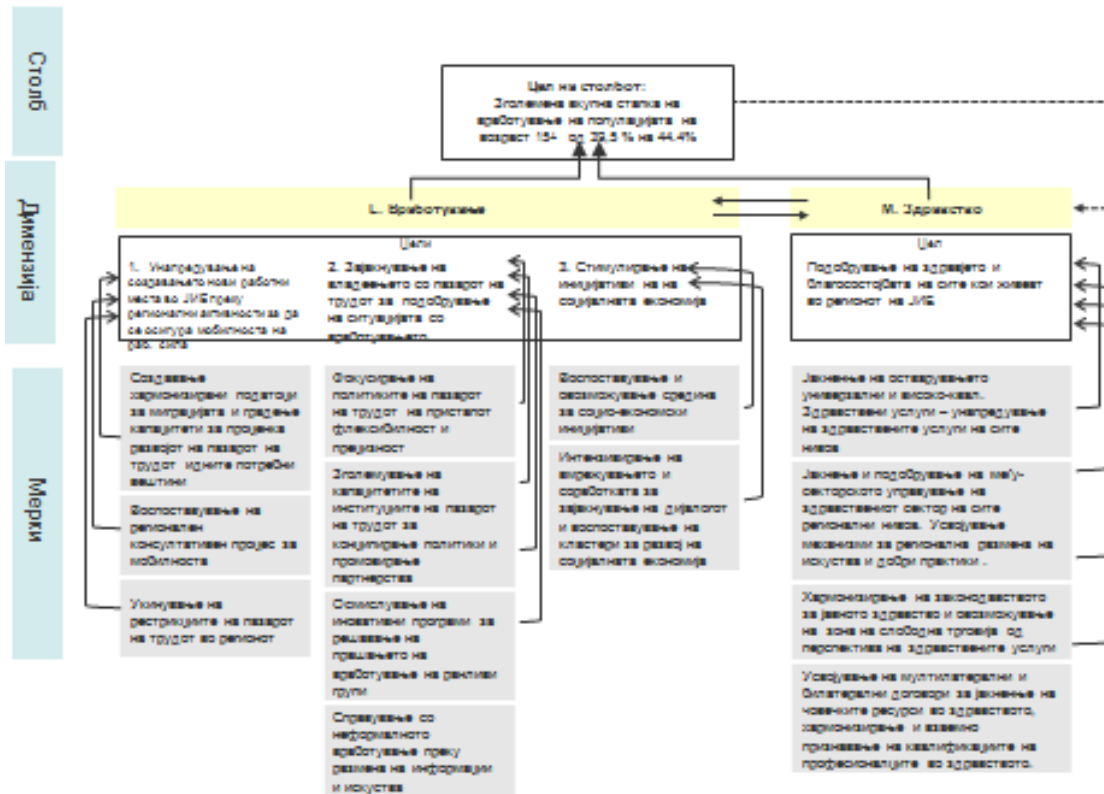
(во однос на 2010)

Зголемување на целокупната стапка на вработеност, како процент од популацијата на возраст 15+ од 39.5% на 44.4%

Суштинскиот концепциски модел на столбот „Инклузивен раст“ е илустриран на слика 5. Столбот се фокусира на две конкретни димензии од пошироката агенда на инклузивниот раст – вработување и здравствена заштита, кои – од дедна страна беа идентификувани како најсериозни прашања кои бараат веднаш да се делува, а од друга страна, тоа се области во кои повратот од напорите вложени во политиката, во смисла на зголемена општествена благосостојба ќе бидат значајни. Во рамки на „ЈИЕ 2020“, земјите од регионот се обврзаа дека ќе преземат координирани активности на стратегиските политики, кои ќе обезбедат значаен напредок кон поголема инклузивност и социјална кохезија.

Слика 5

Логички тек на процесот на столбот Инклузивен раст

... со преземање конкретни заеднички активности во двете главни димензии

Димензија J „Вработување“

Димензијата J „Вработување“ се однесува на мобилноста на работната сила, на управувањето со пазарот на трудот и промовирањето на економски активности како главни приоритети. Мобилноста на работната сила се фокусира на создавање регионални консултативни процеси за мобилноста и за укинување на рестрикциите на пазарите на трудот во регионот, додека управувањето со пазарот на трудот дава приоритет пристапот флексибилност и безбедност, зајакнувањето и проширувањето на способностите на институциите на пазарот на трудот да им овозможат на луѓето да стекнат нови вештини и да се прилагодат на нови услови, со осмислување програми за ранливи групи и справување со неформалното вработување. Промовирањето на иницијативите на социјалната економија се смета за уште едно важно средство за создавање нови работни места. Од суштинска важност е координираниот пристап за решавање на постоечкиот расчекор меѓу способностите кои ги бара пазарот на труд и

вештините што ги создаваат системите за образование и обука. Во таа смисла, јавните служби за вработување ќе одиграат клучна улога. Мерките и активностите во овој дел треба да се тесно поврзани и координирани со оние предвидени во столбот „Паметен раст“.

Развивањето и промовирањето на активностите на социјалната економија е во целосна согласност со најголемите предизвици на пазарот на трудот и на општеството и тесно поврзани со економскиот и социјалниот модел на ЕУ. Стратегијата сугерира и можни реформи на политиката во правец на промовирање на заемното признавање на технички и професионални вештини за усогласување на квалификациите со рамката на ЕУ, како и легализирање на сите мигранти. Заеднички договорен, наменски пристап за сите земји и засегнати страни во регионот, претставува и обемна работа.

Поле 9

Пример за активност Промовирање на мобилноста на работната сила преку регионален барометар

Рагионалниот професионален барометар е важна алатка која може да придонесе за зголемена регионална мобилност а трудот преку придонесувапроцена на информации за недостаток или вишок. Во соработка со работодавачите и нивните извешта како и со административни податоци, националните агенции за вработување ќе ја процената врз основа на резултатите од тие анализи, занимањата може да се класифицираат во пошироки групи, како: Немање на невработени кои бараат работа во структурата што значи дека не се пополнети потребите за таа струка во земјата или регионот, вишок на лица кои бараат работа во структурата при што

Резултатите од ваквата анализа на пазарот на труд по занимања може да се објавуваат двапати годишно, во целиот регион. Овие резултати може да се поткрепат и со периодично вршење на анализи на предвидливост за да се утврдат долгорошните трендови во понудата и побарувачката на работна сила. Со тоа ќе се унапреди мобилноста на работната сила, ќе се изготвуваат планови за стручно и образование за возрастни што ќе им служи на работодавачите. Овој процес ќе бара хармонизирање на податоците согласно меѓународниот стандард за квалификација на занимањата и решавање на недостатоците

Клучни активности на Стратегијата во димензијата J „Вработување“

- *Изградување на регионални капацитети за хармонизирано следење на миграцијата и мобилноста со постепено отстранување на рестрикциите на пазарите на труд во регионот;*
- *Примена на современи пристапи во управувањето со пазарот на трудот кои стимулираат вработување, вклучувајќи флексибилност и безбедност, креирање политика заснована на докази и партнерства за транзиција на пазарот на трудот;*
- *Справување со неформалното вработување преку размена на информации и искуства, подобрена меѓуинституционална, но и внатреинституционална соработка и тестирање на прилагодени мерки на стратeгиската политика;*
- *Промовирање на иницијативи на социјалната економија: Воспоставување на регулаторна рамка, вмрежување, споделување на знаења и идентификување на добри практики.*

Димензија K „Здравство“

Димензијата „Здравство“ поставува приоритет за подобрувањ на здравјето и благосостојбата

на сите оние што живеат во регионот на ЈИЕ, преку, меѓу другото, хармонизирање на здравственото законодавство, стандарди и постапки и овозможување на создавање слободна трговска зона од перспектива на здравството. Стратегијата предлага придвижување кон јасно разложен систем на управување во здравството, во кој секоја засегната страна или управувачко тело, на секое ниво, има јасно дефинирана улога. Ова е особено важно за ефикасноста и успехот на здравствениот систем во секоја од земјите на ЈИЕ. Покрај добро дефинираните одговорности, транспарентноста меѓу институциите и во врска со јавноста е од витална важност, заедно со отчетноста и управувањето во здравството.

Инклузивниот раст не е само нус производ на растот на БДП, тој исто така е тесно поврзан со столбовите „Паметен раст“ и „Одржлив развој“ од стратегијата ЈИЕ. Инклузивниот раст“ може да стане реалност само со силни вложувања во човечкиот капитал што значи обуки, социјално вклучување и подобро здравје на луѓето, но и инвестирање во инфраструктурата и градење на способностите и институциите во тие сектори.

Клучни активности на Стратегијата во димензијата К „Здравство“

- *Воведување на стратезиско-политички мерки за подобрување на здравјето на популацијата, со фокус на групите со ниски примања и обесправените групи, со јакнење на вршењето на универзалните високо квалитетни услуги кои го унапредуваат здравството;*
- *Јакнење на институциите и подобрување на меѓусекторското управување во здравствениот сектор на сите нивоа, вклучувајќи ја здравствената информациска структура и регионалната, прекугранична размена на информации;*
- *Усвојување на мултилатерални и билатерални спогодби за хармонизирање на законодавството стандардите, постапките и развивање на меѓусебно признавање и доверба за овозможување и создавање слободна трговска зона во смисла на перспективата на јавното здравство;*
- *Јакнење на човечките ресурси во здравствениот сектор, хармонизирање и квалификации на професионалците во здравството во регионот на ЈИЕ, следење на мобилноста на човечките ресурси за здравството.*

3.5. Со добро владеење до раст

Јавното владеење е клучно меѓусекторско прашање во агендата на ЈИЕ 2020

Во ЈИЕ 2020, столбот „Со добро владеење до раст“ се смета за меѓусекторска компонента и предуслов за постигнување на целите од Стратегијата, како и за ефективно спроведување на мерките и инструментите за политики во сите столбови од Стратегијата.

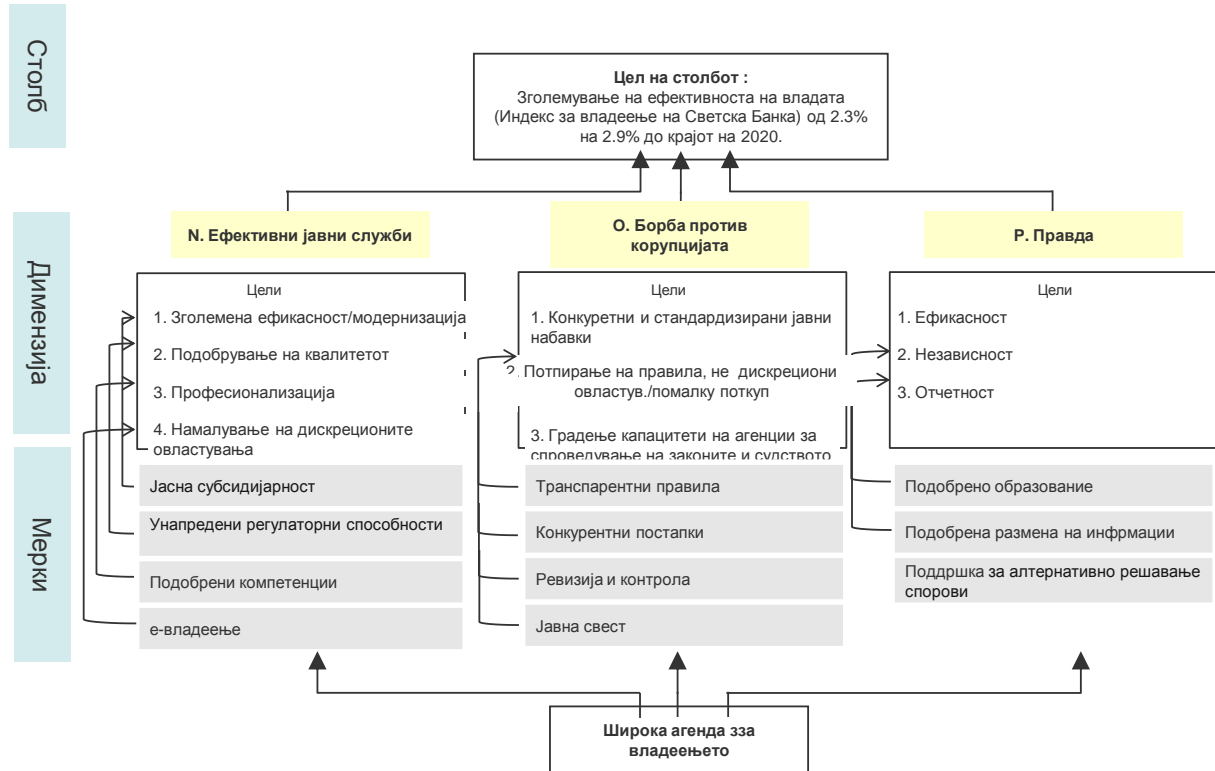
Постојат многубројни докази дека институциите - посебно оние кои се вклучени во владеењето - значително придонесуваат за развојот и растот. Позитивните придонеси доаѓаат од вклученоста, одзивот, ефикасноста и праведноста (напомнуваме само неколку карактеристики). Стратегијата се однесува на оние институции кои имаат директен придонес на трошоците, на инвестициите, па последователно и на растот. Сепак, треба да се има предвид и поиндиректниот придонес на растот и добросостојбата, владеењето на правото, почитувањето на човековите права, демократизацијата и зајакнувањето на улогата на јавно мислење и граѓанско општество. Регионалната соработка во целата оваа област е важна во однос на

заедничкото учење и усвојување на најдобрите практики, но уште поважно, во однос на долгорочната стабилност. Интегриран, паметен, одржлив раст бара регионална хармонизација на институциите, регулаторна арбитража, како и соработка и координација на политиките.

Важен фокус на Стратегијата е меѓуинституционалната соработка и координацијата за креирање политики и ширење на практиките на секое административно ниво во ЈИЕ и за подобрување на координацијата меѓу институциите во администрирањето и носењето на административните одлуки. Соработката и координацијата меѓу различните административни нивоа треба да придонесе за економскиот раст.

Во Стратегијата се разработени три главни димензии за добро владеење „Ефективно управување“ (вклучувајќи ги и локалните самоуправи), „Спречувањето на корупција“ и „Правда“. Главниот мотив зад овој столб е илустриран на слика 6.

Логички тек на процесот: „Со добро владеење до раст“

Стратегијата поставува амбициозни цели за јавното владеење ...

Насловната цел на столбот „Со добро управување до раст“ е да се подобри просечниот резултат на земјите од регионот според Индикаторите за глобално управување на Светска банка од 2,33 на 2,9 (табела 6).¹¹ Овие индикатори се направени врз основа на шест димензии на управување, а Стратегијата ЈИЕ 2020 не ги опфаќа сите овие димензии. Целта претставува груб квантитативен индикатор за столбот „Со добро управување до раст“, па така, иако ги препознаваме ограничувањата, упатуваме дека ова е прифатлив начин за мерење на вкупниот напредок во оваа област.

¹¹ На скала од 1 до 5, каде 5 е најдоброто.

Слика 10.

Столб „Со добро владеење до раст“: Главна цел 2020
(во однос на 2010)

Подобрување на ефективноста на владите според мерењата на Индексот на управување на Светска банка од 2,33 на 2,9 до 2020 година

...од поставување на транспарентни, добро функционални и ефикасни јавни администрации...

Димензија Л „Ефективни јавни услуги“

Ефикасната и ефективната јавна администрација е суштествена за исполнување на Копенхагенските критериуми и има клучна улога за подобрување на управувањето преку постабилни институции и спроведување на агендата за спречување на корупцијата. Реформата на јавната администрација е значајна во однос на целите и аспектите кои треба да се решаваат. Таа претставува процес што опфаќа многу аспекти и дисциплини, а кој е поврзан и со многу други сектори од агендата за проширување.

Напредокот постигнат во однос на воспоставување функционални јавни институции во регионот варира. Како и да е, останува потребата од фундаментални подобрувања. Од неодојно значење е владините институции да добијат поголем легитимитет во очите на нивниот народ. Тоа е и политички критериум за пристапување во ЕУ, кој налага ефективно функционирање на демократските институции. Како пример за тоа е законодавството за државните службеници, па иако истото не припаѓа на ниедно конкретно поглавје од европското законодавство, се смета дека е еден од условите за пристапувањето.

Клучниот предуслов за ефективно управување е администрацијата да биде одвоена од политиката колку што е тоа можно, а во мерењето на учинокот на давателите на јавни услуги да преовладуваат меритократските критериумите, со други зборови, да постои професионализација и деполитизација. Зацврстувањето на државата може да се постигне речиси единствено преку посилни јавни институции кои имаат поголем кредибилитет и преку значително подобрување на квалитетот на јавните услуги кои ѝ се даваат на јавноста. Оваа потрага по кредибилитет е во јадрото на секој обид да се изградат подобри јавни институции за управувањето на земјите. Како што може да се види од податоците за трговијата и други економски размени во регионот, одржливоста на реформите и подобрениот учинок на јавната администрација се наложени од страна на релевантните економски, социјални и културни сили на општествата во регионот.

Оттаму, приоритетите ја опфаќаат потребата за насочување на политиките, најпрво кон граѓаните, за професионализација на државната служба со институционализирање на транспарентност и пристап до информации, подобрување на системите за поефикасен третман на поплаките на граѓаните против погрешното раководење со јавните услуги, но најмногу од сè, зајакнување на капацитетите во системите на јавната администрација и воведување на инструменти за управување со квалитетот во институциите на јавната администрација.

Осовременувањето налага формализирана и непристрасна процедура за добивање на полесен и побрз пристап до јавни услуги. На крај, зголемувањето на ефикасноста и ефективноста на институциите на јавната администрација ги наметнуваат промените во поврзаните аспекти од

G2G (влада кон влада), G2C (влада кон граѓаните) и G2B (влада кон претпријатијата). Потпирањето на е-управување, преку кое квалификуваноста и примањето на јавните услуги се утврдува преку поедноставена процедура, е важен инструмент за постигнување на овие цели. Еден од главните аспекти на реформата треба да биде трансформацијата на „традиционалната“ администрација во администрација која е ориентирана кон граѓаните, односно усогласена со потребите и барањата на граѓаните и клиентите.

Стратегијата става акцент на јавната политика базирана на докази, со многу поголемо ослонување на собирањето податоци, како и статистичката и друга соодветна анализа. Тоа е прецизна процена на очекуваните резултати, направена однапред, со евалуација на успехот на избраните политики по завршувањето, во споредба со можните алтернативи. Со тоа ќе се олесни оправдувањето на изборот на целната политика, но и проценката на употребените инструменти и на ефикасноста на агенцијата која е вклучена во спроведувањето.

Освен професионализација, демократизација и модернизација, еден од елементите на Стратегијата е и децентрализацијата, особено во примената на начелото на супсидијарност со кое се распределува одговорност и капацитет на нивото на владата кое има најдобра позиција да ги искористи. Тоа треба да резултира со подобро обезбедување на јавни добра на локално ниво и поеднаков регионален развој. Еден од клучните механизми со кој позитивната конкуренција преку регионална соработка доведува до подобрување на управувањето е партнерскиот притисокот, односно усвојување на најдобрите практики од страна на некои земји заради конкурентниот притисок од нивните партнери. Тоа не треба да значи дека земјите од регионот мора да се натпреваруваат само едни со други, но значи дека треба меѓусебно да ги користат придобивките од споделените искуства и процесите на учење. Овој механизам има јасно регионално значење заради либерализацијата на трговијата и прекуграничните финансии, што, пак, треба да ја зголеми ефикасноста на јавните услуги, а не да доведе до нивно намалување.

Понатаму, Стратегијата бара паметно, ефикасно и инклузивно давање на јавни услуги со гарантирање дека давателите ќе ги насочат услугите кон соодветните и вистинските корисници, дека тоа ќе го направат со минимални трошоци (во однос и на ресурси и на број на трансакции) и дека ќе ги стават на располагање услугите на оние корисници кои може да имаат потешкотии за пристап до нив. Имајќи предвид дека во земјите од ЈИЕ има голем број малцинства и потенцијално маргинализирани групи според голем број критериуми, ова исто така ќе придонесе за целите и на друг столб од Стратегијата, односно за Инклузивниот раст.

Клучни активности на Стратегијата во димензијата Л „Ефективни јавни услуги“

- *Потпирање врз е-управувањето на локално, национално и регионално ниво за обезбедување на ефикасност и непристрасност (осовременување);*
- *Воведување на процедура за постојано подобрување на компетенциите на јавни службеници (професионализација);*
- *Подобрување на квалитетот на јавните услуги;*
- *Надградување на политиките и регулаторните капацитети;*
- *Преглед на односите меѓу различните нивоа на владата за гарантирање на целосно почитување на начелото на супсидијарност.*

... за заложбите против корупција ...

Димензија Љ „Спречување на корупција“

Севкупната цел на оваа димензија е да формулира координирани регионални мерки кои имаат за цел намалување на корупцијата во јавната администрација, како и подобрување на ефикасноста на владите, зацврстување на климата за водење бизнис и обезбедување поддршка за спроведување на другите столбови. Потребата за спречување на корупцијата е неопходна за пошироката цел на промовирање раст, затоа што таа е најголемата пречка за инвестирање, но истовремено постои потреба и да се гарантира дека работата што ќе се извршува конкретно во рамките на Стратегијата ЈИЕ 2020 не е поткопана со корупција.

Димензијата „Спречување на корупција“ предлага засилување на насловната цел со збир од три цели кои се насочени кон воспоставување рамнотежа помеѓу охрабрувањето да се постигнат конкретните цели на политиките и постигнувањето опсежен напредок во борбата против корупцијата:

1. Да се постигне намалување во износот на мито што јавната администрација го прима од домаќинствата и претпријатијата, измерено според пошироката регионална анкета која се спроведува на национално ниво, а се заснова на методологијата на Глобалниот барометар за корупција на „Транспаренси интернешнл“;
2. Подобрување на просечниот резултат според Индексот за контрола на корупцијата на Светска банка (т.е. еден од елементите кој е вклучен во целосниот резултат на Индикаторите за глобално управување), со цел да се добие подобар резултат од групата на земји со слични нивоа на приходи со кои се прави споредбата;
3. Воведување на збир критериуми насочени кон постигнување на сертифицирана стручност во постапките и спроведувањето на јавните набавки. Јавните набавки се избрани за цел со оглед на тоа што се приоритетна област во активностите за спречување на корупција (тесно поврзани со областа „Ефективни јавни набавки“), затоа што тоа е клучна област каде што јавните фондови се губат преку корупција, но и затоа што стандардизирана постапка за јавни набавки може да го направи регионот уште попривлечен како единствен пазар, посебно кај компаниите кои специјализираат во обезбедување добра за владите или давање јавни услуги за кои се најмени како надворешни соработници од страна на централните или локалните влади.

Трите типови на цели претставуваат мешавина од општи и конкретни, влезни и излезни, национални и регионални. Замислени се така што ќе се дополнуваат една со друга и на тој начин ќе гарантираат дека секоја земја има мотив да работи на својата стратегија против корупцијата (со искористување на партнерскиот притисок во регионот за на сето тоа да му се даде поголема динамика), но исто така ќе ја заинтересираат секоја земја посебно да учествува во напредокот на регионот како целост.

Земјите имаат изготвено свои стратегии за спречување на корупцијата, а улогата на Регионалната иницијатива против корупција (RAI) е делумно да го поддржи нивното спроведување. Меѓутоа, постои значителен потенцијал ресурсите од регионалните иницијативи да се искористат за регионална соработка во областа на спречување на корупцијата, со три цели:

- 4а. Да се создаде поголем партнерски притисок помеѓу земјите, па така да им се придаде

поголема динамика на нивните национални заложби;

4б. Да се оформи форум за споделување искуства и градење мрежа за заедничка поддршка на професионалци од јавниот и приватниот сектор кои работат на аспекти од спречувањето на корупција, со што ќе се придонесе за изградување култура на интегритет и

4в. Да се искористи спроведувањето на рамката за спречување на корупцијата од некои земји, со цел да се помогне создавање на единствен пазар со стандардизирани процедури за компаниите кои учествуваат во наддавањето за државни договори преку јавни набавки.

Клучни активности на Стратегијата во димензијата Л „Спречување на корупцијата“

- *Воведување на едноставни, јасни, издржливи и транспарентни правила за пристап до јавните услуги;*
- *Зголемување на јавната свест преку редовни извештаи и со поддршка на независни агенции;*
- *Потпирање на конкурентни постапки и избегнување на зделки, посебно кај јавните набавки;*
- *Воведување на редовни евалуации на сите владини програми и проекти, како и независни ревизии;*
- *Градење на капацитетот на агенциите за спроведување на законот и судството и подобрување на нивната регионална соработка и размена на податоци (вклучително и заедничка правна помош во случаи на корупција).*

... за поголем напредок во воспоставување на владеењето на правото

Димензија „М“ правда

Судство

Оваа димензија ги фокусира активностите кон постигнување на значително подобрување во функционирањето на судскиот систем во ЈИЕ. Исто така, независно, ефикасно и одговорно судство е неопходен предуслов за владеењето на правото, развојот на демократијата и човековите права. Заради тоа, Поглавјето 23 од Законодавството на ЕУ налага воспоставување на независно, ефикасно и одговорно судство.

Министерствата за правда треба да го засилат својот капацитет со подобрување на нивната структура и внатрешно раковоство, со цел да се добијат поефикасни резултати и процеси на работниот тек.

Ефикасноста оди во ист чекор со компетенциите. Центрите за обуки на судии или академиите за судии станаа клучни институции за обука на судии и обвинители во регионот на ЈИЕ. И покрај тоа, институционалните капацитети (во однос на соодветниот број на компетентни обучувачи, како и програма) сè уште не се целосно развиени.

Одржливиот квалитет на судскиот систем обезбедува предвидлива судска практика која оди во прилог на странските инвестиции и растот на претпријатијата. Универзитетите, исто така, можат да ја зголемат регионалната соработка за да создадат регионални капацитети за спроведување на правните реформи, за зајакнување на научното истражување и за подготовка на регионалните правни публикации.

Регионалната соработка бара заложба од институциите кои се надлежни за спроведување на

националните судски стратегии. Со институционализирање на регионалното вмрежување можат да се идентификуваат, евалуираат и следат полиња на регионална соработка, со цел овие институции да се вклучат во поставувањето и спроведувањето на регионалните иницијативи.

Со Соработка во областа на судството, Европската унија создава инструменти за зголемена прекугранична употреба на судските услуги и за слободен пристап до информации за националните судски услуги. Со средствата на ова прекугранично спроведување на законот се зголемуваат правата, регистрацијата на фирми и прекугранични стечајни постапки, преземања и припојувања, а се зајакнува и заедничкиот пазар. За да ги воведат овие нови форми на соработка во областа на судството, земјите треба да го поддржат слободниот проток на добра, услуги и инвестиции, прекуграничното спроведување на правата и воспоставување на претпријатија.

Иако земјите веќе ги имаат преземено првите чекори во прекуграничното спроведување, овие напори сè уште не се целосни и на прекуграничната соработка во областа на судството ѝ недостига: слободен пристап до информации за правните услуги, правна рамка за прекугранична регистрација на компании, права и можности за прекугранични стечајни постапки, како и правила (и нивно спроведување) за прекугранични преземања и припојувања.

Поле 11.

Пример за активност: Алтернативно разрешување на спорови за да се помогне намалувањето на деловни ризици

Концептот на алтернативно разрешување на спорови (APP) најмногу го користат големите компании, кои се помотивирани за избегнување ризик. Можноста за APP е вклучена во трговските договори кои користат стандардни APP клаузули и нивното присуство во една земја обично претставува предуслов за странски инвестиции. Од друга страна, концептот за APP не е познат ниту опсежно користен од малите и средни претпријатија, кои се обидуваат да ги разрешат споровите преку директно преговарање или одат директно на суд. Просечно 25% од нивните спорови остануваат неразрешени во ЕУ, додека тој процент во регионот на Западен Балкан е дури и поголем. Примарните причини за користење на APP се: заштедува пари, заштедува време, обезбедува позадоволителен процес, им овозможува на страните да ги разрешат сами нивните спорови и со тоа да обезбедат поиздржани решенија наспроти решенијата што произлегуваат од парници, дава позадоволителни спогодби, ги зачувува добрите деловни односи меѓу страните во спорот и ја зачувува доверливоста.

Во Југоисточна Европа, малите и средните претпријатија преовладуваат на пазарот. Со воведувањето на APP тие ќе станат попривлечни за странски инвестиции, а ќе бидат усогласени и со европското законодавство. Сето тоа е неразвоен дел од тековната реформа на судството во регионот.

Преку анализите и развојот на законските рамки, подобрувањето на структурата и системите на APP, организацијата на сесии за обука на медијаторите, адвокатите и судиите, како и преку кампањите за покревање на јавната и стручната свест кои ќе придонесат за подобро разбирање на функциите и предностите на APP, крајната цел е да се прошири пристапот до правдата преку урамнотежен однос меѓу APP и парниците, да се намалат незавршените случаи во судниците и да се заштеди време и пари.

Димензијата ја зема предвид моменталната состојба во земјите поединечно и е усогласена со горенаведените стратегии или акциони планови за реформи во националното судство.

Примарните причини за користење на медијација, арбитража и други форми на APP (во понатамошниот текст: медијација) од страна на бизнисите кои се за „конструктивно решавање на споровите“ се: да се заштедат пари и време, да се обезбеди позадоволителен процес, да им се дозволи на страните самите да дојдат до решение за спорот, да дојдат до позадоволителни

спогодби, да ги зачуваат добрите деловни обврски меѓу страните во спорот, да се обезбеди поиздржливо решение отколку преку парница, да се искористи експертизата на медијаторот и да се зачува доверливоста.

Иако земјите во регионот на ЈИЕ веќе направиле обиди за развивање на пазарот за медијација, побарувачката за медијација сè уште е многу скромна. Сите земји во регионот се соочуваат со истите потешкотии: ниска побарувачка за медијација, слаби институционални капацитети на давателите на медијација (центри за медијација), регулаторна рамка со недоволни мотиви да се тежнее кон медијација (или без паметни санкции за отфрлање на идејата), лоши односи меѓу судовите и центрите за медијација во однос на упатувања и слаба побарувачка за одржлив систем за обука на медијатори, судии и адвокати.

Клучни активности на Стратегијата во Димензијата М „Правда“

- Воведување на сеопфатен и траен систем за едукација и зголемување на компетенциите во судството;
- Воведување на форми на соработка во судството кои опфаќаат слободен пристап до информации, прекугранично спроведување и прекугранични стечајни постапки, како и преземања и припојувања;
- Воведување на регулатива која го поддржува алтернативното разрешување на спорови и негова комплементарност со судскиот систем.

4. Исполнување на обврските од Стратегијата: Спроведување и владеење

4.1 Спроведување на Стратегијата

Стратегијата предвидува план за спроведување со конкретни активности кои треба да се реализираат во текот на годините, до крајот на 2020

Стратегијата има јасен фокус на идните практични чекори што треба да ги преземат земјите од ЈИЕ, во врска со серијата координирани активности во рамките на истата. Во Анексот – табела 4 е презентирани преглед на клучните стратемско-политички мерки и инструменти на „ЈИЕ 2020“, расчленети според столбови и стратемско-политички димензии. Табелата ги прикажува главните оперативни детали и карактеристиките на инструментите на „ЈИЕ 2020“: природата на секоја од клучните стратемско-политички мерки, временскиот период во кој се очекува да се спроведе, телата што ќе бидат задолжени за спроведувањето, средствата со кои ќе се верификува спроведувањето и, конечно, која од регионалните структури во состав на управувачката структура на „Стратегијата 2020“ ќе ја координира имплементацијата.

Спроведувањето на Стратегијата претставува практично реализирање на секоја од активностите од Стратегијата од страна на секоја од земјите. Притоа, секоја од овие активности се однесува на соодветната национална влада (министерства, агенции и други јавни органи со функционална одговорност во конкретната стратемско-политичка област), која ќе го предводи спроведувањето на договорените стратемско-политички мерки во секоја од земјите.

Развивањето на националниот план на активности за „ЈИЕ 2020“ е наменет за идентификување на јазот меѓу потребите на земјите поединечно, од аспект на постигнување на целите на „ЈИЕ 2020“ и на тековните активности што се преземаат (или планираат на среднорочен период). Овие Планови за активности треба да послужат да покажат каде ќе биде потребна дополнителна активност за да се постигне во нив содржаната цел. Националните планови за активности, исто така, треба да помогнат во пополнување на јазот меѓу амбициозните цели на „ЈИЕ 2020“, усвоени од земјите, и главно мултилатералната активност презентирани во Стратегијата „ЈИЕ 2020“, која експлицитно ги презентира обврските на национално ниво кои се однесуваат на растот и конкурентноста. „ЈИЕ 2020“ предвидува развој на најмалку две серии планови за активности што треба да се реализираат до крајот на деценијата – првата која треба да се случи веднаш по усвојувањето на „ЈИЕ 2020“ и втората - по среднорочната евалуација на спроведувањето на Стратегијата која треба да се случи во 2016.

На регионално ниво, од соодветните структури кои ќе имаат улога на координатори се очекува да ги усвојат мерките на „ЈИЕ 2020“ во сопствените планови за активности и работни програми. Секоја од активностите наведени во Анексот – табела 4, исто така, содржи и утврдена регионална структура која треба да послужи за координирање на регионалните активности во овој домен и да помогне во следењето на напредокот. Клучните мерки, инструменти и активности наведени во табелата 4 треба да обезбедат јасни инструкции за изготвување на детални програми за работа за секоја од соодветните области на стратемската политика. Од координаторите на димензиите, исто така, се очекува да учествуваат во програмирањето на напори поврзани со стратемско-политичките области во рамките на нивните функционални одговорности.

Стратегиско-политичките мерки на Стратегијата, како и нејзините инструменти, се утврдени за определен временски рок, а нивното навремено спроведување ќе биде составен дел од процесот на мониторинг.

Успешното спроведување на „ЈИЕ 2020“ ќе бара проширување на базата пошироко од националните влади. Од пресудна важност е активното вклучување на приватниот сектор и воопшто на бизнис-заедницата, бидејќи многу од мерките и инструментите се насочени кон приватниот сектор како краен корисник. За да се обезбеди директно ангажирање и за да се помогне во поставување приоритети во спроведувањето на Стратегијата, владите избираат неколку приоритетни сектори за да го забрзаат реализирањето на различните мерки и инструменти кај петте столбови. Инвестицискиот комитет на ЈИЕ, како први сектори кои на ниво на регионот треба да го добијат ваквиот приоритетен статус ги утврди прехранбениот сектор и туризмот, имајќи го предвид потенцијалот кој овие сектори го имаат во создавањето на т.н. регионални синџири на вредност. Набрзо се очекува во истите сектори да бидат формирани и секторски работни групи, за да се вклучат и претставници од владите, како и од соодветните индустрии. Понатаму, покрај овој директен дијалог индустрија-влада, структурите што учествуваат во спроведувањето и координирањето на „ЈИЕ 2020“ ќе имаат за цел да воведат редовни консултации со претставници од приватниот сектор, меѓу кои Бизнис- советот за Југоисточна Европа, Советот на странски инвеститори, Стопанските комори, асоцијациите на работодавачи и други.

Стратегиските мерки меѓусебно се зајакнуваат преку столбовите ...

Стратегијата – почнувајќи од концепцискиот дизајн, преку дефинирањето на столбовите, сè до формулирањето на стратегиско-политичките мерки, е конципирана како интегрирана иницијатива заснована на сеопфатен системски пристап, со блиски заемни врски меѓу столбовите. Додека секој инструмент на стратегиската политика има своја сопствена секторска конотација, секој од нив, исто така, е и суштински важен дел од логичката рамка на соодветниот столб (слика 2 до б) и во голема мерка придонесува за основниот концепциски модел на Стратегијата како целина, во согласност со тоа што е презентирано на слика 1. Треба да се забележи дека столбовите на Стратегијата се наоѓаат во различни етапи на зрелост. Меѓу другото, ова имплицира дека спроведувањето на конкретни акции кај некои од столбовите може да почне веднаш, додека за други, со оглед на нивната ситуација, мерките на Стратегијата само утврдуваат пошироки цели додека поконкретните активности ќе треба да се развијат во текот на спроведувањето на мерките на Стратегијата. Во секој случај, дури и кај столбовите кои се во раниот степен на развој, Стратегијата идентификува прашања кај кои регионалниот пристап може да донесе конкретни резултати и максимално влијание и утврдува рамка за регионална соработка која подоцна ќе го олесни идентификувањето на поконкретните активности.

Понатаму, „ЈИЕ 2020“ зема предвид дека некои столбови и нивните димензии веќе имаат свои регионални стратегии и/или аргументи со силна правна и политичка поддршка, имаат цели усогласени на ниво на национални влади и каде постојат регионални структури кои можат да ја преземат одговорноста за спроведување на конкретни мерки. Останатите столбови и димензии или немаат регионални структури или органите кои се наведени како координатори на регионалните димензии имаат релативно мали овластувања и/или многу ограничени ресурси. Во тие области, самата Стратегија предвидува активности кои можат или да помогнат во градењето на институционалната рамка или ќе ги задолжат регионалните институции како на пр. Советот за регионална соработка, да послужат како де факто координатор.

... тие ќе ги поттикнат напорите за национален развој кај земјите од ЈИЕ ...

„ЈИЕ 2020“, како што е презентирана во овој документ, не е цел самата за себе, таа треба да се набљудува во контекст на напорите за развој и интеграција од страна на земјите од ЈИЕ. Народите и владите на сите земји во регионот си поставија амбициозни цели на национално ниво, насочени кон подигнување на животниот стандард и благосостојбата на населението, со воспоставување на подобра средина за бизнисот и инвестициите, а со тоа се поддржува и создавањето на повеќе и попристојни работни места. Земјите од ЈИЕ го одбраа –секоја за себе- својот сопствен пристап во постигнувањето на овие цели, секој од нив прилагоден на националниот контекст.

Треба да се наведе дека „ЈИЕ 2020“ – со пристапот прифатен во согласност со Европа 2020 - не нуди одговор на секој аспект на стратегиите за национален развој, таа многу повеќе се фокусира на оние аспекти кои се од заеднички интерес за земјите и/или кои можат да имаат корист од него.

Според тоа, Стратегијата воопшто не завлегува во развојните програми на земјите од ЈИЕ. Напротив, се надградува со нив при што додава нова, регионална димензија кон целите и плановите утврдени на национално ниво. Таа, за земјите од ЈИЕ ќе создаде нова платформа за соработка, како во реализацијата на националните цели, така и во решавањето на прашања од заеднички интерес. Со генерирањето синергии и со прелевањето на позитивните ефекти, „ЈИЕ 2020“ ќе го прошири позитивниот ефект од националните и од заедничките регионални активности.

... како и нивните амбиции за напредок кон ЕУ интеграција

Слично на тоа, земјите од ЈИЕ се стремат кон поблиски економски, политички и културни врски со Европа, а нивните национални стратегии во таа смисла вклучуваат јасно декларирани стратегиско-политички цели: Југоисточна Европа е дел од Европа и, конечно, земјите од ЈИЕ имаат свои конкретни агенди за пристап кон ЕУ, кои можат да се разликуваат од земја до земја.

„ЈИЕ 2020“ е важен составен дел во процесот на интегрирање во ЕУ. Таа како стратегија е инспирирана од онаа на ЕУ – „Европа 2020“; т.е. од нејзиниот дух на отелотворување на европските вредности, додека во практична смисла таа се обидува да го забрза приближувањето кон европските норми и регулативи. Притоа, најголем дел од посебните инструменти на Стратегијата имаат директна или индиректна релевантност за конкретни поглавја од *Acquis*-то, како што е прикажано во Анексот, табела А6.

Оваа Стратегија во никој случај не е замена за индивидуалните напори на секоја од земјите на ЈИЕ во овој правец. Напротив, таа ги надолнува овие напори така што додава важна регионална компонента во процесот на интеграција во ЕУ. Очекуваниот ефект на синергија од заедничките регионални напори треба да ги засили и прошири напорите на национално ниво, а со тоа ќе помогне во забрзувањето на процесот на интеграција на секоја од земјите кон ЕУ.

Според тоа, Стратегијата изнаоѓа начини да ги зајакне напорите на самите држави во нивниот процес на пристапување во ЕУ. Повеќето од активностите на Стратегијата можат да се набљудуваат како суштински составен дел од процесот на пристапување, бидејќи тие – во секој случај, мора да бидат завршени за овој процес да биде успешен. Според тоа, „ЈИЕ 2020“ и нејзините активности се составен дел од процесот на пристапување, а не дополнување или следна фаза на истиот.

Спроведувањето на мерките на „ЈИЕ 2020“ ќе го забрза градењето на нови мостови кон Европа, ќе го олесни интегрирањето на регионалните пазари во европскиот, ќе го поттикнет протокот на трговијата во двата правца, ќе придонесе за натамошно ширење на европските вредности во Југоисточна Европа, како и подобро разбирање на специфичностите на регионот во Европа.

4.2. Владеење и мониторинг

А - Добро конципирана структура ќе го надгледува и насочува спроведувањето на Стратегијата ...

Четири главни групи на актери што учествуваат во управувачката структура, како и во напорите на координативната политика на „ЈИЕ 2020“ се: (i) националните влади, нив ги претставуваат националните координатори за „ЈИЕ 2020“ и повиканите министерства и агенции, (ii) регионалните структури кои функционираат како координатори на соодветните стратегиско-политички димензии (координатори за димензиите), (iii) Советот за регионална соработка, (iv) Управувачкиот одбор на „ЈИЕ 2020“, кој ги спојува највисоките претставници на политиката во регионот.

Националните влади се камен-темелник во спроведувањето на „ЈИЕ 2020“, имајќи предвид дека најголемиот дел од активностите за спроведување ќе се одвиваат на националните нивоа. Секоја од владите ја има усвоено Стратегијата „ЈИЕ 2020“, заедно со национален план за активности, со што рамката ЈИЕ, нејзиниот план за спроведување и управувањето со системот за следење стануваат составен дел на формалното работење на владите.

Иако „ЈИЕ 2020“ наложува регионални активности како одговор на стратегиско-политичките предизвици, повеќето од активностите што ги потенцира Стратегијата предвидуваат директна активност или стратешко-политички одговор од страна на соодветните национални институции и агенции. Спроведувањето ќе биде насочувано со помош на клучните мерки и инструменти содржани во Анексот А4, како и од индивидуалните планови за активности договорени и одобрени од соодветните влади. Покрај ангажирањето во спроведувањето, владите ќе земат и активно учество во напорите за следење, помагајќи во структурирањето на вистинските канали за комуникација и -грижејќи се за видовите на влезни содржини и информации, со кои треба да се обезбеди редовно следење и оценување на напредокот. Процесот бара високо ниво на внатрешна координација која треба да ја осигураат националните координатори за „ЈИЕ 2020“ кои секоја од владите треба да ги назначи. Националните координатори, исто така, ќе послужат и како единствени точки за контакт за спроведувањето на „ЈИЕ 2020“ кај секоја од владите учеснички, а ќе ја остварува врската со Советот за регионална соработка во процесот на изготвување и одржување состаноци со Управниот одбор на Советот. Предвидено е воспоставување на постојан програмски комитет во кој ќе бидат вклучени и националните координатори за ИПА - покрај координаторите за „ЈИЕ 2020“ и координаторите на посебните димензии, со цел да помогне во програмирањето на регионалните активности, да ги процени буџетските импликации и да ги усогласи изворите на финансирање.

Функцијата на координаторите по димензии, која ќе ја извршуваат регионалните структури, се состои во помагање во координацијата на спроведувањето на „ЈИЕ 2020“ во конкретни сектори или димензии на стратегиската политика и да обезбеди регионална платформа за оценување на политиката од страна на колеги и следење на прогресот, во согласност со нивните овластувања.

Советот за регионална соработка ќе ги координира севкупните напори за реализирање на „ЈИЕ 2020“ за севкупниот прогрес ќе ги информира политичките нивоа на земјите за кои станува збор. Советот за регионална соработка, исто така, ќе биде одговорен и за севкупниот систем на следење на „ЈИЕ 2020“, како и за поддршка на националните влади во реализацијата, како и во подготвувањето состаноци на Управниот одбор. Советот за регионална соработка ќе има значајна улога и во поддржувањето на координаторите по димензии - според потребите, помагајќи за воведување на нови капацитети и делувајќи како секретаријат за оние структури што се со многу ограничени ресурси во почетните фази од спроведувањето на „ЈИЕ 2020“.

Управниот одбор на „ЈИЕ 2020“ ќе ги собере на едно место највисоките политички

претставници на економиите што учествуваат во него, со цел разгледување на напредокот во реализацијата на „ЈИЕ 2020“ на годишно ниво, заедно со националните координатори на истиот. Генералниот секретар на Советот за регионална соработка ќе презентира извештаи за напредокот на Стратегијата „ЈИЕ 2020“ и ќе предлага за усвојување - годишни препораки на членовите на Управниот одбор. Покрај усвојувањето на Годишните извештаи за спроведувањето (ГИС) – кои ќе служат како главен инструмент на мониторингот за „ЈИЕ 2020“ – Управниот одбор ќе издаде стратегиско-политички упатства на хоризонтално ниво и приоритети за годината, кои ќе претставуваат составен дел на извештајот за таа година.

ГИС ќе го изготвува Советот за регионална соработка, а ќе ги користи влезните информации од националните координатори за „ЈИЕ 2020“ и регионалните координатори на димензиите. ГИС ќе се изготвува за Управниот одбор на „ЈИЕ 2020“, а во него ќе бидат опфатени: (i) општа оценка на регионалниот напредок постигнат во спроведувањето на „ЈИЕ 2020“ (ii) главните идентификувани стратегиски ризици и предизвици и (iii) препораки на стратегиско ниво за претстојната година.

Среднорочна ревизија ќе се изврши на половина од рокот за спроведување на Стратегијата за да се обезбеди детална проценка на развојот на стратегиската-политика и спроведувањето на реформите во рамки на процесот „ЈИЕ 2020“.

Контролата на спроведувањето на „ЈИЕ 2020“ се очекува да се реализира во годишни циклуси. Секоја година Советот за регионална соработка ќе ги собира и составува материјалите и влезните информации добиени од координаторите на димензиите, а во врска со реализацијата на „ЈИЕ 2020“ во соодветните сектори и стратегиски политики. Врз основана на овие секторски информации, Советот за регионална соработка ќе изготвува сеопфатен ГИС за „ЈИЕ 2020“ и секоја година ќе го доставува на членовите на Управниот одбор, пред нивниот состанок. Управниот одбор ќе се состанува секоја година за да изврши ревизија, да го усвои ГИС и да обезбеди општа стратегиско-политичка ориентација и насоки за земјите.

... во контекст на Системот за следење на ЈИЕ 2020 ...

Системот за следење на Стратегијата „ЈИЕ 2020“ ќе користи комбинација од квантитативни и квалитативни индикатори со кои ќе се следи спроведувањето на Стратегијата, а ќе ги инкорпорира претходно споменатите прегледи и извештаи.

Бројни исцрпни квалитативни проценки ќе бидат почетниот материјал за развивање на повеќе стратешки препораки и ќе влезат во среднорочната (или повеќегодишната) евалуација. Исцрпните квалитативни проценки, во комбинација со избрани квалитативни индикатори, ќе го сочинуваат Прегледот на конкурентноста на Југоисточна Европа, кој ќе се реализира под методолошко раководство на ОЕСР. Со него ќе се оценува спроведувањето, преку проценка на стратегиско-политичкиот амбиент и институционалните услови како движечка сила за стратегиско-политичките реформи на национално, но и на регионалните нивоа. Исходот од овој Преглед на ЈИЕ ќе се користи како дополнување на годишните извештаи.

Земјите на ЈИЕ се подготвени и да се справат со тесните грла и предизвиците во спроведувањето на Стратегијата.

„ЈИЕ 2020“ сама по себе е смела стратегиско-политичка иницијатива, заснована на регионална соработка во постигнувањето на заедничката цел. Ова означува јасен прекин со минатото во регионот, кое често беше обоено со недоверба и конфликти. Со оваа стратегија треба да се отвори нова ера на партнерство и соработката меѓу земјите во регионот. Ова претставува израз на актуелните желби на најголемиот дел од населението во регионот, отелотворен во нов вид политичка волја кај владите на овие земји.

Како што се случува со сè што се прави за првпат, и „ЈИЕ 2020“ се соочува со тешкотии, застои и предизвици. Сето тоа поставува извесни ризици во смисла на спроведувањето на Стратегијата, но најдобриот начин за справување со застоите и предизвиците е тие однапред да се идентификуваат и да се изнајдат средства и начини за справување со ризиците кои доаѓаат со нив. Иако е тешко да се предвидат сите можни ризици за спроведувањето на Стратегијата, Иницијалниот список (табела 2) се фокусира на бројни можни застои и предизвици во спроведувањето, како и можни начини за нивно разрешување.

Табела 2

Потенцијални застои и предизвици во спроведувањето на „ЈИЕ 2020“ и можни начини за нивно решавање

Предизвиците на Стратегијата	Мерки за ублажување на ризик
Може да биде тешко да се одржи поддршката за „ЈИЕ 2020“ меѓу креаторите на политиката и кај широката јавност.	Почнување и водење на активна кампања за подигнување на јавната свест и за популаризирање (со адекватни ресурси како поддршка).
Тешкотии во постигнувањето согласност меѓу земјите за заеднички стратески мерки.	Барање и обезбедување на дополнителни услуги на медијација/посредување, во комбинација со активностите за подигнување на свеста.
Стратеските цели можат да бидат премногу амбициозни, пропуст за да се исполни цел може да предизвика разочарување во врска со Стратегијата.	Постојано следење на напредокот кон целите на Стратегијата и алармирање на управувачките тела за отстапувања од предвидената насока, прилагодување на целите ако не се изнајдат други решенија.
Националните капацитети за конципирање и спроведување на мерките на Стратегијата може да не успеат да ги исполнат очекувањата.	Планирање на фокусирани напори за градење капацитети и активности (да се поддржи со адекватни ресурси).
Структурите за управување на Стратегијата можат да се покажат неадекватни за предводење на спроведувањето на Стратегијата.	Прилагодување на управувачките структури; преземање на напори за градење капацитети; поттикнување на распределувањето на ресурси за управување со Стратегијата.
Можно е да се покажат како недоволни националните финансиски и други ресурси назначени за спроведување на Стратегијата во смисла на постигнување на нејзините цели.	Иницирање на консултации меѓу владите, доволно рано, за усогласување на адекватните нивоа на ресурсите за постигнување на заеднички договорените цели.

Идентификувањето, следењето и управувањето со ризикот ќе бидат дел од одговорностите на структурата задолжена за управување со Стратегијата. Во текот на спроведувањето, постојано ќе се води сметка за ажурирање на списокот на можни застои и предизвици, со помош на системот за следење на Стратегијата, како и со ГИС, со кои постојано ќе се следи развојот на тие ризици. Управниот одбор редовно ќе ги контролира случаите на зголемени нивоа на ризик и може да се реши да активира некои од мерките за ублажување на ризиците.

5. Со обединување на силите, Југоисточна Европа ќе успее во своето закрепнување и во напредокот кон Европа

Југоисточна Европа долго време се карактеризираше -најмногу по загриженоста поврзана со безбедноста, напоредно со уставните проблеми поврзани со изградувањето на нацијата или државата. Беа воведени бројни иницијативи и институции – како последователно, така и

паралелно; сите тие во голема мерка се засноваа на надворешни актери кои беа или мултилатерални организации или Европската унија. Многу од овие иницијативи и институции придонесоа за стабилноста и безбедноста на регионот и за поддршката на внатререгионалната соработка.

Во следната фаза, внатререгионалната, пред сè треба да се грижи за институционалниот развој, економскиот раст и зголемувањето на благосостојбата. Регионот заостанува зад Европа во смисла на нивоата на БДП по глава на жител, а има и ниско или многу ниско ниво на вработеност и високи нивоа на невработеност и неактивност. Среднорочно гледано, постојните перспективи за раст се доста скромни. Затоа, се појавува потреба да се оствари пресврт во регионот и во економска и во институционална смисла.

Регионалната соработка може да биде многу важна за постигнување на такво нешто. Пример за илустрација: Индустијализацијата има тенденција на висока зависност од обемот на пазарот. Бидејќи регионот беше деиндустијализиран по последните неколку децении, нема потреба за зголемување на инвестициите во тој сектор. Сите работи ќе бидат многу поатрактивни ако пазарот на трудот, како и пазарот за производи, се поголеми т.е. регионални. Ова, исто така, треба да биде поддржано и со инвестиции во регионалната инфраструктура и во производството на Енергетика, но и во инвестирање во човечкиот капитал.

Регионот има потреба за понатамошно јакнење на својата интеграција со надворешниот свет, во смисла на развој на трговијата, финансиски и институционален развој. Овде процесот на интеграцијата во ЕУ игра пресудна улога. Во минатото во регионот постоеше тенденција на генерирање пречки и тоа не само за регионалните, туку и за пошироките интеграции. Сега тоа се менува и земјите можат да соработуваат и, во својот дијалог со ЕУ, на најразлични начини-меѓусебно да се поддржуваат. Со тоа се зголемува интересот кај ЕУ, но и кај самиот регион, а тоа треба да делува на забрзување на процесот.

Стратегијата „ЈИЕ 2020“ е јасно фокусирана на проширување и јакнење на дијалогот, соработката, интегративните врски меѓу ЈИЕ и ЕУ. Ова е клучната заедничка нишка која во „ЈИЕ 2020“ е присутна низ сите столбови на Стратегијата.

Актуелниот развој и усвојување на Стратегијата „ЈИЕ 2020“ се структурни елементи на редовниот дијалог кој земјите-кандидати за проширување го имаат со ЕУ. Стратегијата предвидува различни форми на дијалог и консултација меѓу ЈИЕ и ЕУ и нивните структури кои ќе продолжат во текот на целиот процес на спроведување. Поконкретно, погореопишаните регионални извештаи за мониторингот и годишниот напредок, заедно со напредокот во постигнувањето на националните цели, ќе станат дел од извештаите кои се изготвуваат во поткомитетите за стратегиските политики, во рамките на процесите за стабилизација и пристапување, како и во секторските комитети на Инструментот за предпристапна помош (ИПА).

Целите на „ЈИЕ 2020“, особено оние на национално ниво, што земјите ги усвојуваат за стратегиско-политичките области како што се трговијата, инвестициите, вработувањето, Енергетиката, транспортот, општествениот развој, управувањето и други кои се релевантни за процесот на стабилизација и пристапување ќе имаат корист од подетална анализа, особено ако се има предвид тесната поврзаност која се предвидува помеѓу „ЈИЕ 2020“ и ИПА 2 поддршката. Поткомитетите ќе обезбедат можност за подетална анализа на овие стратегиско-политички области и за обезбедување јасни препораки на национално ниво, кои ќе го поддржат не само спроведувањето на „ЈИЕ 2020“, туку и на целокупниот процес на пристапување.

„ЈИЕ 2020“ е инспирирана од смелата иницијатива на ЕУ, поточно Стратегијата „Европа 2020“. Духот, ориентацијата и содржината на „ЈИЕ 2020“ се блиски до оние на „Европа 2020“. Овие врски создаваат плоден терен за тесна соработка меѓу ЈИЕ и ЕУ при спроведувањето на двете стратегии. Во нив спаѓа и цела лепеза опции за сродни заеднички иницијативи, како на пр. споделување на информации; заемно учење за стратегиската политика; споделување на добри

практики, заемна поддршка на меѓусебните иницијативи или преземање заеднички иницијативи во области во кои има големи сличности во целите. Една од целите на Стратегијата „ЈИЕ 2020“ е воспоставување на блиски врски и соработка меѓу управните тела на Стратегијата и оние кои управуваат со автентичните и водечките иницијативи на „Европа 2020“.

Генерално гледано, Стратегијата дава преглед на нови, смели форми на проширување и продлабочување на регионалната соработка. Формите на регионална соработка не мора да се ограничат на спуштање на бариерите за бизнисот, трговијата, инвестициите и конкуренцијата, тие може да обезбедат и начин за подобро координирање на стратегиските политики кои се поддршка за стабилноста и помагаат во предвидливоста. Овој иновативен регионален пристап треба да генерира синергии и позитивни прелевања кои ќе придонесат за јакнење на секоја од економиите на ЈИЕ. Така, здружувањето на силите и соработката можат да ѝ помогнат на секоја економија од земјите на ЈИЕ да стане поефикасна во постигнувањето на сопствените национални цели.

АНЕКС

Табела А1

Стратегија ЈИЕ 2020 главни цели за Југоисточна Европа

	2010	2020
	Основа	Цел
Сеопфатни стратегиски цели		
1. БДП по глава на жител во споредба со просекот на ЕУ (според Стандардот на куповната моќ - СКМ), % од просекот на ЕУ-27	36.4	44
2. Вкупна трговија со стоки и услуги (милиони евра)	94,413	209,500
3. Трговски биланс (% од БДП)	-15.7	-12.3
Интегриран раст		
4. Внатререгионална трговија со стоки (во милиони евра)	12,459	30,500
5. Вкупен прилив на СДИ (во милиони евра)	3,396	8,800
Паметен раст		
6. БДП по вработено лице (евра спред СКМ)	27,485	36,300
7. Број на висококвалификувани во редовите на работната сила (милион)	1.7	2.0
Одржлив раст		
8. Нето-создавање претпријатија (нови/годишно)	30,107	33,760
9. Извоз на стоки и услуги по глава на жител (евра)	1,780	4,250
Инклузивен раст		
10. Вкупна стапка на вработеност, % од популацијата на возраст 15+	39.5	44.4
Со добро владеење до развој		
11. Ефективност на владата, Индекс за владеење на Светска банка	2.3	2.9

Табела А2

Стратегија ЈИЕ 2020 2010 основни податоци за земјите поединечно

	2010	2010	2010	2010	2010	2010	2010
	Алб	БиХ	Хрв	Кос	Мкд	ЦГ	Срб
Сеопфатни стратемиски цели							
1. БДП по глава на жител во споредба со просекот на ЕУ (споре стандардот на куповната моќ), % од просекот на ЕУ-27	27	28	59	(22) ^{a)}	36	42	35
2. Вкупна трговија со стоки и услуги (милиони евра)	7,695	12,138	35,400	3,321	7,834	3,118	24,907
3. Трговски биланс (% од БДП) ^{b)}	-24.0	-25.6	-3.8	-36.6	-23.0	-36.8	-20.4
Интегриран раст							
4. Внатререгионална трговија со стоки (во милиони евра)	425	3,100	2,474	(872) ^{a)}	1,243	800	3,544
5. Вкупен прилив на СДИ (во милиони евра)	793	174	326	366	160	574	1,003
Паметен раст							
6. БДП по вработено лице (евра според СКМ)	17,839	29,183	40,990	(14,966) ^{a)}	28,029	30,321	25,864
7. Број на висококвалификувани во редовите на работната сила (милион)	216,000	213,000	504,800	неприменливо	169,790	56,000	546,290
Одржлив раст							
8. Нето-создадени претпријатија (нови/годишно)	2,045	1,896	7,800	141	8,074	436	9,715
9. Извоз на стоки и услуги по глава на жител (евра)	1,023	(1,232) ^{a)}	4,010	495	1,563	(1,871) ^{a)}	1,381
Инклузивен раст							
10. Вкупна стапка на вработеност, % од популацијата на возраст 15+	47.1	32.5	41.1	(41.7) ^{a)}	38.7	40.1	37.9
Со добро владеење до развој							
11. Ефективност на владата, Индекс за владеење на Светска банка	2.2	1.8	3.1	1.9	2.3	2.6	2.4

*Оваа ознака не е во спротивност со позициите за статусот и е во согласност со Резолуцијата 1244 и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата за косовската декларација за независност

Забелешки:

а) Цифрите во заградите се однесуваат на вредности кои не беа на располагање во моментот на првичното усвојување на целите на „ЈИЕ 2020“ и беа доставени од Виенскиот институт за меѓународни економски студии (WIIW) како советници на Советот за регионална соработка.

Б) Просек за 2008-10

Табела А3

Стратегија ЈИЕ 2020: 2020 главни цели - поединечно за земјите

	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020
	Алб	БиХ	Хрв	Кос	Мкд	ЦГ	Срб
Сеопфатни стратески цели							
1. БДП по глава на жител во споредба со просекот на ЕУ (според СКМ),), % од просекот на ЕУ-27	38	38	68	(27) ^{a)}	43	51	41
2. Вкупна трговија со стоки и услуги (милиони евра)	17,500	24,500	80,000	6,000	15,500	6,000	60,000
3. Трговски биланс (% од БДП)	-14.3	-20.2	-3.3	-17.8	-17.2	-24.0	-14.0
Интегриран раст							
4. Внатререгионална трговија со стоки (во милиони евра)	1,150	7,100	6,200	(2,000) ^{a)}	2,700	1,200	10,150
5. Вкупен прилив на СДИ (во милиони евра)	2,200	500	1,500	800	600	700	2,500
Паметен раст							
6. БДП по вработено лице (евра според СКМ)	24,000	40,200	52,000	(20,200) ^{a)}	35,000	37,000	34,000
7. Број на висококвалификувани во редовите на работната сила	260,000	255,000	605,000	неприменливо	204,000	68,000	655,000
Одржлив раст							
8. Нето-создадени претпријатија (нови/годишно)	2,500	2,300	9,300	170	9,700	520	11,660
9. Извоз на стоки и услуги по глава на жител (евра)	2,900	(2,600) ^{a)}	9,000	(1,200) ^{a)}	3,300	(3,950) ^{a)}	3,850
Инклузивен раст							
10. Вкупна стапка на вработеност, % од популацијата на возраст 15+	54.3	33.9	47.5	(45.8) ^{a)}	43.6	49.6	43.8
Со добро владеење до развој							
11. Ефективност на владата, Индекс за владеење на Светска банка	2.7	2.1	3.7	2.3	2.8	3.1	2.9

* Оваа ознака не е во спротивност со позициите за статусот и е во согласност со Резолуцијата 1244 и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата за косовската декларација за независност

Забелешки:

а) Цифрите во заградите се однесуваат на вредности кои не беа на располагање (неприменливо) во моментот кога беа усвоени оригиналните цели на „ЈИЕ 2020“.

Табела А4

Клучни инструменти за Стратегијата ЈИЕ 2020

Столб 1. Интегриран раст					
Главни цели (по поднаслови): зголемување на внатререгионалната трговија од 12,450 милиони евра на 30,500 милиони евра; зголемување на вкупниот прилив на СДИ во Регионот од 3,396 милиони евра на 8,800 милиони евра.					
Бр.	Клучни стратески мерки/инструменти/активности	Основа	Национални институции и агенции ¹²	Механизам за верификација	Одговорни регионал(ни) структури
Димензија А: Област на слободна трговија					
(А.1)а)	Либерализација на трговијата со земјоделски производи преку елиминирање на тарифите и квотите	2014	Министерства за трговија, министерства за земјоделство	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
А.2	Елиминирање на дисторзивните нетарифни (санитарни и фитосанитарни) бариери и непотребни технички бариери на трговијата	2014-20	Министерства за трговија, министерства за земјоделство	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
А.3	Олеснување на трговијата со примена на транспарентни инструменти и поедноставување на процедурите поврзани со трговијата	2014-20	Министерства за трговија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
А.4	Подобрување на царинската поврзаност преку воведување комјутеризирани методи во регионалната трговија	2014-20	Министерства за трговија	Следење на спроведувањето од	ЦЕФТА

¹² Терминот „Национални институции и агенции“ во овој случај се однесува само на оние одговорности кои произлегуваат од процесот на спроведување на „ЈИЕ 2020“.

				страна на институциите учеснички	
A.5	Либерализација на внатререгионалната трговија и услуги со намалување на рестриктивните мерки и политики	2014-20	Министерства за трговија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
A.6	Олеснување на слободниот проток на инвестиции преку координација на инвестициските политики и унапредување на инвестирањето, преку подобра заштита на инвеститорите и инвестициите.	2014-20	Министерства за економија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА ЈИЕ –КИ
A.7	Олеснување на слободното движење на експерти, професионалци и квалификувана работна сила.	2014-20	Министерства за трговија, министерства за труд	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
Димензија Б: Конкуретна економска средина					
Б.1	Зајакнувања на правилата за конкуренција со создавање на инструмент за заштита на трговијата, слободна трговска област во Регионот.	2014-18	Министерства за трговија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
Б.2	Зајакнување на заштитата на трговските марки во целиот регион.	2014-18	Министерства за економија, министерства за правда	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
Б.3	Создавање на целосно либерализиран пазар за јавни набавки во	2014-18	Министерства за	Следење на	ЦЕФТА

	регионот.		економија, институции задолжени за јавни набавки	спроведувањето од страна на институциите учеснички	
Димензија В: Интеграција во светската/глобалната економија					
V.1	Подобрување на пристапот до пазарите преку комплетирање на единствената дијагонална зона на кумулација според Пан-Евро-Медитеранската конвенција и хармонизација на давачките според третманот-повластена нација во Регионот со заедничка царинска стапка кон ЕУ.	2014-20	Министерства за трговија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЦЕФТА
V.2	Воспоставување на концепт за инвестиции за да се зголеми учеството на регионалните синџири во глобалните мрежи на снабдување.	2014-20	Министерства за економија	Проверка на концептот, проверка на влијанието во редовни интервали, ако е потребно, предлози за модифицирање на концептот	ЈИЕ-КИ ЦЕФТА
V.3	Консолидирани напори за унапредување на реформите на бизнис-климата	2014–20	Министерства за економија	Следење на спроведувањето од страна на институциите учеснички	ЈИЕ-КИ ЦЕФТА

Столб 2. Паметен раст

Главни цели: Зголемување на БДП по вработено лице од 27,485 евра според стандардот – потрошувачка моќ на 36.300 евра спред истиот стандард ; нови 300,000 висококвалификувани лица во редовите на работната сила во Регионот.

Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Времетраење	Национални институции и агенции	Механизам за верификација	Одговорни регионал(ни) структури
-----	---	-------------	---------------------------------	---------------------------	----------------------------------

Димензија Г: Образование и способности					
Г.2	Воведување и јакнење на политики за еднаков пристап до, и учество во, висококвалитетно образование на сите нивоа, со цел непречено признавање на квалификациите и како поддршка на мобилноста во ЈИЕ	2014–20	Министерствата за образование	Следење на спроведувањето, министерствата за образование	
Г.2	Спроведување мерки за да се спречи рано напуштање на школувањето и „испаѓање“ од образовниот систем т.е. да се подобри стапката на завршување на школувањето на сите нивоа, со тоа се придонесува кон инклузивноста и негување на доживотното учење.	2014–20	Министерствата за образование	Следење на спроведувањето, министерствата за образование	ИРО-ЈИЕ
Г.2	Стандардизирање на квалификациите и отстранување на пречките за нивно признавање.	2014–20	Министерствата за образование	Следење на спроведувањето, министерствата за образование	ИРО-ЈИЕ
Г.4	Обезбедување подобра усогласеност на образованието и обуките со потребите на економијата и на пазарот (обезбедување на учениците со вештини релевантни за пазарот на трудот) преку, на пр. зголемено користење на учење директно поврзано со работата и механизми како Националните рамки за квалификации и секторски совети.	2014-2020	Министерствата за образование, Министерствата за економија, Министерствата задолжени за Законот за мали бизниси за Европа (ЗМБ), институциите на пазарот на трудот	Следење на спроведувањето, министерствата за образование	СРС ЈИЕ – ЦПУ ИРО-ЈИЕ
Г.5	Развивање на клучни претприемачки способности на сите нивоа на образованието и обучувањето (наставни програми, обука на наставен кадар, процена), вклучувајќи рамка со исходите од процесот на претприемачко учење во Регионот – широко распространета страт-полит посветеност на „еколошки“ способности, како дополнување на постојните 8 клучни компетенции на ЕУ за доживотно учење.	2014–2020	Министерствата одговорни за Законот за мали бизниси за Европа (ЗМБ), и министерствата за образование.	Следење на спроведувањето, министерствата одговорни за Законот за мали бизниси за Европа (ЗМБ), и	ЈИЕ-ЦПУ

				министерствата за образование.	
Г.6	Промовирање на потенцијалите на универзитетските истражувања за трансформирање на генерираните знаења во иновации кои ќе се пласираат на пазарот, преку поддршка на мрежа од инкубатори, претприемништво и пристап до финансии со посебен осврт на паметни, еколошки чисти технологии.	2014–2020	Министерствата за образование, министерствата одговорни за Законот за мали бизниси за Европа (ЗМБ)	Следење на спроведувањето, министерствата за образование, министерствата одговорни за Законот за мали бизниси за Европа (ЗМБ)	ЈИЕ-ЦПУ ИРО-ЈИЕ СРС
Г.7	Изградување на капацитети и вештини за предвидување кај институциите за поддршка на претпријатијата и развивање на интелектуален капитал за „читање“ и толкување на промените на пазарот и перспективите во индустријата со посебен фокус на преминот од економска диверсификација кон специјализација.	2014–2018	Министерствата за образование, министерствата за економија, институциите на пазарот на трудот	Следење на спроведувањето, министерствата за образование министерствата за економија	СРС ЈИЕ-ЦПУ ИРО-ЈИЕ
Димензија Д: Истражување и развој, иновација					
Д.1	Воспоставување фонд за напредни истражувања	2014–20	Министерствата за наука	Следење врз основа на прирачник кој го обезбедува инструментот СИСО	Надзорниот одбор на СИСО
Д.2	Примена на програма за трансфер на технологија.	2014–20	Министерствата за наука	Следење врз основа на прирачник кој го обезбедува инструментот СИСО	Надзорниот одбор на СИСО
Д.3	Воспоставување на директен регионален фонд за нетехнички иновации со директни пазарни перспективи.	2014–20	Министерства за економија	Следење врз основа на прирачник кој го	Надзорниот одбор на СИСО

				обезбедува инструментот СИСО	
Д.4	Формирање на регионално тројна спирала партнерство за конкурентност со медиумско покривање.	2014–20	Министерствата за економија Министерствата за наука	Следење врз основа на прирачник кој го обезбедува инструментот СИСО	Надзорниот одбор на СИСО
Димензија Ѓ: Дигитално општество					
Ѓ.1	Развивање на регионална широкопојасна инфраструктура за обезбедување на брз интернет-пристап.	2014–20	Министерствата за развој на информатичко општество /ИКТ	Следење на спроведувањето на Планот за активности за развој на широкопојасен пристап	е-ЈИЕ
Ѓ.2	Развивање прекугранични е-услуги со приоритет на здравствената заштита, образованието и трговијата	2014–20	Министерствата за развоја на информатичко општество /ИКТ	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за развој на информатичко општество	е-ЈИЕ
Ѓ.3	Обезбедување пристап до ИТ, имајќи предвид дека дигиталните вештини ги зголемуваат можностите за вработување.	2014–20	Министерствата за развоја на информатичко општество /ИКТ	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за развој на информатичко општество	е-ЈИЕ
Димензија Е: Сектори култура и креативност					

E.1	Процесот „Љубљана“ – продолжување со интегрирана рехабилитација на културното наследство.	2014-2020	Министерствата за култура, туризам, економија	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за култура, туризам, економија	СРС НГКО
E.2	Градење способности за натамошно развивање на интегрирана методологија и прибирање финансиски средства.	2014-2020	Министерствата за култура, туризам, економија		СРС НГКО
E.3	Воспоставување на регионален механизам за соработка во аудиовизуелниот сектор.	2016	Министерствата за култура, туризам, економија		СРС НГКО
E.4	Охрабрување на активна соработка меѓу телата за стратегиска-политика на филмот, претпријатија за радиодифузија - во јавна сопственост (друштва за продукција и дистрибуција).	2016	Министерствата за култура, туризам, економија	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за култура, економија, туризам, образование	СРС НГКО
E.5	Воспоставување регионални механизми за соработка меѓу музеи со цел модернизирање и подобрување на нивното работење и раководење.	2015	Министерствата за култура, економија, туризам	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за култура, економија, туризам	СРС НГКО
E.6	Воспоставување на Регионален инкубатор за дизајн.	2014–20	Министерствата за култура, министерствата за економија	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за култура, економија	СРС НГКО
E.7	Развивање на систем за основни статистички податоци за Регионот, во доменот на културата и креативните индустрии, споредливи со	2014–20	Министерствата за култура,	Следење на спроведувањето од	СРС НГКО

	индикаторите на ЕУ.		министерствата за економија, заводите за статистика	страна на министерствата за култура, економија	
--	---------------------	--	---	--	--

Столб 3. Одржлив раст

Главни цели (по поднаслови): Зголемување на нето-создадени претпријатија (нови претпријатија годишно) од 30,107 на 33,760;

Секундарни цели на столбот: 9% енергетска заштеда на крајната потрошувачка на енергија;

Постигнување на националните цели за користење на обновливи енергии.

Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Времетраење	Национални институции и агенции	Механизам за верификација	Одговорни регионал(ни) структури
Димензија Ж: Енергија					
Ж.1	Зголемување на ефикасното трошење на енергија со постигнување на минимум 9% заштеда на енергија – цел до крај на 2018, во согласност со обврските од Енергетската заедница (Спроведување на Плановите за активности за енергетска ефикасност на земјите, до крајот на 2018 и обезбедување на институционална и правна рамка, како и доволно финансиски извори, на пр. Агенции за енергетска ефикасност и други релевантни институции, јавни приватни инвестициски фондови, стратеско-политички мерки за создавање на пазар на услуги во делокругот Енергетика воведување на критериумот енергетска ефикасност во јавните набавки на стоки и услуги; реновирање на јавните згради со стапка 2% годишно за постигнување на минималното ниво на енергетски перформанси, во согласност со Препораката од Министерскиот совет за усвојување на Директивата за енергетска ефикасност).	2014–18	Министерствата одговорни за комунална инфраструктура, министерствата за економија, министерствата одговорни за Енергетика и животна средина, локалните власти, институциите задолжени за јавни набавки	Следење на спроведувањето и целните показатели	СЕЗ
Ж.2	Постигнување на националната стапка на учество на обновлива енергија во вкупната потрошувачка на енергија до крајот на 2020, во согласност со целите усвоени во 2012 (Овозможување приоритетен пристап или гарантиран пристап на мрежата за обновливата енергија (ОЕ); Усвојување и спроведување на националните планови за активности во доменот на обновлива енергија, до 31.12.2020; Поедноставување и забрзување на	2014–20	Министерствата одговорни за делокругот Енергетика, професионални здруженија, градските власти,	Следење на спроведувањето и целните показатели	СЕЗ

	постапките на овластувања за централите за производство обновлива енергија и поврзување со мрежата; Воведување и/или ревидирање (по потреба) на постоечките програми за поддршка за ОЕ, со цел да се осигура континуитет и стабилност за инвеститорите).		компаниите во делокругот Енергетика, регулаторните власти во делокругот Енергетика		
Ж.3	Развивање на инструменти за информирање и едуцирање на потрошувачите за да се постигнат промени во однесувањето кои ќе резултираат со штедливост и безбедност.	2014–20	Министерствата одговорни за социјална заштита, здруженија на потрошувачи, граѓанското општество, енергетските компании, регулаторните тела за енергетиката	Следење на спроведувањето и целните показатели	СЕЗ, СРС
Ж.4	Создавање на средина погодна за инвестиции и стимулирање на развивањето на инфраструктурата (спроведување на серија стратегиски политики. Мерки меѓу кои: забрзано и координирано доделување дозволи за нови инвеститори во енергетиката, координирани регулаторни овластувања и координирани тарифни методологии, поддршка од релевантни фондови на Европската унија; прилагодување на регулацијата на цената за големи потрошувачи во согласност со Спогодбата и мерките преземени од Министерскиот совет; Усвојување на цени кои во целост ја рефлектираат цената на испорачана енергија за сите тарифни потрошувачи, во согласност со Спогодбата и мерките преземени од Министерскиот совет; Спроведување проекти во интерес на Енергетската заедница, усвоени на Министерскиот совет во октомври 2013).	2014–20	Министерства одговорни за секторот Енергетика; регулаторите во делокругот Енергетика; енергетски компании; властите одговорни за фондовите од ЕУ, министерствата за финансии, инвестиции и агенциите за промоција.	Следење на спроведувањето и целните показатели	СЕЗ, СРС
Ж.5	Развивање инструменти за создавање на функционален енергетски пазар на ЈИЕ кој ќе обезбеди сигурно снабдување по цена која ќе ја рефлектира цената на чинење, а сепак прифатлива; отстранување на субвенциите за енергетиката и нивна замена со сигурносни мрежи за ранливи потрошувачи.	2014-20	Министерствата одговорни за делокругот Енергетика, министерствата одговорни за социјална заштита,	Следење на спроведувањето и целните показатели	СЕЗ

			регулаторните власти во делокругот Енергетика, здруженија на потрошувачи		
Ж.6	Надополнување на регионалната соработа во делокругот Енергетика во насока на јакнење на соработката со парламентарците, намалување на емисиите на стакленички гасови и одржлив развој на енергетиката преку спроведување на регионална иницијатива за одржлив енергетски развој .	2014-2016	Министерствата одговорни за секторот Енергетика, министерствата одговорни за животната средина, парламентите, локалните власти, граѓанското општество	Следење на спроведувањето и целните показатели	СРС

Димензија 3: Транспорт					
3.1	<u>Инфраструктура</u> - Подобрување на стапката на искористеност на транспортната инфраструктура на SEETO, сеопфатна мрежа со отстранување на физичките и нефизичките причини за застои и гранични бариери, зголемување на примената на ИТС во транспортниот сектор	2014–16	Министерства за транспорт, министерства за финансии министерства за економија, професионални асоцијации во транспортот	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-ОТ
3.2	<u>Работење</u> – Хармонизација со регулаторната рамка за транспорт на ЕУ за создавање услови за заеднички пазар и стандарди за безбедност и либерализација на железничките услуги, воведување стратеско-политички мерки за зголемување на конкуренцијата меѓу мултимодалните, железничките и пристанишните работници.	2014–20	Министерствата за транспорт , министерствата за финансии, железничките власти, професионални асоцијации во транспортот	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-ОТ

3.3	Развивање и воведување мерки за намалување на потрошувачката на енергија и трошок по единица/ по cost per unit кај транспортните услуги (вклучувајќи го и природниот гас во комерцијалниот и водениот транспорт, зголемување на учеството на транспортот на електричен погон со можност за регенерирање на енергијата, зголемување на учеството на електричниот транспорт во урбаните зони и олеснување на велосипедизмот.	2014–20	Министерствата за транспорт, железничките власти Градските власти	Следење на спроведувањето и целни показатели	СРС, ОЕСР, ЈИЕ-ОТ, Комисијата за реките Дунав и Сава
3.4	Учество на комодалноста: Подобрување на процентот на користење на железничкиот и водениот транспорт.	2014–20	Министерствата за финансии, министерствата за транспорт, IWW и поморските власти, градските власти	Следење на спроведувањето и целни показатели	СРС, ОЕСР, ЈИЕ-ОТ, Комисијата за реките Дунав и Сава
3.5	Олеснување на воздушниот транспорт, спроведување на иницијативата за заедничко обезбедување услуги и „Единствено Европско небо“.	2014-20	Министерствата за транспорт, воздухопловните власти	Следење на спроведувањето и целни показатели	СРС ЗЗОУ ИЗИС II
Димензија S: Животна средина					
S.1	Зголемување на адаптивниот капацитет преку зголемување на свесноста и едукацијата за адаптација кон климатските промени (трансфер на знаења и најдобри практики, експериментални пилот проекти и подигнување на свеста во областите на земјоделството, шумарството, водостопанството, потрошувачката на енергија за индивидуални земјоделци, кооперативи, јавни и приватни претпријатија и оператори, локални самоуправи, општински организации и здруженија, медиуми.	2014-20	Министерствата за животна средина, министерствата за внатрешни работи, министерствата за здравство, министерствата за земјоделство и шумарство, министерствата за водостопанство, градските и општинските власти, граѓанското општество	Мониторинг на спроведувањето и целни показатели	РЦЖС ЈИЕ-ФАКП
S.2	Развивање и примена на мерки за зголемување на делот на наводнувано	2014-20	Министерствата за	Следење на	ЈИЕ-ФАКП

	земјоделско земјиште		земјоделство, локалните власти, граѓанското општество	спроведувањето и целни показатели	
S.3	Развивање и примена на мерки за зголемување на обемот на годишно пошумување	2014-20	Министерствата за шумарство, локалните власти, граѓанското општество	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-ФАКП
S.4	Идентификување на мерки неопходни за унапредување на водостопанството, енергетскиот сектор и прехранбениот сектор некус пристап на национално, но и на прекугранични нивоа и истражување на можности за почнување на политички процес под раководство на Советот за регионална соработка за проширување на соработката во областа на управувањето со водените ресурси.	2014-16	Министерствата за водостопанство, националните власти и институции во водостопанството, релевантни регионални и меѓународни институции, локалните власти, граѓанското општество	Следење на спроведувањето и целни показатели	ГПВ-М
S.5	Проширување на нивото на разбирање, во земјите на ЈИЕ за тоа колку поволна средина претставува за приватниот сектор учеството во финансирањето на инфраструктурата во водостопанството и идентификување на клучните застои и перспективи во тој процес	2014-16	Министерствата за водостопанство, националните власти и институции во водостопанството, приватниот сектор, релевантни регионални и меѓународни институции, локалните власти, граѓанското општество	Следење на спроведувањето и целни показатели	ГПВ-М
S.6	Развивање и примена на мерки потребни за почнување со спроведувањето на Рамковен договор за регионално интегрирано водостопанство	2017-20	Министерствата за водостопанство, министерствата за Енергетика, министерствата за животна средина,	Следење на спроведувањето и целни показатели	ГПВ-М

			министерствата за земјоделство, други релевантни национални власти и институции, приватниот сектор, релевантни регионални и меѓународни институции, локалните власти, граѓанското општество		
Димензија И: Конкурентност					
И.1	Развивање на регионални активности за поддршка на развојот на МСП, вклучително и кластери/групирање по сектори и поврзување СДИ-МСП (со охрабрување на интернационализацијата на МСП, мапирање на постоечката бизнис-инфраструктура и услуги за поддршка на бизнисите, воспоставување на регионални програми за поврзување на СДИ соМПС)	2014–20	Министерствата за економија, министерствата за образование, агенции за развивање на МСП и за промовирање на инвестиции	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-КИ, ЈИЕ-ЦПУ,
И.2	Развивање на регионални синџири на вредност преку активности специфични за секторите, меѓу кои спаѓаат и пилот-проекти (со вршење на регионални анализи на синџирите на вредност, формирање регионални работни групи за секој од клучните сектори, идентификување на ограничувањата на растот и продуктивноста во секој од клучните сектори, спроведување на регионални пилот-проекти во правец на зголемување на конкурентноста во секој од клучните сектори)	2014–20	Министерствата за економија, агенциите за развој на МСП	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-КИ
И.3	Преземање заеднички регионални активности за поддржување на што поголем пристап до финансии и интегрирање на пазарот на капитал (со спроведување на регионални финансиски инструменти (-ЕФЈИЕ, Зелено за развој, EDIF – Инструмент за развој на претпријатијата и иновации), олеснување на регионални настани за вложувања и субјекти во рана фаза, иницирање регионални активности за инвестициска подготвеност за градење способностри, иницирање на регионална интеграција на пазарите на капиталот, почнување обуки и култура на создавање нови здружувања	2014–20	Министерствата за економија, министерствата за финансии, министерствата за образование, институциите на пазарите на капиталот	Мониторинг на спроведувањето и целни показатели	СБИР/ИРПИ , ЈИЕ-КИ СРС

	преку поврзување на обука и меморирање со пристап до финансии, со посебен осврт на жените и младите, развивање на регионална соработка, вмрежување и размена на позитивни практики во соработка со европската мрежа на претпријатија фокусирана најмногу на брзорастечките претпријатија со пристап кон ресурсите на дијаспората.				
И.4	Воведување на ориентири за развојот на МСП и резултати од ваквата стратегиска политика, потпирање на хармонизиран процес на поднесување статистички извештаи за МСП (со воспоставување на база на податоци за претпријатијата, обезбедување на ориентири за развојот на и стратегиската политика за МСП, зголемување на честотата на проценките на малите претпријатија, создавање на регионални брендови за МСП-ата).	2015 (база на податоци); 2014-20	Министерствата за економија и финансии, агенциите за развој на МСП, заводите за статистика	Следење на спроведувањето и целни показатели	ЈИЕ-КИ
И.5	Координирање напори за подобрување на интегритетот на бизнисите преку рангирањето на корпоративната и општествена одговорност на компаниите и најдобрите практики (со развивање на регионални упатства за бизнис-интегритет, воспоставување регионален форум за бизнис-интегритет, развивање на регионално рангирање на рангирањето на корпоративната и општествена одговорност на компаниите, јакнење на споделувањето на најдобрите практики при спроведувањето на реформата).	2014–20	Министерствата за економија	Функционален регионален форум на корпоративна-општествена одговорност, подобрување на локалното рангирање за корпоративна и општествена одговорност	ЈИЕ-КИ
И.6	Промовирање на соработка во областа на политика на конкурентност (преку воспоставување на мрежа од авторитети за конкурентноста, како и координативно тело, развивање регионални упатства за транспарентноста на државната помош, развивање на заедничка методологија за оценување од страна на колеги) антимонополски политики (политики со кои се зголемува ефикасноста така што се спречуваат фирмите во вршење прекумерно спречување на конкуренцијата) и политики на вмрежување (политики со кои се охрабрува-унапредува конкурентноста преку дерегулирање на мрежно поврзани индустрии).	2014–20	Министерствата за економија, надлежните власти за конкурентност	Редовни средби на координативното тело, следење на спроведувањето	ЈИЕ-КИ

И.7	Зголемување на координацијата на стратегиските политики во областа на даночната политика со спроведување на упатства за добри практики (развивање упатства за добри практики во мерките на даночната политика, преговарање за упатства за договори за двојно оданочување).	2014–16	Министерствата за финансии	Следење на спроведувањето Министерствата за финансииботна група	Светска банка, работна група за даночната политика и администрација, со поддршка од КЕБС и Советот за регионална соработка
И.8	Обезбедување индустриски и инвестициски стратегиски политики да го отсликуваат обемот на способности вклучувајќи ја и подобрената интелегентна вештина за исполнување на барањата за промени во економијата	2014–18	Министерства за економија	Следење на спроведувањето од страна на министерствата за економија	ЈИЕ-КИ ЈИЕ-ЦПУ

Столб 4. Интегриран раст					
Главни цели: Вкупна стапка на вработеност, % од популацијата на возраст 15+ од 39.5% на 44.4%					
Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Времетраење	Национални институции и агенции	Механизам за верификација	Одговорни регионал(ни) структури
Димензија Ј: Вработување					
J.1	Мобилност на работната сила Изградување на регионални капацитети за развивање и користење на хармонизирани податоци и информации за миграцијата и развивање на капацитети за проценување на развојните процеси на пазарот на трудот и идните потреби за вештини: Проценка на постојните и идните потреби за вештини, како и постојните и идни вишоци во редовите на работната сила; Градење капацитети за предвидување на трендовите на пазарот на трудот: Преземање активности за составување на регионално хармонизирани	2015	Министерствата за труд	Поднесување извештаи, (да не фали некое зборче??) законодавство	СРС

	податоци за миграцијата; Идентификување на барања кои домашната работна сила не ги исполнува, како и пренатрупување на вештини во секоја земја учесник.				
J.2	Создавање регионален консултативен процес за мобилноста со насока кон решавање на потребите на мигрантите, максимизирање на влијанието на развојот врз мобилноста и унапредување на кружна миграција: Решавање на потребите на мигрантите и развивање на Вкрстен-министерски-пристап кон мобилноста; Размена на информации преку центри за услуги за мигрантите; Испитување на начини за максимизирање на влијанието на развојот врз мобилноста и рамномерната дистрибуција на придобивките.	2015	Министерствата за труд, јавните заводи за вработување, центрите за миграција	Поднесување извештаи	СРС
J.3	Укинување на рестрикциите на пазарот на трудот во регионот		Министерствата за труд	Поднесување извештаи	СРС
J.4	Управување со пазарот на трудот. Јакнење на капацитетите на институциите на пазарот на трудот за креирање на политики засновани на докази и нивно реализирање, како и за унапредување на релевантни партнерства за транзиција на пазарот на трудот и вработување со обезбедувачи на едукација и обука, социјални партнери и други засегнати страни: Зајакнување на администрирањето на пазарот на трудот и на услугите за јавните институции за вработување, кои ќе придонесат за подобро спроведување на програмите за вработување и ќе обезбедат соодветен мониторинг и проценка на секоја од спроведените реформи; Вклучување на социјалните партнери во конципирањето и спроведувањето на политиките на пазарот на трудот (партиципативен социјален дијалог).	Почнува од 2014	Министерствата за труд	Законодавство, поднесување извештаи	СРС
J.5	Осмислување на иновативни програми за справување со регионалните предизвици како што е вработувањето на жени и млади и исклученост од пазарот на трудот на некои од ранливите групи (на пр. етнички малцинства), како и справување со потребите и експлоатирање на понудата од потенцијална популација на работници мигранти.	Почнува од 2014	Министерствата за труд	Поднесување извештаи	СРС
J.6	Политики на пазарот на трудот фокусирани на пристапот флексибилност и	2014–20	Министерствата за труд,	Законодавство,	СРС

	безбедност во кои спаѓаат и сеопфатни стратегии за доживотно учење, ефективни и активни политики на пазарот на трудот и современи системи на социјална сигурност.		министерствата за финансии, министерствата за образование	поднесување извештаи	
J.7	Справување со неформалното вработување преку размена на информации и искуства, подобрена меѓуинституционална но и внатреинституционална соработка и тестирање на прилагодени мерки на стратегиската политика.	2014–20	Министерствата за труд, министерствата за економија	Поднесување извештаи	СРС
J.8	Стимулирање на иницијативите на социјалната економија преку создавање на поволна средина за иницијативите на социјалната економија во кои спаѓаат и правнорегулаторната рамка, политиката, стратегиите и активностите, поттикот, механизмите за поддршка и градењето капацитети.	Од 2014 – ќе тече	Министерствата за труд, јавните заводи за вработување	Поднесување извештаи	СРС
J.9	Стимулирање на иницијативите на социјалната економија преку јакнење на вмрежувањето и соработка за засилување на дијалогот, споделување на знаења и ресурси и воспоставување на кластери за развој на социјалната економија.	Од 2014 – ќе тече	Министерствата за труд, јавните заводи за вработување	Поднесување извештаи	СРС
Димензија К: Здравство					
K.1	Усвојување и спроведување на регионален модел за испорачување на универзални и висококвалитетни услуги во здравството, унапредување на услугите на сите нивоа на здравствена нега со акцент на силен сектор за примарна нега за подобрување на придобивките во здравството во регионот на ЈИЕ, со посебно внимание на маргинализираните и групите со ниски приходи: Развивање на суштинска студија која ќе ја опфати целата држава, за ефикасноста на здравствените системи и услуги; Осовременување на постојното законодавство и правна регулатива за здравствените услуги, превенција на болести, унапредување на здравјето и безбедност на пациентите; Развивање и спроведување на механизми за подобрување на квалитетот; Воведување на ефикасни механизми за мониторинг и евалуација во	2015–16	Министерствата за здравство	Поднесување извештаи	ЈИЕ-ЗМ

	здравствените системи на регионот за подобрување на транспарентноста и одговорноста.				
K.2	<p>Јакнење на здравствените институции и подобрување на меѓусекторското управување на здравствениот сектор на национално, регионално ниво и ниво на заедниците, следјќи го HiAP пристапот, со вклучување на градење на способности за инфраструктура за информации во здравството со воведување на е-здравство. Усвојување на механизам за регионална размена на информации за споделување на искуствата и добрите практики во прекуграничните јавни здравствени служби, здравствена грижа и мобилност на работната сила во здравството:</p> <p>Преглед на тековната мрежа на здравствени институции и развивање на реформски стратегии;</p> <p>Ревидирање и ажурирање на актуелното законодавство со цел воведување на HiAP и HIA;</p> <p>Спроведување на најдобри практики од земјите на ЕУ при воведувањето на механизми за меѓусекторско управување со здравството.</p>	2015–16	Министерствата за здравство	Поднесување извештаи	JIЕ-3М
K.3	<p>Усвојување на мултилатерални и билатерални спогодби за хармонизирање на законодавството за прекуграничните јавни здравствени услуги и јавните здравствени услуги, стандардите, постапките и развивање на меѓусебно признавање и доверба за овозможување на создавање на реформа од типот “Слободна трговска област”, во смисла на перспективата на јавното здравство:</p> <p>Развивање на заемно усогласени стандарди и постапки за регионално јавно прекугранично здравство;</p> <p>Развивање и примена на регионална база на податоци на JIЕ за прашањата и најдобрите практики на прекуграничното јавно здравство.</p>	2020	Министерствата за здравство	Поднесување извештаи	JIЕ-3М
K.4	<p>Усвојување на мултилатерални и билатерални спогодби за јакнење на човечките ресурси во здравството, хармонизирање и меѓусебно прознавање на квалификациите на професионалците во здравството и следење на човечките ресурси во здравството и нивната мобилност:</p> <p>Преглед на тековната ситуација во врска со прогнозирањето и планирањето поврзано со работната сила во здравството, како и со хармонизирањето и</p>	2016	Министерствата за здравство	Поднесување извештаи	JIЕ-3М

заемното признавање на квалификациите и мобилноста на професионалците во здравството; Воспоставување на постојан форум на ЈИЕ на институциите за здравствена едукација; Воспоставување на регионални магистерски програми за јавно здравство, засновани на наставни програми за јавно здравство на ЕУ.				
--	--	--	--	--

Столб 5. Со добро владеење до раст

Главни цели: Зголемување на ефективноста на владата (Индекс за владеење на Светска банка) од 2.3 до 2.9 до крај на 2020 год.

Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Времетраење	Национални институции и агенции	Механизам за верификација	Одговорни регионал(ни) структури
Димензија Л: Ефективни јавни служби					
Л.1	Јасна подреденост : обезбедување на усогласеност со принципот на субсидијарност, преку скицирање на соодветните надлежности на владините тела и локалните власти и јакнење на координацијата меѓу различните нивоа на владата.	2014	Министерства, општински здруженија, урбани власти	Парламентот, НВО	СРС, РеСПА – НАЛАС
Л.2	Професионализација: Воведување процедура за континуирано подобрување на способностите на јавните службеници, воведување на наставен план кој ги поддржува меритократските способности на администрацијата.	2014–20	Универзитетите, министерствата	Независни агенции	СРС, РеСПА, НАЛАС
Л.3	Е-владеење: Воведување, колку што е можно пошироко, на примената на побрзиот и поефикасен начин на електронски достап до јавните услуги	2014–2020	Влади	Администрации, НВО	СРС, РеСПА, НАЛАС
Л.4	Подобрување на квалитетот на јавните услуги	2014–2016	Влади, министерства	Независни агенции, НВО	СРС, РеСПА
Л.5	Унапредување на стратегиско-политичките и регулаторните капацитети	2014–2016	Влади, министерства	Перламенти	СРС, РеСПА

Л.6	Воспоставување и функционирање на регионални системи за означување и сертифицирање во земјите од ЈИЕ кои придонесуваат за средина погодна за бизнис, како и стратемиските политики засновани на докази.	2014–2016	Влади	Парламенти, независни агенции	СРС, РеСПА, НАЛАС
Димензија Љ: Борба против корупцијата					
Љ.1	Правила за транспарентност: Промена на дискрециониот начин на донесување политички и административни решенија на начин заснован на правила со спроведување на активности за проценка на ризици, усвојување јавни, едноставни и трајни правила .	2014–16 + постојано	Министерства, тела за борба против корупцијата	Парламенти, независни тела, институции за истражувања, НВО	СРС, РИК –
Љ.1	Процедури за конкурентност: да се направи сите владини набавки да бидат колку што е можно повеќе обврзани да го применуваат принципот на конкурентност, со колку што е можно помалку бариери за учеството (земајќи ја предвид природата на тендерот) со унифицирање на стандардите.	2014 - 15	Министерствата	Парламентите, владите, независните агенции, НВО	СРС, РИК
Љ.2	Ревизија и контрола: Воведување на редовни ревизии од независни агенции со барања за ex-ante и ex-post оценки	2014–20	Судски институции, независни агенции, НВО	Финансиски ревизии, ex-post евалуации	СРС, РИК
Љ.4	Јавна свест: активна поддршка за истражувачи, гласноговорници, медиуми и други агенции, а нивните наоди да се земаат предвид (по што ѝ се даваат на увид на јавноста.	постојано	НВО, граѓанското општество, медиумите, тела за превентива	Испитувања на јавното мислење, институции што се занимаваат со истражувања, редовни извештаи	СРС, РИК
Љ.5	Градење способности кај агенциите за спроведување на законите и кај судството и подобрување на нивната регионална соработка и размена на податоци (заедно со заемна правна помош во случаи на корупција).	2014 - 2020	Агенции за спроведување на законот, министерствата		СРС, РИК, РеСПА
Димензија М: Правда					
М.1	Подобрена ефикасност и способности: ревидирање на квалитетот, ефикасноста и способноста на судиите и судовите.	постојано	Министерствата за правда, универзитетите, професионалните организации, институциите за	Професионални организации, независни проценители	Професионална регионална соработка, институционална регионална

			регионална соработка		соработка
М.2	Подобрување на судската соработка во слободниот пристап до информации, прекугранично спроведување на мерки и прекугранични постапки при банкрот, преземања и спојувања.	2014 - 2020	Министерства за правда, регионална институционална соработка	Професионални организации, независни проценители	Професионална регионална соработка, институционална регионална соработка
М.3	Поддршка за алтернативно решавање спорови: воведување и подобрување на законодавството за алтернативно решавање спорови и овозможување на потребната правна и институционална соработка со судството и системот за спроведување мерки.	2014–18	Министерствата за правда, професионални организации	Парламентот, редовни прегледи и истражувања	Меѓу-министерска соработка, професионална соработка

Табела А1

КОРЕЛАЦИЈА МЕЃУ ПРЕДЛОЖЕНИТЕ МЕРКИ И ПРЕГОВАРАЧКИТЕ ПОГЛАВЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА ПРИСТАПУВАЊЕ КОН ЕУ

Столб 1. Интегриран раст			
Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Поглавја со директна релевантност	Поглавја со индиректна релевантност
Димензија А „Област слободна трговска област“			
A.1	Либерализација на трговијата со земјоделски производи преку елиминирање на тарифите и квотите	1. Економски критериуми: Способност за справување со притисокот од конкуренцијата и пазарните сили во Унијата	1. Поглавје 30: Надворешни односи
A.2	Елиминирање на дисторзивните нетарифни (санитарни и фитосанитарни) бариери и непотребни технички бариери на трговијата	1. Поглавје 1: Слободно движење на стоки 2. Поглавје 12: Безбедност на храната, ветеринарна и фитосанитарна политика 3. Поглавје 28: Здравствена и заштита на потрошувачите 4. Поглавје 29: Царинска унија	1. Поглавје 16: Оданочување 2. Поглавје 30: Надворешни односи
A.3	Олеснување на трговијата со примена на транспарентни инструменти и поедноставување на процедурите поврзани со трговијата	1. Поглавје 1: Слободно движење на стоки 2. Поглавје 12: Безбедност на храната, ветеринарна и фитосанитарна политика	1. Поглавје 30: Надворешни односи

		3. Поглавје 28: Здравствена и заштита на потрошувачите 4. Поглавје 29: Царинска унија	
A.4	Подобрување на царинската поврзаност преку воведување на комјутеризирани методи во регионалната трговија.	1. Поглавје 29: Царинска унија	1. Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност
A.5	Либерализација на внатререгионалната трговија и услуги со намалување на рестриктивните мерки и политики.	1. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги	1. Поглавје 6: Закон за трговски друштва 2. Поглавје 8: Политика на конкурентност 3. Поглавје 9: Финансиски услуги 4. Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми 5. Поглавје 14: Транспортна политика 6. Поглавје 15: Енергетика мислам дека е енергетика
A.6	Олеснување на слободниот проток на инвестиции преку координација на инвестициските политики и унапредување на инвестирањето, преку подобра заштита на инвеститорите и инвестициите.	1. Поглавје 4: Слободно движење на kapital	1. Поглавје 6: Закон за трговски друштва 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика 3. Поглавје 9: Финансиски услуги
A.7	Олеснување на слободното движење на експерти, професионалци и квалификувана работна сила	1. Поглавје 2: Слобода на движење на раборници	1. Поглавје 3: Право на формирање и слобода на давање услуги
Димензија Б „Конкуретна економска средина“			

Б.1	Зајакнувања на правилата за конкуренција со создавање инструмент за заштита на трговијата, слободна трговска област во регионот.	1. Поглавје 8: Политика на конкурентност	1. Поглавје 30: Надворешни односи
Б.2	Зајакнување на заштитата на трговските марки во целиот регион.	1. Поглавје 7: Закон за интелектуална сопственост	
Б.3	Создавање на целосно либерализиран пазар за јавни набавки во Регионот.	1. Поглавје 5: Јавни набавки	1. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги 2. Поглавје 8: Политика на конкурентност
Димензија В „Интеграција во глобалната економија“			
В.1	Подобрување на пристапот до пазарите преку комплетирање на единствената дијагонална зона на кумулација според Пан-Евро-Медитеранската конвенција и хармонизација на давачките според третманот-повластена нација во Регионот со заедничка царинска стапка кон ЕУ.	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 21: Трансевропски мрежи
В.2	Воспоставување на концепт за инвестиции за да се зголеми учеството на регионалните синџири во глобалните мрежи на снабдување.	1. Поглавје 30: Надворешни односи 2. Економски критериуми: Способност за справување со притисокот од конкуренцијата и пазарните сили во Унијата	1. Поглавје 29: Царинска унија
В.2	Консолидирани напори за унапредување на реформите на бизнис-климата.	1. Поглавје 30: Надворешни односи 2. Економски критериуми: Способност за справување со притисокот од конкуренцијата и пазарните сили во Унијата	1. Поглавје 29: Царинска унија

Столб 2. Паметен раст			
Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Поглавја со директна релевантност	Поглавја со индиректна релевантност
Димензија Г „Образование и способности“			
Г.1	Воведување и јакнење на политики за еднаков пристап до, и учество во, висококвалитетно образование на сите нивоа, со цел непречено признавање на квалификациите и како поддршка на мобилноста во ЈИЕ.	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 25: Наука и истражувања
Г.2	Спроведување мерки за да се спречи рано напуштање на школувањето и „испаѓање“ од образовниот систем т.е. да се подобри стапката на завршување на школувањето на сите нивоа, со тоа се придонесува кон инклузивноста и негување на доживотното учење.	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 25: Наука и истражувања
Г.3	Стандардизирање на квалификациите и отстранување на пречките за нивно признавање.	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 25: Наука и истражувања
Г.4	Обезбедување подобра усогласеност на образованието и обуките со потребите на економијата и на пазарот (обезбедување на учениците со вештини релевантни за пазарот на трудот) преку, на пр. зголемено користење на учење директно поврзано со работата и механизми како Национални рамки за квалификација и секторски совети .	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
Г.5	Развивање на клучни претприемачки способности на сите нивоа на образованието и обучувањето (наставни програми, обука на наставен кадар, процена), вклучувајќи и рамка со исходите од процесот на претприемачко учење во регионот – широко распространета страт.-полит. посветеност на „еколошки“ способности, како дополнување на постојните 8 клучни компетенции на ЕУ за доживотно учење.	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
Г.6	Промовирање на потенцијалите на универзитетските истражувања за трансформирање на генерираните знаења во иновации што ќе се пласираат на пазарот, преку поддршка на мрежа од инкубатори, претприемништво и пристап до финансии со посебен осврт на паметни и еколошки чисти технологии.	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика 2. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 25: Наука и истражувања

Г.7	Изградување на капацитети и вештини за предвидување кај институциите за поддршка на претпријатијата и развивање на интелектуален капитал за „читање“ и толкување на промените на пазарот и перспективите во индустријата, со посебен фокус на преминот од економска диверсификација кон специјализација.	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 26: Образование и култура
Димензија Д „Истражување и развој, иновација“			
Д.1	Воспоставување фонд за напредни истражувања.	1. Поглавје 25: Наука и истражувања	
Д.2	Примена на Програма за трансфер на технологија.	1. Поглавје 25: Наука и истражувања	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
Д.3	Воспоставување на директен регионален фонд за нетехнички иновации со директни пазарни перспективи.	1. Поглавје 25: Наука и истражувања	
Д.4	Формирање на регионална тројна спирала на партнерство за конкурентност со медиумско покривање.	1. Поглавје 25: Наука и истражувања 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	
Димензија Ѓ „Дигитално општество“			
Ѓ.1	Развивање на регионална широкопојасна инфраструктура за обезбедување на брз интернет-пристап.	1. Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми	1. Поглавје 21: Трансевропски мрежи
Ѓ.2	Развивање прекугранични е-услуги со приоритет на здравствената заштита, образованието и трговијата.	1. Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми	1. Поглавје 21: Трансевропски мрежи
Ѓ.3	Обезбедување пристап до ИТ, имајќи предвид дека дигиталните вештини ги зголемуваат можностите за вработување.	1. Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми	
Димензија Е „Секторите култура и креативност“			
Е.1	Процесот „Љубљана“—продолжување со интегрирана рехабилитација на културното наследство .	1. Поглавје 26: Образование и култура	

E.2	Градење способности за натамошно развивање на интегрирана методологија и прибирање финансиски средства.	1. Поглавје 26: Образование и култура	
E.3	Воспоставување на регионален механизам за соработка во аудиовизуелниот сектор	1. Поглавје 26: Образование и култура	
E.4	Охрабрување на активна соработка меѓу телата за страт.-поилитка на филмот, претпријатија за радиодифузија - - во јавна сопственост /друштва за продукција и дистрибуција.	1. Поглавје 26: Образование и култура	
E.5	Воспоставување регионални механизми за соработка меѓу музеи со цел модернизирање и подобрување на нивното работење и раководење.	1. Поглавје 26: Образование и култура	
E.6	Воспоставување на регионален Инкубатор за дизајн.	1. Поглавје 26: Образование и култура	
E.7	Развивање на систем за основни статистички податоци за регионот, во доменот на културата и креативните индустрии, споредливи со индикаторите на ЕУ	1. Поглавје 26: Образование и култура	

Столб 3. Одржлив раст			
Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Поглавја со директна релевантност	Поглавја со индиректна релевантност
Димензија Ж „Енергетика“			
Ж.1	Зголемување на ефикасното трошење на енергија со постигнување на минимум 9% заштеда на енергија – цел до крајот на 2018, во согласност со обврските од Енергетската заедница (Спроведување на плановите за активности за енергетска ефикасност на земјите, до крајот на 2018 и обезбедување на институционална и правна рамка, како и доволно финансиски извори, на пр. агенции за енергетска ефикасност и други релевантни институции, јавни-приватни инвестициски фондови, стратегиско-полит. мерки за создавање на пазар на услуги во делокругот енергија, воведување на критериумот енергетска ефикасност во јавните набавки на	1. Поглавје 15: Енергетика	1. Поглавје 5: Јавни набавки 2. Поглавје 18: Статистика

	стоки и услуги; реновирање на јавните згради со стапка 2% годишно за постигнување на минималното ниво на енергетски перформанси/заштеда во согласност со Препораката од Министерскиот совет за усвојување на Директивата за енергетска ефикасност)		
Ж.2	Постигнување на националната стапка на учество на обновлива енергија во вкупната потрошувачка на енергија до крајот на 2020, во согласност со целите усвоени во 2012 (Овозможување приоритетен пристап или гарантиран пристап на мрежата за обновливата енергија (ОЕ); Усвојување и спроведување на националните планови за активности во доменот на обновлива енергија, до 31.12.2020; Поедноставување и забрзување на постапките на овластувања за централите за производство обновлива енергија и поврзување со мрежата; Воведување и/или ревидирање (по потреба) на постоечките програми за поддршка за ОЕ, со цел да се осигура континуитет и стабилност за инвеститорите).	1. Поглавје 15: Енергетика	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика 2. Поглавје 5: Јавни набавки 3. Поглавје 8: Конкурентност 4. Поглавје 16: Оданочување 5. Поглавје 18: Статистика
Ж.3	Развивање на инструменти за информирање и едуцирање на потрошувачите за да се постигнат промени во однесувањето кои ќе резултираат со штедливост и безбедност.	1. Поглавје 15: Енергетика 2. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување
Ж.4	Создавање на средина погодна за инвестиции и стимулирање на развивањето на инфраструктурата (спроведување на серија стратег-полит. мерки меѓу кои: забрзано и координирано доделување дозволи за нови инвеститори во енергетиката, координирани регулаторни овластувања и координирани тарифни методологии, поддршка од релевантни фондови на Европската унија; прилагодување на регулацијата на цената за големи потрошувачи, во согласност со Спогодбата и мерките преземени од Министерскиот совет; Усвојување на цени кои во целост ја рефлектираат цената на испорачана енергија за сите тарифни потрошувачи, во согласност со Спогодбата и мерките преземени од Министерскиот совет; Спроведување проекти во интерес на Енергетската заедница, усвоени на Министерскиот совет во октомври 2013).	1. Поглавје 15: Енергетика	Поглавје 5: Јавни набавки 2. Поглавје 8: Конкурентност

Ж.5	Развивање инструменти за создавање функционален енергетски пазар на ЈИЕ кој ќе обезбеди сигурно снабдување по цена која ќе ја рефлектира цената на чинење, а сепак прифатлива; отстранување на субвенциите за енергетика и нивна замена со сигурносни мрежи за ранливи потрошувачи.	Поглавје 15: Енергетика	1. Поглавје 8: Конкурентност 2. Поглавје 16: Оданочување 3. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 4. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите
Ж.6	Надополнување на регионалната соработа во делокругот енергија во насока на јакнење на соработката со парламентарците, намалување на емисиите на стакленички гасови и одржлив развој на енергетиката преку спроведување на регионална иницијатива за одржлив енергетски развој	1. Поглавје 15: Енергетика	1. Поглавје 27: Животна средина
Димензија 3 „Транспорт“			
3.1	<u>Инфраструктура</u> - Подобрување на стапката на искористеност на транспортната инфраструктура на ЈОЕ-ОТ сеопфатна мрежа со отстранување на физичките и нефизичките причини за застои и гранични бариери, зголемување на примената на ИКТ во транспортниот сектор.	Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Трансевропски мрежи	Поглавје 15: Енергетика
3.2	<u>Работење</u> – Хармонизација со регулаторната рамка за транспорт на ЕУ за создавање услови за заеднички пазар и стандарди за безбедност и либерализација на железничките услуги, воведување стратегиско-политички мерки за зголемување на конкуренцијата меѓу мултимодалните, железничките и пристанишните работници.	Поглавје 14: Транспортна политика	Поглавје 15: Енергетика Поглавје 5: Јавни набавки Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
3.3	Развивање и воведување мерки за намалување на потрошувачката на енергија и трошок по единица кај транспортните услуги (вклучувајќи го и природниот гас во комерцијалниот и водениот транспорт, зголемување на учеството на транспортот на електричен погон со можност за регенерирање на енергијата, зголемување на учеството на електричниот транспорт во урбаните зони и олеснување на велосипедизмот.	Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 15: Енергетика/Енергетика	Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Транс-европски мрежи Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
3.4	Учество на комодалноста: Подобрување на процентот на користење на железничкиот и водениот транспорт.	Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Трансевропски мрежи	Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика

3.5	Олеснување на воздушниот транспорт Спроведување на иницијативата JSPA-ЗЗОУ и „Единствено европско небо“.	Поглавје 14: Транспортна политика Поглавје 21: Трансевропски мрежи	Поглавје 15: Енергетика
Димензија S „Животна средина“			
S.1	Зголемување на адаптивниот капацитет преку зголемување на свесноста и едукација за адаптација кон климатските промени (трансфер на знаења и најдобри практики, експериментални пилот проекти и подигнување на свеста во областите на заемјоделството, шумарството, водостопанството, потрошувачката на Енергетика за индивидуални земјоделци, кооперативи, јавни и приватни претпријатија и оператори, локални самоуправи, општински организации и здруженија, медиуми).	1. Поглавје 27: Животна средина	1. Поглавје 15: Енергетика 2. Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој 3. Поглавје 18: Статистика 4. Поглавје 25: Истражување и развој 5. Поглавје 26: Образование и култура 6. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите
S.2	Развивање и примена на мерки за зголемување на делот на наводнувано земјоделско земјиште.	1. Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој	1. Поглавје 12: Безбедност на храната, ветеринарна и фитосанитарна политика 2. Поглавје 18: Статистика 3. Поглавје 27: Животна средина
S.3	Развивање и примена на мерки за зголемување на обемот на годишно пошумување.	1. Поглавје 27: Животна средина	1. Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој 2. Поглавје 18: Статистика
S.4	Идентификување на мерки неопходни за унапредување на водостопанството, енергетскиот сектор и прехранбениот сектор со нексус пристап на национално, но и на прекугранични нивоа и истражување на можности за почнување на политички процес под раководство на Советот за регионална соработка за проширување на соработката во ЈИЕ во областа на управувањето со водните ресурси.	1. Поглавје 27: Животна средина	1. Поглавје 15: Енергетика 2. Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој 3. Поглавје 25: Истражување и развој
S.5	Проширување на нивото на разбирање во земјите на ЈИЕ за тоа колку поволна средина претставува за приватниот сектор учеството во финансирањето на	1. Поглавје 27: Животна средина	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика 2. Поглавје 19: Социјална политика и

	инфраструктурата во водостопанството и идентификување на клучните застои и перспективи во тој процес.		вработување
S.6	Развивање и примена на мерки потребни за почнување со спроведувањето на Рамковен договор за регионално интегрирано водостопанство.	1. Поглавје 27: Животна средина	1. Поглавје 15: Енергетика/Енергетика 2. Поглавје 11: Земјоделство и рурален развој 3. Поглавје 18: Статистика 4. Поглавје 25: Истражување и развој 5. Поглавје 26: Образование и култура 6. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите 7. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика 8. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 9. Поглавје 12: Безбедност на храната, ветеринарна и фитосанитарна политика
Димензија И „Конкурентност“			
И.1	Развивање на регионални активности за поддршка на развојот на МСП, вклучувајќи и кластери/групирање по сектори и поврзување СДИ-МСП (со охрабрување на интернационализацијата на МСП, мапирање на постоечката бизнис-инфраструктура и услуги за поддршка на бизнисите, воспоставување на регионални програми за поврзување на СДИ со МПС).	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика Економски критериуми: Способност за справување со притисокот од конкуренцијата и пазарните сили во Унијата	1. Поглавје 6: Закон за трговски друштва
И.2	Развивање на регионални синџири на вредност преку активности специфични за секторите, меѓу кои спаѓаат и пилот-проекти (со вршење на регионални анализи на синџирите на вредност, формирање регионални работни групи за секој од клучните сектори, идентификување на ограничувањата на растот и продуктивноста во секој од клучните сектори, спроведување на регионални	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика Економски критериуми: Способност за справување со притисокот од	1. Поглавје 6: Закон за трговски друштва

	пилот-проекти во правец на зголемување на конкурентноста во секој од клучните сектори).	конкурентијата и пазарните сили во Унијата	
И.3	Преземање заеднички регионални активности за поддржување на што поголем пристап до финансии и интегрирање на пазарот на капитал (со спроведување на регионални финансиски инструменти (EFSE, EDIF), олеснување на регионални настани за вложувања и субјекти во рана фаза, иницирање регионални активности за инвестициска подготвеност за градење способности, иницирање на регионална интеграција на пазарите на капиталот).	1. Поглавје 20: Трговски друштва/Претпријатија и индустриска политика	1. Поглавје 6: Закон за трговски друштва 2. Поглавје 9: Финансиски услуги
И.4	Воведување на ориентири за развојот на МСП и резултати од ваквата стратегиска политика, потпирање на хармонизиран процес на поднесување статистички извештаи за МСП (со воспоставување на база на податоци за претпријатијата, обезбедување на ориентири за развојот на стратегиската политика за МСП, зголемување на честотата на проценките малите бизниси, создавање на регионални брендови за МСП).	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 18: Статистика
И.5	Координирање напори за подобрување на интегритетот на бизнисите преку рангирањето на корпоративната и општествена одговорност на компаниите, засилување на процесот на споделување на најдобри практики поврзано со спроведувањето на реформата).	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност 2. Поглавје 32: Финансиска контрола 3. Поглавје 6: Закон за трговски друштва
И.6	Промовирање на соработка во областа на политика на конкурентност (преку воспоставување мрежа од авторитети за конкурентноста, како и кординативно тело, развивање регионални упатства за транспарентноста на државната помош, развивање на заедничка методологија за оценување од колеги) антимонополски политики (политики со кои се зголемува ефикасноста така што се спречуваат фирмите во вршење прекумерно спречување на конкурентијата) и политики на вмрежување (политики со кои се охрабрува, унапредува конкурентноста преку дерегулирање на мрежно поврзани индустрии).	1. Поглавје 8: Политика на конкурентност	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
И.7	Зголемување на координацијата на стратегиските политики во областа на даночната политика со спроведување на упатства за добри практики	1. Поглавје 16: Оданочување	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика

	(развивање упатства за добри практики во мерките на даночната политика, преговарање за упатства за договори за двојно оданочување).		2. Поглавје 8: Политика на конкурентност 3. Поглавје 33: Финансиски и буџетски одредби
И.8	Обезбедување индустриските и инвестициските стратегиски политики да го отсликуваат обемот на способностите, вклучувајќи ја и подобрената интелегентна вештина за исполнување на барањата за промени во економијата	1. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	

Столб 4. Интегриран раст			
Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Поглавја со директна релевантност	Поглавја со индиректна релевантност
Димензија Ј „Вработување“			
J.1	<p>Мобилност на работната сила</p> <p>Изградување на регионални капацитети за развивање и користење на хармонизирани податоци и информации за миграцијата и развивањето на капацитети за проценување на развојните процеси на пазарот на трудот и идните потреби за вештини:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проценка на постојните и идните потреби за вештини, како и постојните и идни вишоци во редовите на работната сила; • Градење капацитети за предвидување на трендовите на пазарот на трудот; • Преземање активности за составување на регионално хармонизирани податоци за миграцијата; • Идентификување на барања кои домашната работна сила не ги исполнува, како и пренатрупување на вештини во секоја земја-учесник. 	<p>1. Поглавје 18: Статистика</p> <p>2. Поглавје 19: Социјална политика и вработување</p> <p>3. Поглавје 25: Наука и истражувања</p>	1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници
J.2	Создавање регионален консултативен процес за мобилноста со насока кон решавање на потребите на мигрантите, максимизирање на влијанието на развојот врз мобилноста и унапредување на кружна миграција:	<p>1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници</p> <p>2. Поглавје 19: Социјална политика</p>	

	Решавање на потребите на мигрантите и развивање на вкрстен-министерски-пристап кон мобилноста; Размена на информации преку центри за услуги за мигрантите; Испитување на начини за максимизирање на влијанието на развојот врз мобилноста и рамномерната дистрибуција на придобивките.	и вработување	
J.3	Укинување на рестрикциите на пазарот на трудот во Регионот.	1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници	
J.4	Управување со пазарот на трудот: Јакнење на капацитетите на институциите на пазарот на трудот за креирање на политики засновани на докази и нивно реализирање, како и за унапредување на релевантни партнерства за транзиција на пазарот на трудот и вработување со обезбедувачи на едукација и обука, социјални партнери и други засегнати страни: Зајакнување на администрирањето на пазарот на трудот и на услугите за јавните институции за вработување, кои ќе придонесат за подобро спроведување на програмите за вработување и ќе обезбедат соодветен мониторинг и проценка на секоја од спроведените реформи; Вклучување на социјалните партнери во конципирањето и спроведувањето на политиките на пазарот на трудот (партиципативен социјален дијалог).	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување	Поглавје 34: Институции
J.5	Осмислување на иновативни програми за справување со регионалните предизвици како што е вработувањето на жени и млади и исклученост од пазарот на трудот на некои од ранливите групи (на пр. етнички малцинства), како и справување со потребите и експлоатирање на понудата од потенцијална популација на мигранти	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 2. Поглавје 26: Образование и култура	
J.6	Политики на пазарот на трудот фокусирани на пристапот флексибилност и безбедност во кои спаѓаат и сеопфатни стратегии за доживотно учење, ефективни и активни политики на пазарот на трудот и современи системи на социјална сигурност.	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување	
J.7	Справување со неформалното вработување преку размена на информации и искуства, подобрена меѓуинституционална, но и внатреинституционална соработка и тестирање на прилагодени мерки на стратегиската политика.	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување	

J.8	Стимулирање на иницијативите на социјалната економија преку создавање на поволна средина за иницијативите на социјалната економија во кои спаѓаат и правно-регулаторната рамка, политикет, стратегиите и активностите, поттикот, механизми за поддршка и градење капацитети.	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
J.9	Стимулирање на иницијативите на социјалната економија преку јакнење на вмрежувањето и соработка за засилување на дијалогот, споделување на знаења и ресурси и воспоставување на кластери за развој на социјалната економија.	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика	1. Поглавје 19: Социјална политика и вработување 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
Дијемнзија К „Здравство“			
K.1	Усвојување и спроведување на регионален модел за испорачување на универзални и висококвалитетни услуги во здравството, унапредување на услугите на сите нивоа на здравствена нега со акцент на силен сектор за примарна нега за подобрување на придобивките во здравството во регионот на ЈИЕ, со посебно внимание на ранливите и групите со ниски приходи: Развивање на суштинска студија која ќе ја опфати целата држава, за ефикасноста на здравствените системи и услуги; Осовременување на постојното законодавство и правна регулатива за здравствените услуги, превенција на болести, унапредување на здравјето и безбедност на пациентите; Развивање и спроведување на механизми за подобрување на квалитетот; Воведување на ефикасни механизми за следење и евалуација во здравствените системи на регионот за подобрување на транспарентноста и одговорноста.	1. Поглавје 19: Социјална политика и инклузија 2. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите	1. Поглавје 18: Статистика
K.2	Јакнење на здравствените институции и подобрување на меѓусекторското управување на здравствениот сектор на национално, регионално ниво и ниво на заедниците, следејќи го HiAP пристапот, со вклучување на градење на способности за инфраструктура за информации во здравството и воведување на е-здравство. Усвојување на механизам за регионална размена на информации за споделување на искуствата и добрите практики во прекуграничните јавни здравствени служби, здравствена грижа и мобилност на работната сила во здравството:	1. Поглавје 25: Наука и истражувања 2. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите	1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници 2. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги 3. Поглавје 18: Статистика

	<p>Преглед на тековната мрежа на здравствени институции и развивање на реформски стратегии; Ревидирање и ажурирање на актуелното законодавство со цел воведување на HiAP и HIA; Спроведување на најдобри практики од земјите на ЕУ при воведувањето на механизми за меѓусекторско управување со здравството.</p>		
K.3	<p>Усвојување на мултилатерални и билатерални спогодби за хармонизирање на законодавството за јавните здравствени услуги, стандардите, постапките и развивање на меѓусебно признавање и доверба за овозможување на создавање на реформа од типот слободна трговска зона во смисла на перспективата на јавното здравство: Развивање на заемно усогласени стандарди и постапки за регионално јавно прекугранично здравство; Развивање и примена на регионална база на податоци на ЈИЕ за прашањата и најдобрите практики на прекуграничното јавно здравство.</p>	1. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите	<p>1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници 2. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги</p>
K.4	<p>Усвојување на мултилатерални и билатерални спогодби за јакнење на човечките ресурси во здравството, хармонизирање и меѓусебно прознавање на квалификациите на професионалците во здравството и следење на човечките ресурси во здравството и нивната мобилност: Преглед на тековната ситуација во врска со прогнозирањето и планирањето поврзано со работната сила во здравството, како и со хармонизирањето и заемното признавање на квалификациите и мобилноста на професионалците во здравството; Воспоставување на постојан форум на ЈИЕ на институциите за здравствена едукација; Воспоставување на регионални магистерски програми за јавно здравство, засновани на наставни програми за јавно здравство на ЕУ.</p>	<p>1. Поглавје 2: Слобода на движење на работници 2. Поглавје 28: Здравствена заштита и заштита на потрошувачите</p>	1. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги

Столб 5. Со добро владеење до раст

Бр.	Клучни мерки/инструменти/активности на Стратегијата	Поглавја со директна релевантност	Поглавја со индиректна релевантност
-----	---	-----------------------------------	-------------------------------------

Димензија Л „Ефективни јавни служби“			
Л.1	Јасна подреденост: обезбедување на усогласеност со принципот на субсидијарност преку скицирање на соодветните надлежности на владините тела и локалните власти и јакнење на координацијата меѓу различните нивоа на владата.	1. Поглавје 22: Регионална политика и координација на структурни инструменти	1. Поглавје 34: Институции 2. Поглавје 20: Трговски друштва и индустриска политика
Л.2	Професионализација: Воведување процедура за континуирано подобрување на способностите на јавните службеници, воведување на наставен план кој поддржува меритократски способности на администрацијата.	1. Поглавје 26: Образование и култура	1. Поглавје 34: Институции 2. Поглавје 10: Информатичко општество и медиуми
Л.3	Е-владеење: Воведување, колку што е можно пошироко, на примената на побрзиот и поефикасен начин на електронски достап до јавните услуги.	1. Поглавје 3: Право на формирање (правни субјекти) и слобода на давање услуги	1. Поглавје 34: Институции
Л.4	Подобрување на квалитетот на јавните услуги.	1. Поглавје 34: Институции	
Л.5	Унапредување на стратешко-политичките и регулаторни капацитети.	1. Поглавје 34: Институции	
Л.6	Воспоставување и функционирање на регионални системи за означување и сертифицирање во земјите на ЈИЕ, кои придонесуваат за средина погодна за бизнис, како и стратешки политики засновани на докази.	1. Поглавје 34: Институции	1. Поглавје 20: Претпријатија и индустриска политика
Димензија М „Борба против корупцијата“			
М.1	Правила за транспарентност: Промена на дискрецискиот начин на донесување политички и административни решенија на начин заснован на правила со спроведување на активности за проценка на ризици, усвојување јавни, едноставни и трајни правила.	1. Поглавје 5: Јавни набавки	1. Поглавје 8: Конкурентност
М.2	Процедури за конкурентност: да се направи сите владини набавки да бидат колку што можно повеќе обврзани да го применуваат принципот на конкурентност, со колку што е можно помалку бариери за учеството (со оглед на природата на тендерот) со унифицирање на стандардите.	1. Поглавје 5: Јавни набавки	1. Поглавје 8: Конкурентност
М.3	Ревизија и контрола Воведување на редовни ревизии од независни агенции со барања за ex-ant и ex-post оценки.	1. Поглавје 5: Јавни набавки	1. Поглавје 23: Судски и фундаментални права

M.4	Јавна свест: активна поддршка за истражувачи, гласноговорници, медиуми и други агенции, а нивните наоди се земат предвид по што стануваат достапни за јавноста.	1. Поглавје 5: Јавни набавки	1. Поглавје 8: Политика на конкурентност
M.5	Градење способности кај агенциите за спроведување на законите и кај судството и подобрување на нивната регионална соработка и размена на податоци (заедно со заемна правна помош во случаи на корупција).	1. Поглавје 23: Судски и фундаментални права	
Димензија Н: Правда			
N.1	Подобрена ефикасност и способности за ревидирање на квалитетот, ефикасноста и способноста на судиите и судовите.	1. Поглавје 23: Судски и фундаментални права	Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност
N.2	Подобрување на судската соработка во слободниот пристап до информации, прекугранично спроведување на мерки и прекугранични постапки при банкрот, преземања и спојувања.	Поглавје 23: Судски и фундаментални права	Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност
N.3	Поддршка ао алтернативно решавање спорови: воведување и подобрување на законодавството за алтернативно решавање спорови и овозможување на потребната правна и институционална соработка со судството и системот за спроведување мерки.	Поглавје 23: Судски и фундаментални права	Поглавје 24: Правда, слобода и безбедност